

บทที่ 4

ผลกระทบของการกระจายอำนาจในรูปองค์การบริหารส่วนตำบล ต่อการจัดระเบียบในชุมชนและระบบอุปถัมภ์

การเกิดขึ้นขององค์การบริหารส่วนตำบลมีหลายฝ่ายให้ความสนใจ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายการเมือง ข้าราชการประจำ นักวิชาการ ตลอดจนประชาชนทั่วไป การก่อกำเนิดของหน่วยการปกครองนี้ไม่ได้มีขึ้นมา โดยความคิด ข้อเสนอ ของคนคนเดียว พรรคการเมืองเดียวหรือด้วยความเข้าใจผิด แต่การก่อกำเนิดนั้นผ่านการถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์เสนอแนวความคิดของหลาย ๆ ฝ่ายมีพัฒนาการที่ยาวนาน ตั้งแต่ ตำบล สภาตำบล จนกลายเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล

การจัดระเบียบการปกครองตำบลหมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนเลือกตั้ง และคณะกรรมการตำบลที่ส่วนหนึ่งมาจากคนในหมู่บ้าน หมู่ละ 1 คน การปกครองในรูปแบบนี้ เราถือได้ว่าเป็นฝ่ายราชการบริหารส่วนภูมิภาคที่มีเป้าหมายในการสร้างเอกภาพของชาติ เป็นฝ่ายราชการบริหารส่วนภูมิภาคที่มีเป้าหมาย ในการสร้างเอกภาพของชาติ และเพิ่มขีดความสามารถของรัฐบาลกลางให้แก่ขยายอำนาจลงไปถึงระดับล่างสุดได้โดยรัฐไม่ต้องส่งเจ้าหน้าที่ไปประจำการดำเนินงานต่าง ๆ ก็เพื่อให้ การรวมศูนย์อำนาจสู่ศูนย์กลางด้วยวิธีการมอบอำนาจ¹ ได้ผลดีและสอดคล้องกับการรวมอำนาจในราชการบริหารส่วนกลาง

สภาตำบลที่ได้จัดตั้งขึ้นมานั้นยังไม่ถือว่าเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นในระดับตำบล แม้จะมีฐานะเป็นนิติบุคคล แต่ยังมีลักษณะของการบริหารส่วนภูมิภาค ในระดับตำบล เนื่องจาก สภาตำบลต้องอยู่ภายใต้การกำกับควบคุมและต้องปฏิบัติตามหน้าที่ตามที่หน่วยงานของกระทรวงมหาดไทยในภูมิภาคมอบหมาย การดำเนินการต่าง ๆ ของตนเองทำได้บางส่วน มีข้อจำกัดมาก อาจเรียกได้ว่า มีลักษณะไปในทางที่เกี่ยวข้อกับหลักการแบ่งอำนาจ ที่ราชการบริหารส่วนกลางจัดแบ่งและมอบอำนาจวินิจฉัยสั่งการบางส่วนให้ มีเจ้าหน้าที่ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวแทนของส่วนกลางส่งมาประจำในเขตการปกครอง ดำเนินการวินิจฉัยสั่งการในกิจการบางอย่างอันมิได้เกี่ยวกับประโยชน์ส่วนได้เสียของส่วนรวมได้เองตามระเบียบแบบแผนที่ส่วนกลางกำหนดไว้²

การกระจายอำนาจในการปกครองระดับตำบลที่เพิ่งมีปรากฏก็คงมีแต่องค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 มีความสอดคล้องกับการกระจายอำนาจ องค์การบริหารส่วนองค์การปกครองท้องถิ่นที่เป็นนิติบุคคล มีพื้นที่ดำเนินการของตนเอง โดยรัฐเป็นผู้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย อบต.มีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการในฐานะราชการบริหาร

¹ ประธาน สุวรรณมงคล. สภาตำบลตามมติปี่อึงหาบทบาทไม่พบ (กรุงเทพฯ : ประโชชน์การพิมพ์, 2530), หน้า 7

² ประยูร กาญจนกุล. คำบรรยายกฎหมายปกครอง (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 37-40.

ส่วนท้องถิ่น เพื่อความเจริญก้าวหน้าให้ท้องถิ่นทุกด้าน นอกจากนั้น อบต.ยังเป็นหน่วยงานที่มีอิสระมากกว่าสภาตำบล นิติบุคคลในการบริหารงานตำบลรวมทั้งมีอำนาจหน้าที่มากกว่าในทุกด้าน

อบต.เป็นรูปแบบการปกครองที่สะท้อนการกระจายอำนาจให้แก่หน่วยการปกครองพื้นฐานของประเทศโดยแท้จริงอันเป็นการสนองต่อนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของรัฐบาลที่จะให้อำนาจการบริหารงานแก่หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถบริหารงานที่แก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเองตามอำนาจหน้าที่ และมีอิสระในการตัดสินใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในท้องถิ่นนั้นตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

องค์การบริหารส่วนตำบลแพรภนามแดง

จัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2539 มีพื้นที่ความรับผิดชอบเดิมทั้งตำบล 6 หมู่บ้าน มีจำนวนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยตำแหน่ง 6 คน และโดยการเลือกตั้งอีก 12 คน มีนายจิตรี กุลหอม เป็นประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และนายละม่อม รัชยาอินทร์ ซึ่งเป็นกำนัน* เป็นประธานกรรมการบริหาร มีที่ทำกาารเป็นของตนเองซึ่งเป็นที่ที่กำนันอนุเคราะห์ ให้ ตั้งอยู่ที่หมู่ 6

การยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นอาศัยหลักเกณฑ์เรื่องรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนจากทางราชการย้อนหลัง 3 ปีติดกันเฉลี่ยเกิน 150,000 บาทต่อปีขึ้นไป

สภาตำบลแพรภนามแดง

รายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน 3 ปี นับจากปัจจุบัน

ปีงบประมาณ	2536	จำนวน	62,450 บาท	75 สตางค์
ปีงบประมาณ	2537	จำนวน	74,792 บาท	19 สตางค์
ปีงบประมาณ	2538	จำนวน	468,767 บาท	07 สตางค์
ประมาณารายรับในงบประมาณปีถัดไป			648,400 บาท	

* คุราชละเขียดเพิ่มเติมได้จากภาคผนวก ก.

องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง

ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล เดิมตั้งอยู่หมู่ 15 บริเวณวัดเว่นจันทร์ ต่อมาได้ย้ายที่ตั้งมาอยู่ หมู่ 8 บริเวณ วัดกุฎุมรินทร์กุฎีทอง ซึ่งห่างจากอำเภออัมพวา 4 กิโลเมตร ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2539 มีขอบเขตความรับผิดชอบครอบคลุม 15 หมู่บ้านในตำบล มีสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งเป็นราษฎรในหมู่บ้านของทุกหมู่บ้านจำนวน 30 คน ต่อมาภายหลัง ลาออก 1 คน คือนาย กำจร เม่นแท้ สมาชิกจากหมู่ 14 มีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มาโดยตำแหน่ง อีก 15 คน ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่บ้าน (เว้นหมู่ 5 มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านใหม่) และแพทย์ประจำตำบล มีประธานกรรมการบริหาร คือ นาย ชัยยันต์ อยู่ศิริ ซึ่งไม่ใช่กำนัน ที่เป็นประธานโดยตำแหน่ง (กำนันเกษียรอายุ หมดคุณสมบัติ) ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคือนาง ประภา นาคแสง (ผอ.บ. หมู่ 8) * ปัจจุบันยังไม่มีที่ทำการเป็นของตนเอง จึงต้องอาศัยอาคารพาณิชย์ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ วัดกุฎุมรินทร์กุฎีทองดำเนินการไปก่อน

การยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นอาศัยหลักเกณฑ์เรื่องรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนจากทางราชการย้อนหลัง 3 ปีติดกันเฉลี่ยเกิน 150,000 บาทต่อปีขึ้นไป

สภาตำบลสวนหลวง

รายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ลงมาติดต่อกัน 3 ปี

ปีงบประมาณ	2536	จำนวน	51,262 บาท	51	สตางค์
ปีงบประมาณ	2537	จำนวน	41,361 บาท	35	สตางค์
ปีงบประมาณ	2538	จำนวน	413,576 บาท	31	สตางค์

งบประมาณรายรับในปีงบประมาณถัดไป 718,046 บาท

การกระจายอำนาจในรูปองค์การบริหารส่วนตำบล ตามหลักการกระจายอำนาจปกครอง นอกจากเป็นการตอบสนองความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้ดีและทำให้เกิดการมีส่วนร่วมรับผิดชอบเป็นเจ้าของในการปกครองท้องถิ่นของตนเองแล้ว ยังก่อให้เกิดการจัดระเบียบเรื่องใดเรื่องหนึ่งในตำบลรวมถึงส่งผลกระทบทำให้ระบบอุปถัมภ์มีการเปลี่ยนแปลงไปอีกด้วยซึ่งในบทนี้จะนำเสนอ

* คุราชละเอียดยเพิ่มเติมได้จากภาคผนวก ข.

การจัดระเบียบในชุมชนเป็นอันดับแรกและนำเสนอเรื่องระบบอุปถัมภ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันดับต่อไป

การกระจายอำนาจมีผลต่อการจัดระเบียบในชุมชนในแงุ่มุมที่เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ผลกระทบต่อการจัดระเบียบในชุมชนในแงุ่มุมต่างๆ

4.1.1 บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (ตาม พรบ. ปกครองท้องที่ และ พรบ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล)

4.1.2 กระบวนการเลือกตั้ง

4.1.3 การจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และระบบทางเศรษฐกิจ

4.1.4 การปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา

4.1.5 พฤติกรรมทางการเมือง ในองค์การ

4.1.6 การประชาคมหมู่บ้าน

4.1.7 ความลักลั่นในเรื่องของกฎระเบียบ

4.1.1 บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (ตาม พรบ.ปกครองท้องที่ และ พรบ.สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล)

กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่สถานภาพเป็นผู้นำชุมชน การจะเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านได้นั้น ต้องได้รับความไว้วางใจ ความเชื่อถือ จากประชาชนในชุมชน มีการยอมรับในตัวของเขาว่าเหมาะสมที่จะขึ้นเป็นผู้นำและตัวแทนของชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่อาจดำรงสถานภาพอยู่อย่างลอย ๆ ได้ ต้องพยายามปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ที่มีอยู่ต้องเป็นตัวแทนของรัฐ ในการนำนโยบาย กฎหมาย ระเบียบแบบแผน รวมทั้งการบริการต่าง ๆ ของรัฐไปชี้แจงทำความเข้าใจ และบริการประชาชน ต้องเป็นตัวแทนของประชาชนที่จะนำข้อเท็จจริง ปัญหา อุปสรรค และความต้องการของประชาชนมาเสนอต่อรัฐ

ทั้งแพรทนามแดงและสวนหลวง ต่างก็มีผู้นำของชุมชนที่เป็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน บุคคลเหล่านี้ได้รับความนับถือ เชื่อใจ ให้นำหน้าที่กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นศูนย์รวมความคิดและจิตใจของชุมชนเดิม กำนันผู้ใหญ่บ้านในสวนหลวงและแพรทนามแดง มีบทบาทอย่างมากในการเป็นผู้นำในการพัฒนาในชุมชน เป็นตัวแทนของประชาชนและตัวแทนของราชการ ตาม พรบ.ปกครองท้องที่ 2457³ ที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ไว้เช่น เป็นหัวหน้าที่หน้าที่ในการรักษาความสงบ

³ ฤพจน์ รอดเรือง "กำนันกับปัญหาการปกครองตำบล" วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิตภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย, 2535, 35-36

การเป็นตัวแทนของประชาชน กำนันและผู้ใหญ่บ้านในแพรกกนามแดงและสวนหลวงต้องรับฟังความต้องการของประชาชนแล้วก็จะเป็นผู้ดำเนินการสร้างความเจริญเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาบ่อยครั้งก็ต้องดำเนินการเองต้องออกค่าใช้จ่ายเอง เพื่อให้ปัญหาของประชาชนคลี่คลาย การพัฒนาอาชีพของประชาชนก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยส่วนใหญ่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลสวนหลวงและตำบลแพรกกนามแดง มักจะประกอบอาชีพเช่นเดียวกับคนในชุมชน และอาจมีอาชีพอื่นเสริมบ้างเช่นขายประกัน แต่ส่วนใหญ่มักทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก การประกอบอาชีพย่อมเข้าใจปัญหาและข้อจำกัดในการประกอบอาชีพในขณะเดียวกันที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีสถานภาพเป็นผู้ดำเนินการทั้งทางกฎหมายและการปฏิบัติ การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาการผลิต ส่งเสริมอาชีพของประชาชน กำนันผู้ใหญ่บ้านก็ควรเป็นและต้องเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาและส่งเสริม อาชีพการรักษาความสงบเรียบร้อยการประณีตข้อพิพาทเป็นบทบาทอย่างหนึ่ง ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถปฏิบัติได้ และปฏิบัติได้ดีมีกฎหมายรองรับปฏิบัติได้ดีกว่าผู้อื่น

การเป็นตัวแทนของราชการ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในแพรกกนามแดงและสวนหลวง ต้องเป็นตัวแทนของราชการส่วนภูมิภาค ได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้นำข่าวสารนโยบายบริการต่าง ๆ ของรัฐ ไปสู่ประชาชนฝ่ายผู้ราชการอำเภอ มีนายอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชา เป็นผู้คอยประสานงานกับส่วนราชการ อาศัยการสั่งการอนุมัติการให้ความเห็นจากนายอำเภอเป็นหลักในการนำนโยบายปฏิบัติการ ต้องเข้าประชุมร่วมกับข้าราชการส่วนภูมิภาคทุกเดือน เพื่อทราบแนวนโยบายของรัฐ การที่เป็นทั้งตัวแทนของประชาชน และตัวแทนของรัฐ ต้องทำหน้าที่คล้ายข้าราชการกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีภาระหน้าที่มาก ในหลายครั้งอาจต้องดำเนินการและออกค่าใช้จ่ายเอง เช่น กำนันตำบลสวนหลวงมักพาคนที่มีความเดือดร้อนไปติดต่อกับอำเภอเป็นตัวแทนเป็นผู้ช่วยประสานให้การเดินทางทุกครั้งต้องมีค่าใช้จ่าย ซึ่งกำนันไม่อาจเรียกร้องค่าใช้จ่ายจากผู้ที่มีความเดือดร้อนได้ ตำบลแพรกกนามแดงกำนันต้องคอยต้อนรับนายอำเภอที่มาเยี่ยมเขียนตรวจตราในพื้นที่บ่อย ต้องจัดหาอาหารในพื้นที่ต้องจัดเตรียมอาหารให้ เหล่านี้กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดำเนินการเอง แต่ก็เชื่อว่าการทำงานเช่นนี้ไม่มีประโยชน์ประโยชน์มีอยู่มากและคุ้มค่ากับสิ่งที่ต้องทุ่มเทไป การทำหน้าที่ตามบทบาทที่มี อาจมีบุคคลบางกลุ่มมองว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านต้องทำตัวเหมือนข้าราชการต้องรับฟังคำสั่งรอกการอนุมัติ ต้องคำนึงถึงความเห็นของผู้บังคับบัญชา ต้องตกอยู่ภายใต้โครงสร้างรัฐธรรมนูญ ที่ยังมีรวมอำนาจการบริหารการกำหนดนโยบายการสั่งการ การตรวจสอบประเมินผลไว้ที่ส่วนกลางที่ส่วนภูมิภาคเป็นส่วนที่ได้รับความไว้วางใจ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ส่วนกลางกำหนดในท้องที่ แม้อันท้องถื่นก็ยังควบคุมดูแลจากส่วนภูมิภาคด้วย⁴ กระบวนการกำหนดนโยบายและนำไปปฏิบัติ มาจากกระทรวงทบวงกรม

⁴ ฤชชย ศรีรัตน์. เอกสารประกอบการสัมมนา อำนางนิคมของรัฐรวมศูนย์ไทย. 2536, หน้า 6-17.

ผ่านมาสู่หน่วยราชการระดับจังหวัดอำเภอในส่วนภูมิภาคและเข้าสู่ท้องถิ่นที่ตำบลหมู่บ้าน มีการสั่งการจากเจ้ากระทรวงผ่านมาจนถึง นายอำเภอและมีกำนันผู้ใหญ่บ้าน ที่นำไปปฏิบัติต่ออีกทีหนึ่ง ผู้มีอำนาจสั่งการทุกระดับ รวมถึงกำนันผู้ใหญ่บ้าน พยายามรักษาสถานภาพเดิมเอาไว้ให้สามารถสั่งการได้แต่ผู้เดียว

เมื่อได้มีการจัดตั้งองค์การปกครองท้องถิ่นที่เรียกว่า อบต.ขึ้นมา องค์การนี้เป็นสิ่งใหม่ เป็นครั้งแรกที่ได้มีขึ้นในชุมชน การเพิ่มขึ้นขององค์กรเช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาก่อน เช่นกระทบต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อบต. แพรกหนามแดงและสวนหลวงมีกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล การเป็นสมาชิกไม่ต้องการเลือกตั้ง เป็นสมาชิกโดยตำแหน่งและกำนันยังคงดำรงตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการบริหารลักษณะนี้ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทหน้าที่ตาม พรบ.ปกครองท้องถิ่นและ พรบ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลควบคู่ในเวลาเดียวกัน

การกระจายอำนาจเข้าไปในชุมชนในรูปองค์การปกครองท้องถิ่น ทำให้ผู้มีอำนาจมีบารมีที่ได้สั่งสมมานานก่อนที่จะ อบต. สามารถเข้าไปมีอำนาจในองค์กรท้องถิ่นได้โดยไม่ยากนัก ประชาชนให้ความไว้วางใจ ให้อำนาจในการบริหารงานใน อบต. เพราะเป็นบุคคลที่เคยทำประโยชน์ในท้องถิ่นมาก่อน มีผลงานเป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้ผลงานที่เป็นรูปธรรมทั้งแพรกหนามแดง มักจะเป็นถนนเข้าในแต่ละหมู่บ้านสะพานท่อข้ามคลองและลำปะโดง การเป็นผู้สร้างประโยชน์มีพระคุณต่อชุมชนอยู่ยาวนานมีคนเคารพนับถือมาก จนแทบทุกครั้งสมาชิก อบต. ที่เข้ามาใหม่โดยการเลือกตั้ง จะไม่มีโอกาสออกความคิดเห็นหรือคัดค้านใจได้ กำนันผู้ใหญ่บ้านมักมีบทบาทในการคัดค้านใจมากกว่าสมาชิกคนอื่น อบต.

ในตำบลแพรกหนามแดงและสวนหลวง กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่มีบทบาททั้งในการปกครองท้องถิ่นและการปกครองท้องถิ่น แต่โดยส่วนใหญ่แล้วบุคคลเหล่านี้มักตระหนักว่าตนเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านมากกว่าสมาชิกอบต. โดยตำแหน่งภาคภูมิใจในสถานภาพการเป็นนักปกครองท้องถิ่นและโดยเฉพาะแพรกหนามแดง บุคคลเหล่านี้มักแสดงบทบาทนักปกครองท้องถิ่นที่ประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อยครั้ง ในขณะที่สวนหลวงการแสดงออกมองไม่เห็นเด่นชัด บทบาทด้านการปกครองการควบคุมดูแล เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ ในฐานะคนของรัฐ บทบาทหน้าที่ดังกล่าวกำนันผู้ใหญ่บ้านยังดำเนินการ ได้เหมือนเดิม

มีบางครั้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะดำเนินการในฐานะสมาชิก อบต. เช่นในกรณีที่มีการระบุหรือสั่งการว่าให้เป็นอำนาจขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่เห็นได้ชัด เมื่อไม่นานมานี้เองก็คือ เรื่องการอนุมัติงบประมาณใช้จ่ายภาครัฐเพื่อกระตุ้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (มียาชาว่า) ในแพรกหนามแดง อบต.มีอำนาจหน้าที่แต่ในที่สุดก็ต้องให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ช่วยดำเนินการ อบต. และสมาชิก อบต. ไม่มีความสามารถดำเนินการได้ดีเท่าผู้ใหญ่บ้าน ส่วนกรณีตำบลสวนหลวง มีบางส่วนที่ อบต.

ดำเนินการเองในรูปแบบการมอบเงินจำนวนหนึ่งเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่มเกษตรกร ที่เหลือก็ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านรับไปดำเนินการ

การตระหนักถึงความสามารถในฐานะกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตระหนักในบทบาทในการปกครองท้องที่ ทั้งสองตำบลมีมากกว่าการปกครองท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นเพราะ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลที่ชุมชนยอมรับนับถือยกย่องมาช้านาน และมีมาก่อน อบต. โอกาสใกล้ชิดข้าราชการที่มีอำนาจตัดสินใจก็มากกว่าบุคคลอื่น มีโอกาสในการรับเหมาโอกาสในการพัฒนาอาชีพและรายได้ของตนเอง ได้รับประโยชน์ทางการเมือง จากกลุ่มการเมืองนอกชุมชน เป็นที่จับตามองเป็นที่ต้องการของนักการเมือง สถานภาพที่ดำรงอยู่ที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีความเป็นสถาบัน มีสมาคมที่ประสานกันทั่วประเทศ มีเครื่องแบบที่เหมือนข้าราชการ การปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ เป็นที่จับตามองมีความคาดหวังจากประชาชน มีสวัสดิการคล้ายข้าราชการ เช่น การลดค่าโดยสาร สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลและค่าเล่าเรียนบุตร ได้เหล่านี้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ยังภาคภูมิใจในสถานภาพของตน

ดังคำพูดของกำนันในตำบลที่กล่าวว่า

“เป็นกำนันนั่นดี ทำอะไรไม่ใช้แค่ตำบล เราได้ทั้งจังหวัดมีสมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้าน”⁵

การประสานงานในฐานะกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อประชาชนในพื้นที่ได้ดีกว่า อบต. การขอที่ทำโครงการสร้างถนนสะพานก็ต้องใช้กำนันผู้ใหญ่บ้านไปขอ อบต. จะดำเนินการเองได้ลำบาก ดังที่ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลแพรกหนามแดงและสวนหลวง ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“เอาเข้าจริง ๆ ก็ต้องให้ผู้ใหญ่มาขอ อบต.มาขอใครจะให้”⁶

“ก็เวลาจะทำอะไรผมจะไปขอที่รอเอาไว้ให้ต้องไปคุยไว้ก่อน ปูบปั๊บไม่ได้หรอกทำอะไรต้องวางแผน อบต. จะให้ทำเร็ว ๆ ก็คงต้องไปขอเองแต่คงไม่ได้หรอก”⁷

การสวมหมวก 2 ใบ คือ ดำรงตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถในการแสดงบทบาทหน้าที่ระหว่างปกครองท้องที่และปกครองท้องถิ่นจนบ่อยครั้งไม่อาจแยกท้องที่ จึงเห็นได้อย่างชัดเจนได้ มักแสดงบทบาทสถานภาพการเป็นนักปกครองท้องที่ จึงเห็นได้จากคำกล่าวของผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งว่า

“กำนันผู้ใหญ่บ้าน เคยผ่านงานมาก่อนควรจะให้อยู่เพราะมันจะเป็นแกนนำ”

⁵ สัมภาษณ์นาย ช.(นามสมมุติ), กำนัน ตำบลแพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 27 มกราคม 2543.

⁶ สัมภาษณ์นาย ฐ.(นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 27 มกราคม 2543.

⁷ สัมภาษณ์นาย ง.(นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลสวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 28 มกราคม 2543

“กำนันผู้ใหญ่บ้าน ช่วยให้ อบต. ให้ดำเนินการไปได้ อบต.ยังใหม่”⁸

การแสดงออกของกำนันผู้ใหญ่บ้านซึ่งมีลักษณะชัดเจนเองในการปกครองท้องถิ่นและท้องถิ่นนั้น อาจเป็นเพราะ กำนันผู้ใหญ่บ้านมีความเคยชินที่ได้เป็นผู้แสดงบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ทางด้าน การปกครองท้องถิ่นที่มานานก่อนที่จะมี อบต. มีการแสดงออกถึงการเป็นผู้นำตามธรรมชาติตลอดเวลา การแสดงออกดังกล่าวก็เพื่อแย่งชิงความนิยมจากประชาชนให้กลับคืนมา กฎหมายก็เป็นอีกอย่างหนึ่งที่มีบทบาท ต่อการแสดงออกของกำนันผู้ใหญ่บ้าน กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องปฏิบัติหน้าที่ตาม พรบ. ปกครองท้องถิ่นที่ต้องรอรับคำสั่ง ปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับหน่วยที่บังคับบัญชาไม่มีลักษณะเอกเทศบริหารส่วนใน พรบ. สถาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล อิศระในการบริหารมาก บางครั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านก็อาจผล็อบรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาในการปกครองท้องถิ่นแล้วนำมาปฏิบัติมาสั่งการต่อใน อบต. ซึ่งมีพื้นที่ปฏิบัติการอันเดียวกันในการปกครองท้องถิ่น ลักษณะดังกล่าวส่งผลกระทบให้เกิดความขัดแย้งกับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้งสมาชิกเหล่านี้ได้รับการเลือกตั้งประชาชน ถือได้ว่าเป็นตัวแทนของประชาชน สมาชิกบางส่วนในอบต. แพรกหนามแดงได้รับการปลุกฝังความคิดจากการนักการเมืองท้องถิ่น ให้รู้สึกถึงการเป็นตัวแทน จนบางคนแสดงออกในลักษณะที่ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน มองได้ว่าสมาชิกอบต. เป็นกลุ่มคนที่จะเข้ามาแทนที่กำนันผู้ใหญ่บ้านเข้ามาควบคุมการทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกอบต. มีความยิ่งใหญ่กว่ากำนันผู้ใหญ่บ้าน ในกรณีนี้เจ้าหน้าที่คนหนึ่ง ใน อบต. ให้ข้อคิดเห็นว่า

“พวกนี้เคยพูดกัน ในกลุ่มให้ได้ยินว่า ถ้าเรารวมกันได้ ข้าราชการประจำหรือกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องยอมสยบ ความคิดแบบนี้มันตกทอดกันมาถึงสมาชิก อบต. ด้วย”⁹

ความขัดแย้งไม่มีการแสดงออกอย่างซึ่งหน้า การแสดงออกมักจะเป็นเรื่องลับหลังขณะที่พบหน้ากันก็จะแสดงออกอย่างปกติเหมือนไม่มีความขัดแย้งใดๆ

ในตำบลแพรกหนามแดง กำนัน มีความขัดแย้งกับสมาชิก อบต. ในหมู่ของตัวเองทั้ง 2 คน แต่เมื่อเจอหน้ากัน ก็ทักทายขกมือไหว้กันตามปกติ ในตำบลสวนหลวง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2 หมู่ 3 มีความคิดเห็นไม่ลงรอยกับสมาชิก อบต. ในหมู่ของตน มีการแสดงออกภายนอกสถานผู้อื่นกล่าวถึงว่า

⁸ สัมภาษณ์นาย ช. (นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 27 มกราคม 2543

⁹ สัมภาษณ์นาย ช. (นามสมมุติ), ข้าราชการประจำ อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 14 มกราคม 2543

“เขาแสดงออกนอกที่ประชุม บางทีในที่ประชุมก็พูดคุยอย่างคนไม่ชอบกัน เสียศีลกัน อยู่ข้างนอกก็ไม่มองหน้ากัน เมียผู้ใหญ่ก็บ่นให้ฟังว่า อบต. ไม่ค่อยรู้เรื่อง”¹⁰

และผู้ใหญ่คนหนึ่งกล่าวถึงบทบาทของสมาชิกอบต.อย่างไม่พอใจว่า

“ผมเป็นยังไม่สบายใจเลย กินเงินเดือนเปล่าไม่รู้จะเป็นกันทำไม”

“กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องมารับภาระเพิ่มมากขึ้น จะเอา อบต.มาคานอำนาจผู้ใหญ่บ้าน แทนที่มาคานอำนาจ กลับ ไปสร้างภาระให้ผู้ใหญ่บ้าน”¹¹

จากคำพูดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่เห็นด้วยต่อการกระทำของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่สร้างภาระให้และยิ่งไปกว่านั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกอบต. จนทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดี

การเกิดขึ้นขององค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากจะทำให้ผู้นำที่อยู่ในโครงสร้างอำนาจเดิมเข้าสู่ อบต.ได้ง่าย ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับสมาชิกอบต. แล้วยังส่งผลทำให้ศรัทธาความน่าเชื่อถือในตัวกำนันผู้ใหญ่บ้านมีความเปลี่ยนแปลง ผู้ใหญ่บ้านหลายคนตระหนักว่าต้องปรับตัวอย่างมากให้เข้ากับระบบราชการใน อบต. ผู้ใหญ่บ้านบางคนก็ถูกกลั่นแกล้งได้ แต่ก็อาจมีบางส่วนที่บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านยังดำรงอยู่เหมือนเดิม

ในตำบลแพรกหนามแดงและตำบลสวนหลวง บทบาทเจ้าหน้าที่โดยส่วนใหญ่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังคงเป็นอยู่เช่นเดิม แพรกหนามแดง กำนันผู้ใหญ่บ้าน ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน และยังมีความเชื่อว่าพวกตนเท่านั้นที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาได้ งานด้านการพัฒนาการปกครอง ก็ยังเป็นหน้าที่กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องรับมาทำ ดังที่ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า

“คติความ คนทะเลาะกัน กำนันผู้ใหญ่บ้านช่วยได้คนเดียว ประชาคมหมู่บ้าน กำนันผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนั้นที่ทำ อบต. ไม่เคยรู้เรื่อง”

“กำนัน ผู้ใหญ่ ประสานงานกับส่วนราชการก็ได้รับรองบัตรได้ส่วนราชการให้ความเชื่อถือชาวบ้านก็ให้ความนับถือ”

“ขอที่คนไม่ให้ อบต. ประกันใครก็ไม่ได้ ทำอะไรไม่ได้ทั้งนั้น”

“คนชื่อผิด นามสกุลผิด เรารับรองได้ อบต.ทำไม่ได้ คนบัตรขาด บัตรหมดอายุ อบต.รับรองไม่ได้”

“อบต. จะทำอะไรก็ต้องมาหาเราอยู่นั้นแหละ”¹²

¹⁰ สัมภาษณ์นาง จ.(นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลสวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 18 กุมภาพันธ์ 2543.

¹¹ สัมภาษณ์นาย จ.(นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลสวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 18 กุมภาพันธ์ 2543.

¹² สัมภาษณ์นาย จ.(นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 29 มกราคม 2543.

การพัฒนาความเจริญคนในชุมชนมีความเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของ อบต.และกำนันผู้ใหญ่บ้าน ก็มีหน้าที่อยู่ใน อบต. ด้วย บทบาทหน้าที่ด้านการพัฒนา ก็ยังเป็นหน้าที่ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องทำ เพราะบุคคลเหล่านี้อยู่ใน อบต. ด้วย

ดังที่กลุ่มคนในชุมชนที่รอรับลูกที่จากโรงเรียน ให้ความเห็นเห็นว่า

“มีอะไรต้องหาผู้ใหญ่หากำนันไว้ก่อน อบต.ก็ทำงานสร้างอะไรไปก็ผู้ใหญ่ เขาก็อยู่ใน อบต. ไม่ใช่หรือ เขาก็ทำอยู่นี้ แต่ยังไม่ค่อยเสร็จคือสงสัยเงินไม่พอ เมื่อไหร่จะเสร็จก็ไม่รู้”

เมื่อคนในชุมชนทราบและเข้าใจว่าหน้าที่ในการพัฒนาเป็นเรื่องของ อบต. และกำนันผู้ใหญ่บ้าน ถ้าเป็นผู้ปฏิบัติใน อบต. ดังนั้นความน่าเชื่อถือความเคารพไว้วางใจ ในฐานะผู้นำในชุมชนคงจะไม่มีเปลี่ยนแปลงมากคนในชุมชนน่าจะยังศรัทธาในผู้นำของตนเอง แต่ในขณะที่สวนหลวงไม่เป็นเช่นนั้น งานด้านการปกครองดูแลความสงบกำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทหน้าที่และปฏิบัติได้ ส่วนงานด้านการพัฒนาความเจริญ ถนน สะพาน กลายเป็นหน้าที่และปฏิบัติได้ ส่วนงานด้านการพัฒนาความเจริญถนนสะพานกลายเป็นหน้าที่ของอบต.ที่รับไปดำเนินการ คนในชุมชนหลาย ๆ คน ยังไม่ค่อยเข้าใจว่าหน้าที่เหล่านี้เป็นของ อบต.กำนันผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีหน้าที่ดำเนินการเองต้องผ่านที่ประชุม เมื่อกำนันผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถปฏิบัติตามที่คนในชุมชนเรียกร้องให้เป็นรูปธรรม ความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ ในตัวของกำนันผู้ใหญ่บ้านย่อมจะลดลง ศรัทธาที่คนในชุมชนเคยมีอาจไม่เหมือนเดิม ดังที่กำนันในตำบลสวนหลวงกล่าว¹³

“ก็มีบทบาทในการพัฒนาเปลี่ยนไปบ้าง แต่มันก็แค่การบริหาร การจัดการ
แค่โครงสร้างพื้นฐาน แต่ก่อนกำนันผู้ใหญ่บ้านทำหมด เคียวนี่ อบต.ทำ”

“ขนาดพระยังไม่เข้าใจชาวบ้านจะทำยังไง”

“พระยังพูดว่า มีชาวบ้าน เขามอบัน ให้ได้ยื่นเข้าหาว่ากำนันมาเป็น
กำนันไม่เห็นทำอะไรสู้คุณช่วยยันต์เป็น อบต. ทำงานดีกว่า”

“หล้ารัก ทำไม ผู้ใหญ่ กำนัน ไม่มาทำ หรือต้องให้ อบต.ทำ”

“เขาไม่รู้ไม่ศรัทธาเราตรงนั้น อันนี้ที่ชัด”

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลสวนหลวงต้องพยายามปรับตัวอย่างยิ่ง เพื่อให้ทันกับการพัฒนาที่เข้ามาในพื้นที่ ในขณะที่ตำบลแพรกหนามแดง กำนันผู้ใหญ่บ้านไม่ต้องปรับตัวมาก ยังคงทำหน้าที่ปฏิบัติคนเหมือนที่เคยทำกันมา อาจเป็นส่วนหนึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในแพรกหนามแดงมีความรู้สูง

¹³ สัมภาษณ์ นาย ข.(นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลสวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 14 กุมภาพันธ์ 2543

เป็นผู้ปฏิบัติงานเสียเป็นส่วนใหญ่ในอบต. โกลีซิคซ์าราชการผู้มีอำนาจตัดสินใจมีความเคยชินต่อระเบียบของทางราชการ เพราะติดต่อกับราชการกันบ่อยครั้ง ส่วนที่สวนหลวงไม่เป็น เช่นนั้น คนที่ติดต่อกับราชการบ่อยและมีความรู้เรื่องระเบียบราชการมักจะเป็นกำนันคนเดียวกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องปรับตัวเพื่อให้ทำงานเข้ากันได้กับสมาชิกที่มาจาก การเลือกตั้งยังใหม่ต่อระบบระเบียบของทางราชการ

กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องปรับตัวในการเข้าทำงานร่วมกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นคนนอกองค์กรซึ่งอาจเป็นข้าราชการที่มาประสานงาน หรือคนในองค์กรที่มีจำนวนมาก ต้องพยายามทำความเข้าใจการบริหารงาน หรือคนในองค์กรที่มีจำนวนมาก ต้องพยายามทำความเข้าใจการบริหารงานในองค์กร ที่มีลักษณะเป็นระบบราชการมีขั้นตอนมากมาย การตัดสินใจต่าง ๆ ทำโดยตัวเองไม่ได้ต้องเข้าที่ประชุม มีระเบียบเกี่ยวกับการประชุม มีวิธีการระดมความคิดเห็น ซึ่งแต่ก่อนทำงาน ทำงานและปรึกษากันเองแค่ 2 คน กับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน การทำโครงการ โครงสร้างพื้นฐานบางอย่างมีรายละเอียดทางเทคนิค เมื่อตนเองเป็นผู้รับผิดชอบโครงการเป็นคณะกรรมการของโครงการก็ต้องพยายามทำความเข้าใจการบริหารงานในองค์กรที่มีลักษณะเป็นระบบราชการที่มีขั้นตอนมากมาย การตัดสินใจต่าง ๆ ทำโดยตัวเองไม่ได้ต้องเข้าที่ประชุมมีระเบียบเกี่ยวกับการประชุม มีวิธีการระดมความคิดเห็น ซึ่งแต่ก่อนทำงานและปรึกษากันเองแค่ 2 คน กับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน การทำโครงการ โครงสร้างพื้นฐานบางอย่างมีรายละเอียดทางเทคนิค เมื่อตนเองเป็นผู้รับผิดชอบโครงการเป็นคณะกรรมการของโครงการก็ต้องพยายามศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการ หากไม่ทำจะเกิดผลเสียหาย ต้องติดตามดูแล ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ต้องให้ความสนใจในสิ่งที่ไม่เคยให้ความสนใจติดตามดูแล เพราะตนมีส่วนในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาผ่านอบต. กำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถแสดงความคิดเห็นผ่าน อบต. ในการประชุม อบต.แต่ละครั้งการแสดงความคิดเห็นสามารถทำได้มากขึ้น มีคนรับฟังและมีการซักถาม ซึ่งแต่ก่อนไม่มีคนรับฟังไม่รู้จะพูดกับใครได้บ้าง การแสดงออกต่าง ๆ มีคนรับรู้อย่างน้อย ก็ผ่านที่ประชุม ปีละ 4 ครั้ง สมาชิกทุกคนรับรู้และอาจผ่านไปถึงประชาชนในตำบลด้วย ดังคำกล่าวของผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งว่า

“ผู้นำระดับกำนันผู้ใหญ่บ้านบางคน ยังไม่มีความสามารถเพียงพอแม้การใช้ภาษาไทย”

“เข้าไปอยู่ใน อบต. กันต้องปรับตัวกันยกใหญ่ ทำอะไรต้องระวัง ไม่อย่างนั้นจะอายสมาชิกคนอื่นที่เขาเลือกตั้ง”¹⁴

การเป็นสมาชิกขององค์กรปกครองท้องถิ่น โดยตำแหน่งอาจสร้างผลดีให้กำนันผู้ใหญ่บ้านได้แสดงบทบาทมากขึ้น แต่ผลเสียต่อสถานภาพกำนันผู้ใหญ่บ้านก็มี ในตำบลแพรกหนามแดง

¹⁴ สัมภาษณ์นาย ง.(นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลสวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 15 กุมภาพันธ์ 2543.

เหตุการณ์ไม่มีปรากฏ แต่ในสวนหลวงปรากฏเด่นชัดคือ การเป็นสมาชิกอบต.ของผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ผู้ใหญ่บ้านถูกกลั่นแกล้งและร้องเรียนผ่าน อบต.ได้ เช่น ในกรณีที่ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งถูกร้องเรียนผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลว่าทุจริต โกงเงินที่ได้จากงบมิยาซาว่า เมื่อสอบถามและความจริงจึงพบว่าผู้ที่ทำการร้องเรียนผ่าน อบต.เป็นลูกหลานของผู้ที่เคยเป็นกำนัน เคยได้รับความสะดวกมากกว่าคนอื่น ในฐานะที่เป็นลูกหลานของกำนัน เมื่อมีองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นมา กำนันเกษียณไปก่อนนานแล้ว การพัฒนาความเจริญไม่อาจไปลงที่จุดเดิมได้ ต้องแบ่งสรรกำนันเกษียณไปก่อนนานแล้ว การพัฒนาความเจริญไม่อาจไปลงที่จุดเดิมได้ ต้องแบ่งสรรตามความจำเป็นผ่านที่ประชุม แต่ผู้ร้องเรียนคนนี้ต้องการให้ใช้เงินกู้มิยาซาว่า เพื่อทำความเจริญให้สร้างสะพานเข้าเฉพาะบ้านตนเอง มาบอกผู้ใหญ่บ้านให้ทำเมื่อผู้ใหญ่บ้านไม่ทำตามความประสงค์จึงแกล้งร้องเรียนผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลว่าทุจริต ไม่นำเงินไปทำประโยชน์ ผู้ใหญ่ที่ถูกร้องเรียนได้เล่าให้ฟังดังนี้ว่า¹⁵

“เขาจะให้เราโกง ความรู้เขามากให้เราทำชั่ว”

“มีคนจบ (มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง) ตอนนั้นมีเงินมิยาซาว่าเข้ามาเขามาขอให้เราทำ สะพานเข้าบ้าน เราไม่ทำเขาก็แกล้งร้องผ่าน อบต.ว่าเราทุจริต”
“บางทีจะเอาเศรษฐีนั้นมาด้วย แต่ไม่สำเร็จ งานยังไม่ลงมือทำเลยจะคอร์รับชั่นได้ไง ใจโง่ไหม”

4.1.2 กระบวนการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งในระดับตำบลในปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่แล้วมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยแบบไทย ใช้คุณธรรมวัฒนธรรมไทยที่อาศัยความคุ้นเคยและเป็นกันเองเป็นรากฐาน ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านก็ตาม ในตำบลแพรทนามแดง และตำบลสวนหลวง การเลือกตั้งผู้นำชุมชนมักจะเป็นเรื่องของเครือญาติที่ ๆ น้อย ๆ เพราะอยู่ในท้องที่ขนาดเล็ก ๆ สามารถพบปะกันได้ตลอดเวลาไม่มีการโจมตีใส่ร้ายป้ายสีกัน ไม่มีการจัดตั้งหรือพึ่งพาพรรคการเมือง ไม่ต้องลงทุนสูงหรือใช้อิทธิพลหักล้างกัน ดุลยพินิจในการเลือกตั้งจะเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัวที่เกิดคงจากระบบเครือญาติหรือเพื่อฝูง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเคารพนับถือหรือไว้วางใจที่จะเป็นผู้นำของตนได้

เมื่อมีการยกฐานะสภาตำบลขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีการสรรหาสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยใช้วิธีการเลือกตั้งจากผู้สมัครขึ้นมาเป็นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านโดยผู้เป็นสมาชิกดำรงตำแหน่งตามวาระการทำงานของอบต. คือ 4 ปี อาจมีบางที่ไม่สามารถอยู่ครบวาระได้ เช่น ในตำบลแพรทนามแดง มีบางคนถูกไล่ออกเพราะค้ายาเสพติด ตำบลสวนหลวง ลาออกว่า

¹⁵ ตัมภานันท์ น. (นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลสวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 15 กุมภาพันธ์ 2543.

ไม่มีเวลา 1 หมู่บ้านก็เสียชีวิตภายหลังได้มีการเลือกตั้งเข้ามาใหม่ ในตำบลแพรกหนามแดงมีคนลงสมัครมากแทบทุกหมู่ บางหมู่เช่น หมู่ 6 มีผู้สมัครถึง 6 คน แต่ในขณะที่ตำบลสวนหลวงแทบไม่มีใครสมัครบางหมู่ก็สมัครไม่ครบต้องหาคนมาเพิ่มให้ครบคน บางหมู่บ้านมีการลงสมัครรับเลือกตั้งเพียง 2 คน จึงมีจำนวนพอดีกับที่กฎหมายกำหนดไว้จึงไม่ต้องมีการเลือกตั้งเช่น หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 7 และ หมู่ที่ 9

“อบต. มีให้ครบองค์เท่านั้น”

“คนอย ากเลือกมีเยอะแต่คนสมัครไม่มี”¹⁶

คนที่สมัครส่วนใหญ่ทั้ง ตำบลสวนหลวง และตำบลแพรกหนามแดง จะเป็นคนที่ไม่เคยมีตำแหน่งมาก่อน เป็นประชาชน คนในชุมชน อาจมีบ้างที่เป็นช่างในสภาตำบลมาก่อน เช่น สมาชิก อบต. หมู่ 2 ตำบลแพรกหนามแดง หรือ หมู่ 4 สวนหลวงที่เป็นผู้ช่วยใหญ่มาก่อน ผู้สมัครและได้เป็นสมาชิกสภาในองค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดง แทบทุกคนมีความรู้ดีจบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 บ้างจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 บ้าง แต่สมาชิกสภาขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวงส่วนใหญ่จะจบแค่การศึกษาภาคบังคับ ประถมศึกษาปีที่ 4 ประถมศึกษาปีที่ 6 การหาเสียงของผู้สมัคร แม้จะไม่ต้องมีการขึ้นป้ายหาเสียงหรือคิดแผ่นป้ายหาเสียงในตำบลแพรกหนามแดงของผู้สมัคร แม้จะไม่ต้องมีการขึ้นป้ายหาเสียงหรือคิดแผ่นป้ายหาเสียงในตำบลแพรกหนามแดงมีความคึกคักมากแม้จะแค่หาเสียงในหมู่บ้านแต่ก็ต้องทำกันเต็มที่อาจเป็นเพราะมีคนลงแข่งมาก บางหมู่บ้านกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ให้การสนับสนุนอย่างกับมีการดึงกลุ่มพรรคพวกมาช่วยหาเสียง หาญาติหาเพื่อฝูง เปลี่ยนความสนิทสนมมาเป็นคะแนนเสียง แต่ในขณะที่สวนหลวงแทบทุกหมู่ไม่ต้องหาเสียง เพราะไม่ค่อยมีใครสมัครบางหมู่บ้านก็รู้ข้อมูลกันแค่ 2 คนกับผู้ใหญ่บ้าน เวลาเลือกตั้งก็ได้ไป การหาเสียงที่จะทำก็ใช้การเข้าหาพรรคพวก เพื่อฝูงให้ช่วยกัน มีบางหมู่แม้การแข่งขันจะไม่สูง แต่ก็มี การซื้อเสียงมาก โดยให้หิ้วละ 50-100 บาท ไม่แน่ชัดว่ามีสาเหตุใดที่ต้องเป็นเช่นนั้น ผู้ใหญ่บ้านในตำบลแพรกหนามแดง และตำบลสวนหลวงเล่าเรื่องนี้ให้ฟังว่า

“ที่นี้สมัครกันมากหน่วย ก็หมู่บ้านใครพวกมากก็ได้ไป ญาติเยอะๆ ไม่ค่อย

เกี่ยวหรอก ถ้าไม่อยู่จากไปนาน ไม่สนิทแล้ว เรื่องญาติเอาแน่ไม่ได้”

“มีญาติมีเพื่อนฝูงที่ไหนซุกกันมาหมดเลยสนุกดี”¹⁷

¹⁶ สัมภาษณ์ นางจ .(นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 18 กุมภาพันธ์ 2543.

¹⁷ สัมภาษณ์ นาย ฎ.(นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 10 มกราคม 2543

“อบต. อาศัยพวกมากกว่า เพื่อนมั่ง แม่ของเพื่อนมั่ง บางทีญาติไปอยู่หมู่บ้านอื่นก็เย่เหมือน
กัน”¹⁸

สมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งส่วนใหญ่ใน ตำบลแพรกหนามแดงจะประกอบอาชีพที่รายได้ไม่สูงนัก ไม่มี
คนที่มีฐานะร่ำรวยเข้ามาเป็นมาเป็นสมาชิก แนวคิดในการสมัครส่วนใหญ่ ทั้งตำบลสวนหลวงและ
ตำบลแพรกหนามแดง มาสมัครกันเพื่อรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการได้เงินค่าตอบแทน ค่าเบี้ยประชุม บาง
คนต้องการความมีหน้ามีตา มีศักดิ์ศรีต้องการเป็นคนมีตำแหน่ง บางคนก็เกรงใจกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มา
ขอร้องให้สมัครเพื่อจะได้ครบตามจำนวนที่ได้ตั้งไว้ หรือบางคนอาจมีหลายสาเหตุประกอบกัน กลุ่ม
คนที่ไปเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งตำบลแพรกหนามแดงและตำบลสวนหลวง มี
ลักษณะเหมือนกัน จะเป็นกลุ่มที่เป็นญาติของผู้สมัครเป็นพรรคพวกเพื่อนฝูงของผู้สมัครเป็นคนที่
สนิทสนมกันดี บรรยากาศเลือกตั้งจะคึกคักสนุกสนานคนไปเลือกกันมาก เพราะเป็นของใหม่ของ
แปลกและใกล้ตัว เป็นญาติกัน เมื่อได้รับตำแหน่งบางหมู่บ้าน จะมีการเลี้ยงฉลองกันเล็กน้อย เป็นการ
เลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองตำบลตามที่ได้กล่าวมา เป็นการเลือกตั้งสมาชิก
องค์การปกครองท้องถิ่นเป็นครั้งแรก ถึงแม้ว่าบรรยากาศการเลือกตั้งจะคึกคักอยู่บ้าง เมื่อเทียบกับการ
เลือกตั้ง ส.ส. ก็ดูเหมือนว่าจะคึกคักและมีคนมาเลือกกันเยอะมากกว่า แต่ถ้าจะเทียบกับการเลือกตั้ง
กำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีมานานกว่า มีมาก่อน เลือกกันมาหลายครั้งแล้ว ก็ไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบได้
สมาชิกสภาอยู่ในวาระก็แค่ 4 ปี แต่ผู้ใหญ่บ้านในตำบลแพรกหนามแดงและตำบลสวนหลวงหลายคน
ต้องดำรงตำแหน่งจนเกษียณอายุ จนอายุ 60 ปี บรรยากาศในการเลือกตั้งวิธีการหาเสียง การระดมคน
ขอมแตกต่างกันอย่างมา คุณสมบัติของผู้สมัครเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนันก็มีหลักเกณฑ์ที่ละเอียดซับซ้อน
ซ้อนกว่า เช่น ต้องเป็นชายเจ้าของบ้านที่มีสัญชาติไทย แต่คุณสมบัติของผู้สมัครสมาชิกอบต. ไม่ได้
ระบุไว้อย่างละเอียดแม้แต่อายุก็เพียงกำหนดว่าไม่ต่ำกว่า 25 ปี บริบูรณ์ ส่วนกำนันผู้ใหญ่บ้านมีการ
กำหนดช่วงอายุไว้คือ 25 ปี – 60 ปี

การเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านมีหลายวิธีการที่เคยใช้กันมาก่อน เช่น นายอำเภอเป็นคนคัด
เลือกกำนันผู้ใหญ่บ้านมีหลายวิธีการที่เคยใช้กันมาก่อน ผู้ใหญ่บ้านเลือกกำนัน จนในปัจจุบันให้
ประชาชนเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน และกำนันด้วยตัวเองวิธีการเลือกตั้ง ในตำบลแพรกหนามแดงและ
ตำบลสวนหลวง มีความแตกต่างกัน ตำบลสวนหลวง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใช้การลงคะแนนที่หน่วย
เลือกตั้ง โดยกันให้ประชาชนเลือกกำนันผู้ใหญ่บ้านโดยตรง แทบทุกรุ่นของการเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน
(เท่าที่มีผู้จำความได้) ตั้งแต่รุ่นกำนันชม ผลลศิริ กับ วิสูตร ตัณบริรักษ์ และกำนันนรา พุ่มพุกษา

¹⁸ ช่างแก้ว

รายละเอียดเพิ่มเติมได้จากภาคผนวก ก.

ตำบลแพรทนามแดงวิธีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน มี 3 แบบ คือ รุ่นกำนัน ช้วน ขุนนุช ใช้วิธีการเลือกตั้ง โดยจับให้ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านเป็นคนเลือก ผู้ใหญ่บ้านปรีชา นาคแสง (ยังดำรงตำแหน่ง) ใช้วิธีการเลือกตั้งโดยเปิดเผย ใช้การยกมือ กำนันละม่อม รัชยาอินทร์ ใช้วิธีการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน เลือกตั้งที่หน่วยเลือกตั้ง บรรยากาศในการเลือกตั้งใน ตำบลแพรทนามแดง และตำบลสวนหลวง มีความคึกคัก การแข่งขันในการสมัครรับเลือกตั้งมีสูงแม้จะมีผู้สมัครเพียง 2-3 คน ตำบลสวนหลวง ไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้น แต่ตำบลแพรทนามแดง ในการเลือกตั้งกำนันที่ผ่านมา มีผู้สมัครที่เป็นผู้ใหญ่ 2 คน คือ ผู้ใหญ่หมู่ 5 และผู้ใหญ่หมู่ 6 ได้เป็นกำนันคนปัจจุบัน แต่มีคนเห็นการทุจริตในหน่วยเลือกตั้ง มีคนเห็นว่ามี การเอาเงินให้ปลัดอำเภอ และคะแนนที่นับมีการชนะกันแค่ 7 คะแนน ชาวหมู่ 5 หมู่ 1 และหมู่ 2 ได้ทำการเดินขบวนประท้วงให้เลือกตั้งใหม่ ต้องให้นายอำเภอมาไกล่เกลี่ย ความรุนแรงจึงลดลงไป ภายหลังก็มีการร้องเรียนถึงส่วนราชการประจำจังหวัด แต่เรื่องก็เงียบไป ผู้ที่จะสมัครเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือเป็นกำนัน โดยส่วนใหญ่ต้องเคยดำรงตำแหน่งอื่นมาก่อนเช่นเป็นแพทย์ตำบล เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมาก่อน จึงได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน เช่นเดียวกันกับตำบลสวนหลวง กำนันคนปัจจุบันเช่นเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ใหญ่บ้านแล้วจึงเป็นกำนัน ทุกคนต้องเคยมีผลงานบางอย่างเคยดำรงตำแหน่งและต้องมีประสบการณ์มากพอ จึงจะได้เป็นผู้นำชุมชนแต่สมาชิก อบต. ส่วนใหญ่เป็นคนธรรมดา มีความรู้มากพอที่จะทำงานแทนประชาชน และติดต่อกับหน่วยงานราชการในตำบลสวนหลวง คุณสมบัติเช่นนี้เป็นที่จับตามอง ดังที่คนในชุมชนคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า

“คนมีความรู้ในตำบลมีน้อยคน ที่มีความรู้ไปอยู่ที่อื่นหมด ผู้ใหญ่กำนันจึงได้คนที่มีความรู้ไม่มากเป็น คนที่คิดว่าจะมีความรู้มากที่สุด ก็มัก ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่”¹⁹

ผู้สมัครกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องมีความมั่งคั่ง คนที่มีความร่ำรวยหรือมีฐานะการเงินดีมักจะได้รับการยกย่อง และเป็นที่ยอมรับเชื่อถือจากบุคคลอื่น กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งที่ต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน หลายครั้งต้องแบกรับภาระหรือต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อบริการประชาชนต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาเป็นแบบอย่างที่ดีของประชาชน อาจมีการบริจาคเงินเพื่อสร้างสิ่งสาธารณะประโยชน์เหล่านี้ต้องใช้เงินมาก

ผู้สมัครกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้อาวุโส ความอาวุโสหรือความเป็นผู้ใหญ่เป็นค่านิยมของสังคมไทย คนไทยได้รับการสั่งสอนปลูกฝังนิสัยมาแต่เยาว์วัยให้นับถือยกย่อง เชื้อพียง และให้เกียรติผู้อาวุโส เพราะถือผู้มีอายุมาก ทำงานมานาน ได้รู้ได้เห็นประสบการณ์ผ่านโลกมามาก

¹⁹ สัมภาษณ์นาย ข .(นามสมมุติ),15 มกราคม2543.

การหาเสียงของกำนันผู้ใหญ่บ้านใน ตำบลแพรกหนามแดงและ ตำบลสวนหลวง ต้องกระทำกันอย่างสม่ำเสมอ ต้องเริ่มตั้งแต่ตัดสินใจลงสมัคร ตำบลแพรกหนามแดงและ ตำบลสวนหลวง แต่เดิมกำนันผู้ใหญ่บ้านไม่ต้องการหาเสียงมาก เพราะจะมีเพียงไม่กี่คนที่คนในตำบล หมู่บ้านรู้จักและไว้วางใจที่สุด จึงไม่ต้องการหาเสียง ต่อมาคนสมัครแข่งขัน เริ่มมากขึ้น ในตำบลแพรกหนามแดงกำนันคนปัจจุบันต้องลงหาเสียงเดินเข้าเกือบทุกบ้านในตำบล บางหมู่บ้านที่เข้าไม่หมดก็ต้องให้พรรคพวกไปหาเสียงให้ ให้ประเมินมาว่าจะได้คะแนนมากหรือไม่ แต่ไม่ถึงขนาดที่เรียกว่าเป็นหัวคะแนน บางหมู่บ้านเวลาไปเสียงก็ต้องเลี้ยงอาหารเลี้ยงสุรา ผู้ที่ไปคุยด้วย ต้องจ้างคนให้เอารถเอาเรือไปปรับคนที่มาลงคะแนนให้ เมื่อได้เป็นกำนันแล้วจึงมีการจัดงานเลี้ยงฉลองตำแหน่งเลี้ยงผู้ใหญ่ที่ให้การสนับสนุนการหาเสียงต้องไม่ละเลย เรื่องความสนิทสนมของเครือญาติกำนันคนปัจจุบันอาศัยเครือญาติเป็นช่วยในการเข้ามาดำรงตำแหน่งกำนัน แต่งงานบ่อยรวมแล้วมีภรรยาถึง 4 คน มีญาติมาก มีพวกมาก มีญาติของพวกมากจึงเปลี่ยนความสนิทสนมเป็นพลังในการเลือกตั้ง ในสวนหลวงกำนันผู้ที่ซึ่งเพิ่งเกษียณก็ใช้วิธีการคล้ายกัน อดีตกำนันมีภรรยา 3 คน มีเครือญาติภรรยา มีพรรคพวกที่เป็นผู้รับเหมากลุ่มที่ค้าขายด้วยกัน ใช้วิธีการเดินเข้าเกือบทุกบ้านในตำบล มีพรรคพวกคอยคุมคะแนนเสียงได้ บางหมู่บ้านที่มีญาติเยอะก็ต้องเข้าไปหาบ่อย บางทีก็ใช้วิธีดูว่า คนในตำบลเกรงใจใครก็จะไปหาเสียงกับคนนั้น แม้เขาจะอยู่นอกตำบลก็ตามมีการจ้างให้รถและเรือไปปรับคนมาลงคะแนนให้เสร็จงานได้ตำแหน่งก็มีการเลี้ยงฉลองกันในหมู่ แต่กำนันคนปัจจุบันของสวนหลวงมีความแตกต่างออกไป เขาอาศัยการที่เป็นคนชอบเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นคนที่ทำงานในตำแหน่ง เற்றுญิกข์ของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต เป็นคนก่อตั้งกลุ่ม

คนที่มากู้เงินหรือฝากเงินก็จะพบเห็นและได้พูดคุยกับเขาทุกครั้ง เหตุนี้เองที่เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้กำนันคนปัจจุบันได้รับเลือก แม้จะต้องมีการต้องเดินหาเสียงตามบ้านบ้าง แต่คงไม่ใช่ปัจจัยหลัก เพราะผู้สมัครคนอื่นก็ทำเช่นเดียวกัน

คนที่ไปเลือกตั้งส่วนใหญ่ในสวนหลวงก็เป็นญาติเป็นพรรคพวก ผู้สมัครแพรกหนามแดงก็เช่นกัน คนไปเลือกกันมาก มีความสนุกสนาน บางหน่วยเลือกตั้งมีคนมีน้ำใจดีก็จะเอาน้ำอัดลมไปให้คนที่ไปเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเลือกใครก็ตามก็จะได้ดื่ม บางหน่วยคนมาเลือกก็เป็นญาติกับผู้สมัครก็จะพากันมาไม่ว่าผู้มาเลือกจะมีอายุเท่าใด จะเป็นตาเป็นยายก็ยังมาเลือกกัน เรื่องพรรคพวกญาติความรู้เลยความมั่งคั่งเป็นสิ่งสำคัญมาก สำหรับการพิจารณาของผู้มาเลือกตั้ง

คะแนนเสียงที่ได้ในตำบลแพรกหนามแดงผู้สมัครแข่งขันเข้าเป็นกำนันครั้งล่าสุด ได้คะแนนไม่ต่างกันมากคือแค่ 7 คะแนน จนอาจมองได้ว่า ผู้สมัครทั้งสองคนเป็นที่นิยมชมชอบของคนในตำบล ไม่แตกต่างกันมาก หรือในบางที่อาจมองว่าใช้วิธีการอันไม่สุจริตในการเลือกตั้ง แต่ในตำบลสวนหลวงไม่เป็นเช่นตำบลแพรกหนามแดง คะแนนเสียงของกำนันคนปัจจุบันที่ได้มีคะแนนมากกว่าคะแนนของผู้สมัครอีก 2 คนรวมกัน ทำให้มองเห็นได้ว่าในสวนหลวง คนที่เป็นผู้นำในตำบลได้มักจะเป็นคนที่ตั้งตำบล ให้ความไว้วางใจอยู่แล้วและรู้เสมอว่าผู้นำของเขาควรจะเป็นใคร

4.1.3 การจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคและระบบเศรษฐกิจ

เราอาจกล่าวได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรหนึ่งในท้องถิ่นที่มีส่วนช่วย ส่งเสริม ให้เกิดความเจริญ ทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้นไม่อาจพัฒนาได้โดยปราศจากการพัฒนาด้านการคมนาคม การสาธารณูปโภค เพราะถ้ามีการคมนาคมสะดวก มีการสาธารณูปโภคที่ดี ก็จะทำให้สะดวกในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และเมื่อเศรษฐกิจดีก็จะทำให้มีเงินมาพัฒนาการคมนาคม และสาธารณูปโภค

องค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งสองแห่ง จึงได้ส่งเสริมจัดทำโครงการในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค ก่อนการส่งเสริมในเรื่องอื่น ๆ ในตำบลแพรกกานามแดง จะเป็นการขยายระบบประปาให้เข้าถึงทุกบ้านที่มีความต้องการใช้น้ำเป็นการเพิ่มเติมจากประปาหมู่บ้านที่ได้ดำเนินการมาก่อนแล้ว มีประปาของหมู่ที่ 6 ที่ปัจจุบันได้โอนมาให้ อบต.จัดการดูแลบำรุงรักษา และจัดเก็บรายได้ มีการซ่อมแซมฝัวดถนน และสร้างถนนฝัวดจรหินคลุก ซ่อมเครื่องสูบน้ำ ต่อเติมท่าเทียบเรือ ปรับปรุงทางเข้าออกร้านชุมชน ก่อสร้างศูนย์พัฒนา อาชีพ ฯลฯ

เช่นเดียวกัน องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง ที่การขยายท่อเมนใหญ่ของประปาหมู่บ้านของทุกหมู่และขยายระบบประปาให้เข้าถึงทุกบ้านที่ต้องการใช้น้ำ สร้างสะพาน สร้างทางเดินเท้า สร้างถนนฝัวดจรหินคลุก เชื่อมให้ทุกหมู่บ้านไปหาสู่ถึงกันได้ การจัดทำโครงสร้างพื้นฐานจัดทำสาธารณูปโภค เช่น ทำถนนทำระบบประปา ทำให้มีการคมนาคมขนส่งที่ดีขึ้น สามารถขนส่งสินค้าต่าง ๆ ได้ทางถนนหรือทางคลองที่ไม่สิ้นเงิน ประหยัดเวลาและพลังงานที่ใช้ในการเดินทาง พ่อค้าคนกลางเข้าถึงสวนของคนในชุมชนได้รวดเร็ว สะดวกมีพ่อค้าเข้ามาได้หลายราย เกิดการต่อรองราคาได้มากขึ้น มีผู้ซื้อหลายรายใครให้ราคาสูงก็ขายไปมีทางเลือก คนในชุมชนมีรายได้มากกว่าเดิม ตำบลแพรกกานามแดง คนในชุมชนสามารถขนปลาใส่เรือมาขึ้นที่แนวถนนได้อย่างสะดวกมีพ่อค้ามารับซื้อ บางรายที่บ่อปลาใกล้ถนนก็ขนขึ้นมาได้เลย การขนถ่ายผลผลิตการเกษตรชนิดอื่น ๆ ทำได้รวดเร็ว ได้เงินเร็ว ผู้ที่จะซื้อเข้ามาได้ทุกราย ต่างกับแต่ก่อนจะมีเพียงไม่กี่ราย ที่ตำบลสวนหลวง ผลผลิตทางการเกษตรนำออกขายได้อย่างสะดวก รถรับซื้อมะพร้าวส้มโอลั่นจีเข้าได้ถึงหน้าบ้าน ขายผลผลิตได้เร็ว บางรายอาจนำออกไปขายข้างนอกเองได้เงินเร็วและนำมาหมุนเวียนได้ดี ต้นทุนการขนถ่ายผลผลิตถูกลง ต่างกับแต่ก่อนที่ใช้คลองหรือใช้ถนนที่ขรุขระและมีระยะทางมาก เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วมีเงินเหลือมากกว่าเดิม การขยายผลผลิตที่ผู้มารับซื้อหลายระยะต่อรองราคากัน ได้อย่างไม่ผูกขาดบางส่วน ก็อาศัยความสะดวกที่เพิ่มมากขึ้น จากการมีถนนไปติดต่อขายผลผลิตเหมาตัน เหมาสวนได้โดย

* คุรยละเอียดเพิ่มเติมได้จากภาคผนวก ง.

ตรงกับพ่อค้าคนกลางการติดต่อคนรับจ้างในภาคเกษตรไม่ต้องแย่งแรงงานกัน เพราะประหยัดเวลาในการเดินทาง ใน 1 วัน ทำงานได้มากกว่า 1 สวน ตำบลแพรกหนามแดง หากเกษตรกรบางรายไม่พอใจกับการต่อรอง ราคาที่มีผู้เสนอมาให้ไม่คุ้มค่างกับต้นทุนก็สามารถขนผลผลิตออกไปขายเองได้ที่ตลาด หรือนำไปส่งต่อผู้รับซื้อรายใหญ่เองได้

เมื่อมีการคมนาคม ข่อมทำได้ การสื่อสารส่งข่าวได้ดีขึ้น การติดต่อประสานงาน กับหน่วยงานของรัฐได้ไ้ได้อย่างรวดเร็ว ประกาศการแจ้งข่าวทำได้ดี การให้ความช่วยเหลือ การตรวจสอบติดตามผลจากราชการทำได้ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะหน่วยงานราชการเช่นนายอำเภอมักจะทำการพัฒนาในส่วนที่เจริญอยู่แล้วให้เจริญยิ่งขึ้น ส่วนที่ไม่ค่อยเจริญถนนเข้าไม่ถึงการพัฒนาการดูแลก็จะไม่ถึง ไปด้วยค่างค่ากล่าวของสมาชิก อบต.คนหนึ่งที่

“ถนนคิสะพานคี่ อำเภอกี่เข้ามาดู ที่ไม่มีไม่สะดวก ใครจะเข้าไป รอไปเหอะ”²⁰

การพัฒนาความเจริญในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาทางการเกษตร อบต. มักเริ่มพัฒนามาจากโครงสร้างพื้นฐานก่อนดังที่กล่าวไปแล้ว เหตุผลประการหนึ่งที่ต้องทำเช่นนั้นก็เพราะมีกฎระเบียบที่บังคับเอาไว้ เช่น ต้องมีการบำรุงทางน้ำทางบก ฯลฯ²¹

ต่อมา มีการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ พัฒนาทางเศรษฐกิจโดยตรงมากขึ้น มีระเบียบรองรับมีหนังสือส่งการมาจากรกระทรวงมหาดไทย ผ่านมาถึงองค์การบริหารส่วนตำบลให้ปฏิบัติ หนังสือดังกล่าวเป็นผลมาจากนโยบายการกระจายความเจริญของรัฐบาลการปฏิบัติผ่านองค์กรปกครองท้องถิ่นสามารถทำได้จริง เมื่อไม่นานนี้ ทั้งที่มีการเกิดขึ้นมานานแล้ว เรื่องการพัฒนาโดยมีผู้นำชุมชนพยายามผลักดัน

ตำบลแพรกหนามแดง อบต. ผลักดันผ่านกลุ่มเกษตรกร (ที่ตั้งมาก่อนแล้ว) มีกำนันเป็นประธานกลุ่มให้เงินบางส่วนสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ เช่นการจัดงานกินพลาสติก เพื่อพัฒนาส่งเสริมกลุ่มผู้เลี้ยงพลาสติก ให้คนโดยทั่วไปรู้จักและหันมานิยมพลาสติกจาก ตำบลแพรกหนามแดงมากขึ้น ซึ่งแต่ก่อน คนโดยทั่วไปอาจรู้จักแค่พลาสติกสมุทรปราการหรือสุพรรณบุรี จัดตั้งกลุ่มแปรรูปพลาสติก เป็นน้ำพริกพลาสติก พลาสติกเค็ม พลาสติกแคะเคี้ยว และให้เงินบางส่วนสนับสนุนร้านค้าชุมชนในปีนั้นน้ำมันอุดหนุนกองทุนน้ำมันส่งเสริมการทำน้ำดื่มบรรจุขวดเพื่อขายในกลุ่มผู้ใช้น้ำและบุคคลภายนอก ในส่วนนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดง เพียงแต่ควบคุมดูแลอยู่แบบห่าง ๆ ไม่มีการเก็บรายได้เข้าสู่ อบต.

²⁰ สัมภาษณ์นาย ส.(นามสมมุติ)สมาชิกอบต. ตำบลแพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 18 กุมภาพันธ์ 2543

²¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากภาคผนวก จ.

ตำบลสวนหลวง อบต. ใช้เงินเพิ่ม กระตุ้นการใช้จ่าย งบประมาณว่าที่ได้มาจากรัฐบาลได้ใช้เงินบางส่วนไปซื้อปุ๋ยและจัดตั้งเป็นกองทุนส่งมอบให้กลุ่มเกษตรกรที่ได้จัดตั้ง “กลุ่มพัฒนาศักยภาพการผลิตไม้ผล” ขึ้นมาดำเนินการต่อไป ให้เก็บรายได้เองเลขนำเงินหมุนเวียนมาซื้อปุ๋ยในราคาถูก และขายให้กับเกษตรกรต่อไป การทำเช่นนี้ทำให้เกษตรกร สามารถซื้อปุ๋ยได้ในราคาถูก ต้นทุนในการผลิตถูกลง ค่าใช้จ่ายน้อยลง เมื่อหักต้นทุนแล้วมีรายได้ที่สูงขึ้น นอกจากนั้นยังมีการพัฒนาการผลิตอื่น ๆ ที่ อบต. เป็นผู้ดำเนินการให้ ตามที่หน่วยงานจึงนำเสนอเช่น กระทรวงศึกษาตั้งโครงการและงบประมาณให้ ทำการอบรมการตัดแต่งกิ่ง อบรมการดูแลไม้ดอกไม้ประดับ โดยการนำเสนอของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และยังมีบางส่วนของ อบต. ดำเนินการเอง เช่น ส่งเสริมกลุ่มทำขนมไทยและดอกไม้ประดิษฐ์

4.1.4 การปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา

ความเชื่อ ความศรัทธา ความเคารพ ที่แสดงออกในรูปพิธีกรรม กิจกรรมทางศาสนา ในแต่ละท้องถิ่น มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป บางที่มีความโดดเด่น แปลกกว่าที่อื่น บางที่ก็ไม่มี ความแตกต่างมากมีความคล้ายคลึงกับพื้นที่ใกล้เคียง คล้ายกับหมู่บ้านอื่น ตำบลอื่นหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นความเชื่อประจำภาค อาจมีบางส่วนที่มีความแตกต่าง แต่คนที่ยึดถือมีไม่มาก จนไม่สามารถนับได้ว่าเป็นความเชื่อประจำถิ่น หากการปฏิบัติตามความเชื่อทำให้เกิดความราบรื่นในการดำรงชีวิตหรือการทำงานร่วมกัน การกระทำเช่นนั้นย่อมเป็นผลดี และนอกจากนั้น ถ้ามีผู้ยึดถือปฏิบัติกันมาก สิ่งนี้ย่อมทำให้เกิดการรวมตัว ทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชนและยิ่งไปกว่านั้นหากองค์กรปกครองท้องถิ่นมีการส่งเสริมให้สิ่งๆนี้ให้ดำรงอยู่และสามารถนำสิ่งนี้มาใช้ประโยชน์ได้ก็ย่อมเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน

ตำบลสวนหลวง และตำบลแพรกหนามแดง เป็นชุมชนที่อยู่ใน อำเภออัมพวา เป็นชุมชนในภาคกลางเหมือนกัน มีลักษณะความคิดความเชื่อที่ไม่ค่อยจะมีความแตกต่างจากชุมชนภาคกลางอื่นมากนัก ทั้งสองตำบลมีความเชื่อในเรื่อง กฎแห่งกรรม เรื่องบุญเรื่องบาป การเข้าวัดเพื่อทำบุญในงานวัดใหญ่ ๆ ช่วงเทศกาลและไม่ใช่ช่วงเทศกาล เพื่อสะสมบุญบารมี เมื่อตายแล้วเกิดใหม่ในชาติหน้า จะได้มีความเป็นอยู่ที่สบาย มีความสงบสุขและเกรงกลัว ในสิ่งที่อยู่เหนือการคาดเดา กลัวในปรากฏการณ์ที่ไม่เคยเห็น ตำบลแพรกหนามแดง บางหมู่บ้าน เคยมีคนตายเพิ่มขึ้นทุกวัน มีคนฝันและนำมาเล่าสู่กันฟัง ว่าต้องตั้งศาล แรก ๆ ไม่มีใครเชื่อ ภายหลังมีคนตายเพิ่มขึ้นอีก และไม่มีที่ท่าว่าจะหยุด โดยไม่ทราบสาเหตุ จึงต้องมีการตั้งศาลขึ้นบริเวณริมคลองมีชื่อที่เรียกกันว่า “ศาลเจ้าโลก” คนที่ต้องการมีสุขภาพดีหรือการทำมาหากินดีก็จะไปบนบาน ลักษณะเช่นนี้ ปรากฏใน ตำบลแพรกหนามแดง แต่ในตำบลสวนหลวง ไม่มีพบเห็นเด่นชัดมีแต่เรื่องการบูชาเจ้าที่เจ้าทาง ซึ่งชุมชนอื่น ๆ ก็มีเหมือนกัน

การเคารพ เชื้อฟิ่ง กัตติญญ ต่อปู่ย่า ตายาย บรรพบุรุษ อาจนับได้ว่าเป็นความคิดความเชื่อ ตามประเพณีของคนไทย ในตำบลแพรกหนามแดง และตำบลสวนหลวง ก็มีความคิดความเชื่อแบบนี้เช่นกัน มีการจัดงานเพื่อการส่งเสริมความคิดความเชื่อแบบนี้มานานแล้ว ตำบลแพรกหนามแดงได้จัดงาน ซึ่งเรียกว่า วันกัตติญญ ตำบลสวนหลวงเรียกกันว่า วันผู้สูงอายุ กระทรวงสาธารณสุขสนับสนุนให้จัดงาน โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้ดำเนินการ ตำบลแพรกหนามแดง ดำเนินการผ่านอบต. ซึ่ง อบต. จะมีงบประมาณหนึ่งที่สนับสนุนทุกวันที่ 13-14 เมษายนของทุกปี จะเชิญคนเฒ่าคนแก่ คนที่อยู่ในชุมชนนับถือ เช่น ครูใหญ่ กำนัน ผู้ใหญ่ มหา มาให้ลูกหลานและคนในชุมชนรดน้ำคำหัว และขอพรจากท่านเหล่านี้ มีผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอเป็นประธานในพิธี หรือในบางที ก็นั่งเป็นผู้ถูกรดน้ำจากลูกหลานด้วย มีการมอบผ้าขาวม้า ให้กับผู้เฒ่าที่เป็นผู้ชาย บางทีก็เป็นกางเกงแพร ผู้เฒ่าผู้หญิงก็จะเป็ผ้าถุง ผ้าถุง กระทำเช่นนี้มานานและยังส่งเสริมให้มีการทำต่อไป การกระทำเช่นนี้ทำให้เกิดความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและยังช่วยให้เกิดความสามัคคีในชุมชนมากขึ้นหากองค์การปกครองท้องถิ่นใดมีโอกาสส่งเสริมให้ประเพณีความเชื่อนี้ดำรงอยู่ไป องค์การนั้นก็จะมีส่วนช่วยให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น

“มีมาตั้งนานแล้วคราวนี้เป็น อบต.ก็ทำให้มันใหญ่เข้าไปอีก”²¹

“ของเราให้ออมน้ำมัดเขาเรียกวันผู้สูงอายุทำกันทุกปีแหละ”²²

และนอกจากนั้นแล้วองค์การบริหารส่วนตำบลยังมีส่วนทำให้เกิดแนวการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาที่ไม่เคยมีการกระทำมาก่อนในการประชุมใดๆของตำบล

การประชุม สภากองการบริหารส่วนตำบล ในตำบลสวนหลวงมีพิธีกรรมมาเกี่ยวข้อง (ก่อนเป็น อบต. ไม่มีพิธีกรรมเกี่ยวข้องกับการประชุม) ในขณะที่ตำบลแพรกหนามแดงไม่มีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประชุมเลย ก่อนการประชุมสภาทุกครั้ง ตำบลสวนหลวง จะมีการจุกฐปจูดเทียนและสวดมนต์เพื่อบูชาพระรัตนตรัยก่อน สมาชิกสภาและผู้เข้าร่วมการประชุมทุกคนจะลุกขึ้นยืนและสวดมนต์ไปพร้อมกัน จึงจะเริ่มประชุมกันได้ การทำเช่นนี้ เป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่ทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นสิริมงคลแก่ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน จะเห็นว่าการประชุมครั้งนั้น ๆ มีความสำคัญ การสวดมนต์เป็นกุศโลบาย เพื่อให้การประชุมมีความราบรื่นทุกคนมีจิตใจร่วมกัน เพื่อวัตถุประสงค์ของการประชุมสมาชิกมีสมาธิในการประชุม บทที่ใช้สวดไม่มีการระบุแน่นอน เพียงแค่เป็นการสวดมนต์พอ แล้วแต่ผู้นำจะกำหนดแต่นิยามปฏิบัติกัน มักเป็นบทบูชาพระรัตนตรัย การสวดมนต์ การดำเนินพิธีกรรม และการดำเนินการประชุมนั้น เป็นขั้นตอนที่ตำบลสวนหลวงกระทำกันทุกครั้งที่มีการ

²¹ ทัศนภรณ์ นาย อ. (นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 19 กุมภาพันธ์ 2543.

²² ทัศนภรณ์ นาย ข. (นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลสวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 27 มกราคม 2543

ประชุม การกระทำดังกล่าว อาจเทียบได้กับหลักธรรมที่เรียกว่า อปริหานิยธรรม 7 อย่างที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระอานนท์เมื่อครั้งที่เกิดการทำสงครามระหว่างแคว้นมคธกับแคว้นวัชชี²³

การทำให้ที่ประชุมมีความศักดิ์สิทธิ์ ยึดถือธรรม มีการประชุมกันบ่อย ๆ เข้าประชุมและเลิกประชุมพร้อมกัน ไม่บัญญัติและล้มเลิกข้อบัญญัติเดิม เคารพและให้เกียรติประธานในที่ประชุม ยกย่องคนทำดีและให้คนดีได้ปกครอง ทำให้การประชุมและการทำงานสามารถประสบผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น เป็นความบังเอิญหรืออาจตั้งใจก็ได้ที่ในที่ประชุมของอบต.สวนหลวง เริ่มด้วยสวดมนต์ จึงทำให้การประชุมราบรื่น ไม่มีการทะเลาะกันอย่างรุนแรง เมื่อการประชุมราบรื่นการดำเนินการต่างๆตามวัตถุประสงค์ของการประชุมก็จะบรรลุผลได้ง่าย ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินก็เกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องแสวงหาผู้มาคุ้มครอง การดำเนินการเช่นนี้เป็นวิธีการหนึ่งที่ตำบลสวนหลวงอาศัยแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเพื่อทำให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชน แต่ตำบลแพรกหนามแดงไม่ทำ การประชุมทุกครั้งไม่ใช้การสวดมนต์เป็นสัญญาณเริ่มการประชุมเหมือนที่ตำบลสวนหลวงทำ ไม่ทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำเพื่อให้การเริ่มประชุมเกิดสมาธิและจิตใจร่วมกันในการประชุม แต่ตำบลแพรกหนามแดงไม่ได้มีการปฏิบัติ

4.1.5 พฤติกรรมทางการเมืองในองค์การ

การดำเนินงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น แม้จะสามารถตัดสินใจในการประกอบกิจการภายใต้เขตอำนาจของตัวเอง โดยมีงบประมาณที่จัดเก็บเป็นรายได้ของท้องถิ่น แต่การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นั้นมิได้ถูกตัดขาดหรือเป็นเอกเทศจากหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ ยังต้องมีการทำงานร่วมกันโดยการประสานงาน ร่วมเสนอความคิดเห็น ขอความช่วยเหลือในกรณีที่มีความต้องการมีความจำเป็นแก่ท้องถิ่น แต่ขาดงบประมาณหลายครั้งก็ต้องรับเอานโยบายมาปฏิบัติหรือในบางทีก็ต้องสนองนโยบายที่ที่ไม่เต็มใจ

ในตำบลแพรกหนามแดง องค์การบริหารส่วนตำบล ทำงานประสานกับหน่วยราชการอื่น ๆ ได้ดี โดยมีกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดำเนินการหลัก นายอำเภอมาตรวจเยี่ยมและพูดคุยกับประชาชนและหัวหน้าชุมชนบ่อยครั้ง มาเปิดลานกีฬาต้านยาเสพติด มาเป็นประธานวันกตัญญู มีโครงการของหน่วยราชการมาดำเนินการอยู่ในพื้นที่ เช่น โครงการตามพระราชดำริน้ำเพื่อชีวิต โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ อบต.มีความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยราชการ การปฏิบัติงานการขอความช่วยเหลือทำได้ อย่างราบรื่น รวมทั้งการอนุมัติซึ่งบังคับงบประมาณ เมื่อเสนอขึ้นไปสู่นายอำเภอ เพื่อขออนุมัติการใช้เงินก็จะได้รับการอนุมัติโดยเร็วทุกครั้งไป ดังคำกล่าวของผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งตำบลว่า

²³ กรมศาสนา. พระไตรปิฎกภาษาไทยเล่ม 15 : พระสุตตันตปิฎกเล่ม 2 ทีฆนิกายมหารวรรค. (พระนคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2500), 110-117.

“เขาเห็นว่าเราทำดี ส่งไปอำเภอ นายอำเภอจะอนุมัติทุกครั้ง
เห็นชอบทุกครั้ง เพราะถือว่ามาจากประชาชน ที่นี้ไม่มี
ตะลึงหวงหรอก แต่ก่อนซ้ำที่อำเภอ ก่อนนี้เบิกตั้งค์ซ้ำ เคียวนี่
มาซ้ำของเรา อู้ย ! อำเภอเขาเร็ว”²⁴

แต่ในตำบลสวนหลวง ไม่เป็นเหมือนตำบลแพรกหนามแดง แม้องค์การบริหารส่วนตำบล
สวนหลวง จะพยายามปฏิบัติหน้าที่ปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามระเบียบแล้ว แต่ก็ยังมีปัญหาใน
การทำงานร่วมกับหน่วยราชการอื่น ขอบังคับงบประมาณประจำปี อบต. ในเรื่องการทำถนน การขอ
อนุมัติการเบิกจ่ายเงิน เพื่อมาทำถนนผิวจราจรหินคลุกทำไม่ได้ ผู้มีอำนาจส่งการไม่อนุมัติให้ พยายาม
ถ่วงเวลาจนสมาชิกส่วนใหญ่ถามในที่ประชุม เหตุการณ์เช่นนี้มีสาเหตุจากทางอำเภอมิหนังสือโดย
ลับมาขอให้ทาง อบต.สนับสนุนครุภัณฑ์เพื่อใช้ในกิจการของอบต. ที่อำเภอแต่ทางอบต. ไม่ได้
ปฏิบัติตามคำร้องขอ การอนุมัติข้อบังคับงบประมาณการอนุมัติการเบิกจ่ายเงินจึงมีปัญหา นอกจากนี้
นั้นยังเกิดปัญหาการประสานงานกับส่วนราชการประจำจังหวัด เจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัด นำโครงการ
ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร มาจัดทำในพื้นที่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ 8 และ หมู่ 10 มีการ
ทดลองในแปลงเพาะแต่ละแปลง มีอุปกรณ์ประกอบการทดลองหลายชนิด อุปกรณ์แต่ละชนิดต้องมีการ
ติดตั้งจนครบและเท่าเทียมทุกพื้นที่ทดลอง แต่เมื่อผู้เข้าร่วมโครงการบางคนได้ทำการทดลองก็
พบว่า ในพื้นที่ของตนมีอุปกรณ์ไม่ครบ จึงสอบถาม แต่ก็ได้รับคำตอบจากเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการว่า มี
เท่านั้น เมื่อสอบถามหลาย ๆ ครั้ง ก็เกิดความไม่พอใจและพยายามจะยกเลิกโครงการโดยจะย้ายโครง
การไปดำเนินการใหม่ที่ตำบลอื่นในพื้นที่ติดกันเช่น ปลายโพรงพาง ในเรื่องนี้ผู้ใหญ่บ้านในตำบลได้
เล่าให้ฟังว่า

“ก็พอเป็น อบต.แล้ว ก็เกิดความขัดแย้งกับหน่วยราชการที่มาพัฒนาชุมชน
แล้ว มันน่าสงสัยไหม ทำไมจังหวัดมาดำเนินการเองทำไม ไม่ผ่านอำเภอ”

“พอถามเข้ามา ก็บอกว่าจะย้ายไปทำที่ปลายโพรงพางดีกว่า
จะได้ยังไง หนังสือเขาระบุให้ทำที่เรา”

“ผมได้ยืนกับทุเลย เกษตรจังหวัดเขาพูดว่า คนสวนหลวง
มันหัวแข็งอย่าไปทำให้มัน คุณเขาทำดี”²⁵

²⁴ สัมภาษณ์นาย อ. (นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 19 กุมภาพันธ์ 2543.

4.1.6 ความลักลั่นของกฎระเบียบ

การดำเนินการตามเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากจะเป็นเรื่องการพัฒนาให้เกิดความเจริญในท้องถิ่นก็ยังมีเรื่องของอำนาจในการออกข้อบังคับกฎระเบียบของตำบล แต่ในเรื่องนี้ยังไม่ค่อยมีการสนใจดำเนินการกัน ที่มีอยู่บ้างและอาจเรียกได้ว่าเป็นกฎระเบียบข้อบังคับ ก็คือพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 ซึ่งทางตำบลสวนหลวง และแพรกหนามแดงได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ตามที่กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทยได้สอบถามมาว่าพร้อมเป็นพื้นที่ควบคุมอาคารตามแผนการจัดผังเมืองหรือไม่ อบต.สามารถปฏิเสธหรือยอมรับเป็นเขตควบคุมอาคารได้ ตำบลแพรกหนามแดงยอมรับเช่นเดียวกับตำบลสวนหลวง เมื่อเป็นเขตควบคุมอาคารแล้ว การปลูกสร้างโรงเรือนถาวร จะต้องยื่นแบบต่อช่างของตำบล หรือถ้าเป็นอาคารพาณิชย์ต้องให้วิศวกรลงลายมือชื่อเพื่ออนุมัติแบบ การต่อเติมอาคารต้องขออนุญาตและเสียค่าธรรมเนียม เช่นเดียวกับการปลูกสร้าง เช่น ต่อเติมบ้าน 2-3 ชั้น มีส่วนต่อเติมไม่เกิน 4 ตารางเมตร จะเสียค่าธรรมเนียมตารางเมตรละ 50 สตางค์ถ้าเกินไปตารางเมตรละ 2 บาท การดำเนินการตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดพื้นที่การควบคุมโดยกรมการผังเมือง แม้กระนั้นก็ตาม อบต.ก็มีความสามารถในการร้องขอเพิ่มพื้นที่เขตควบคุมอาคารแต่ อบต. ทั้งตำบลแพรกหนามแดงและตำบลสวนหลวงไม่ได้ดำเนินการร้องขอแต่ประการใด ซึ่งอาจเป็นเพราะยังมีงานในด้านอื่น ๆ ที่ต้องทำอยู่มาก เป็นความโชคไม่คิของประชาชนในตำบลสวนหลวง เพราะเขตควบคุมอาคาร ตามที่กรมการผังเมืองได้จัดทำมามีลักษณะที่ลักลั่นไม่มีความเท่าเทียมกัน ในแต่ละหมู่บ้าน บางหมู่บ้าน เช่น หมู่ 13 หมู่ 14 ไม่เป็นเขตควบคุมอาคาร บางหมู่บ้านเป็นเขตควบคุมอาคารทั้งหมู่ บางหมู่บ้านเป็นเขตควบคุมอาคารครึ่งหมู่ บางหมู่บ้านเป็นเขตควบคุมอาคารแค่ 2-3 หลังคาเรือน ประชาชนในพื้นที่เกิดการเปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้าน เปรียบเทียบในหมู่บ้านของตนเอง สงสัยที่บ้านตนเองเมื่อทำการต่อเติมหรือปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างใดๆต้องเสียค่าใช้จ่ายไม่ไปเสียก็ไม่ได้จะมีปัญหาเกี่ยวกับส่วนราชการ แต่บ้านข้าง ๆ ไม่ต้องเสียหมู่บ้านตนต้องเสียค่าธรรมเนียมแต่หมู่บ้านอื่น ๆ ไม่ต้องเสีย ทั้งที่อยู่ในตำบลเดียวกัน เกิดเป็นความสงสัยและเรียกร้องผ่านผู้ใหญ่บ้านและสมาชิก อบต. ทางตำบลแพรกหนามแดงปัญหาเช่นนี้ยังมีไม่มากนัก เขตควบคุมอาคารครอบคลุมเกือบทั้งพื้นที่ของตำบล อีกทั้งคนในชุมชนเป็นห่วงเรื่องปากท้อง การทำมาหากินของตนเองมากกว่าไม่ค่อยให้ความสนใจเรื่องการต่อเติมสิ่งปลูกสร้างใด ๆ ในตำบล การเรียกร้องในเรื่องนี้ยังไม่ปรากฏให้เห็น

²⁵ ศัมภานันท์ น.ช. (นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลสวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 20 กุมภาพันธ์ 2543.

* รายละเอียดเพิ่มเติมได้จากภาคผนวก ฉ.

* รายละเอียดเพิ่มเติมได้จากภาคผนวก ช.

4.1.7 การประชาคมหมู่บ้าน

การประชาคมหมู่บ้านเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมความสามัคคี และจรรโลงระบอบประชาธิปไตยในหมู่บ้าน ประชาชนในพื้นที่สามารถพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผู้ที่มาประชาคมจะทราบถึงนิสัยใจคอรับรู้เรื่องราวแทบทุกอย่างของผู้ที่มาเข้าร่วมไม่ว่าจะเป็นปัญหาหนักอกหนักใจหรือเรื่องน่ายินดีเช่นการแต่งงาน หากมีผู้เข้าร่วมมากความสัมพันธ์อันดีความสามัคคีในหมู่บ้านก็จะเกิดขึ้นได้ไม่ยาก การพูดคุยการเสนอข้อเรียกร้องความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะปัญหาและการแก้ไขเป็นการฝึกให้คนในชุมชนได้รู้จักรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ยอมรับเสียส่วนใหญ่และกล้าที่จะเสนอความคิดเห็น

ตำบลแพรกหนามแดง และตำบลสวนหลวง มีการประชาคม หมู่บ้านกันเกือบทุกสัปดาห์อาจมีวันบ้างก็แล้วแต่ความจำเป็นของแต่ละหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้านที่ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้เรียกประชุม มีการนัดเวลากันล่วงหน้าสถานที่มักเป็นบ้านผู้ใหญ่บ้าน

เมื่อมีการจัดตั้ง อบต.ในพื้นที่ การประชาคมหมู่บ้านของตำบลสวนหลวงเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ในขณะที่ตำบลแพรกหนามแดง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่แน่ชัด

การประชุมหมู่บ้านในตำบลสวนหลวง บางหมู่บ้านมีคนเข้าร่วมน้อยลงจนบางครั้งที่ร่วมประชาคมต้องยกเลิกไปก่อน บางหมู่บ้านก็มีคนเข้าร่วมเพิ่มขึ้น

เหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะ ประชาชนมีความคาดหวังในบทบาทผลงานของ อบต. อย่างมาก แต่เดิมการประชุมหมู่บ้านของสวนหลวงคนก็เข้าร่วมไม่มาก มีการเรียกร้องตามความต้องการผ่านกำนันผู้ใหญ่บ้าน และนำไปจัดแผนในสภาตำบล ออกมาเป็นโครงการ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็สามารถปฏิบัติได้ตามข้อเรียกร้องไม่มาก เพราะมีเงินน้อย เมื่อมีองค์การบริหารส่วนตำบลคนในชุมชนมีความคาดหวังว่าองค์กรปกครองท้องถิ่นนี้จะช่วยสร้างความสำเร็จได้ จึงมีการเรียกร้องกันมากตามความต้องการ ผ่านกำนันผู้ใหญ่บ้านและบางทีก็เป็นสมาชิก อบต.

เมื่อนำไปเข้าแผนพัฒนาตำบล ใน อบต.แล้ว ต้องมีลำดับความเร่งด่วนและทยอยจัดทำไปตามลำดับ ซึ่งซ้ำมากเงินงบประมาณไม่มีเพียงพอ ในหมู่บ้านที่ได้ตามคำเรียกร้องเป็นรูปธรรมเช่นถนน สะพาน ได้มีการจัดทำ สามารถใช้ประโยชน์ได้ ประชาชนได้รับความสะดวกก็จะเห็นว่าการเรียกร้องได้ผล อบต.สามารถจัดทำตามใจได้ จึงมาร่วมประชาคมหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ หมู่บ้านที่ไม่ได้ตามความต้องการร้องขอแล้วไม่มีโครงสร้างพื้นฐานมาดำเนินการในหมู่บ้านของคนก็จะคิดกันว่าการประชาคมไม่มีประโยชน์ทำไปก็เสียเวลาไม่ทำให้เกิดผลดี จึงเลิกให้ความสนใจ และไม่เข้าร่วม คนเข้าร่วมจะลดลงลดลง

ในตำบลแพรกหนามแดง การประชาคมหมู่บ้านมองไม่เห็น ความเปลี่ยนแปลง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังเรียกทำการประชาคมทุกอาทิตย์ ผู้เข้าร่วมก็ยังเข้าร่วมประชาคมกัน เหตุอันหนึ่ง อาจเป็น

เพราะว่า กำนันผู้ใหญ่บ้าน สามารถตอบสนองตามคำเรียกร้องได้ไม่ว่าจะกระทำผ่าน อบต.หรือ
กระทำผ่านหน่วยงานอื่นก็ตาม กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลสวนหลวงได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

“ประชาคมเดี๋ยวนี้คนมาร่วมมากขึ้น แต่ก่อนแทบ ไม่มีคนเลย
เดี๋ยวนี้ดีขึ้นหน่อย แต่ก็ยังน้อยอยู่ อยากให้เข้ากันมาก ๆ “

“ก็เขาเรียกร้องกันแล้วไม่ได้นี่ ต่อไปใครจะอยากร่วมเสียเวลาเขา”²⁶

และผู้ใหญ่ในแพรทนามแดง กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“ก็ยังทำอยู่วันนี้ก็ทำ เดี่ยวเย็น ๆ ก็มากันแล้ว
ไม่รู้สักทีเห็นเหมือนเดิม เขาก็ชวน ๆ กันมา”²⁷

การกระจายอำนาจการปกครองที่เต็มรูปแบบได้เข้าไปสู่ชุมชนทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งที่มี
อยู่เดิมในตำบลการจัดระเบียบบางอย่าง บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในแพรทนามแดงในด้านการ
พัฒนามีลดลงบ้าง ความน่าเชื่อถือหากทำงานในหน้าที่ไม่ได้ตามที่ประชาชนหวังหรือไม่สามารถดึง
ความเจริญเข้าสู่หมู่บ้านได้ ยิ่งถ้าทำงานในหน้าที่บกพร่องหรือทำงานไม่ดีพอคนอาจไปนิยมชมชอบ
สมาชิก อบต.แทนเกิดเป็นความแตกแยกกันเองระหว่างสมาชิก อบต. กับผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านเดียว
กัน ตำบลสวนหลวงกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องทำหน้าที่ในฐานะผู้นำในชุมชนให้ดีที่สุดในการพัฒนาและ
ถ้ามีโอกาสผลักดัน โครงการพัฒนาผ่านอบต. ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งก็ควรจะทำเพราะคนในชุมชน
ส่วนใหญ่ยังคงเข้าใจว่าหน้าที่การพัฒนาความเจริญเป็นผู้นำชุมชนอยู่หากนิ่งเฉยศรัทธาและความ
เคารพนับถือจะลดลงไป

ศรัทธาและความน่าเชื่อถือมีความสำคัญต่อเกียรติภูมิการดำรงสถานภาพเป็นผู้นำชุมชนของ
ผู้ใหญ่บ้าน กำนันและผู้ใหญ่บ้านในแพรทนามแดงและสวนหลวงยังสามารถและพยายามสร้าง
ศรัทธาและความเชื่อใจได้ บทบาทในฐานะกำนันผู้ใหญ่บ้านยังมีมากกว่าบทบาทของสมาชิก อบต.

กระบวนการเลือกตั้งในตำบลแพรทนามแดงการเลือกตั้งสมาชิก อบต. ไม่มีการแข่งขันที่
รุนแรงนัก แม้มีคนสมัครกันมาก บางหมู่บ้านได้มีการวางตัวไว้ก่อนโดยผู้นำระดับหมู่บ้าน ต่างจาก
การแข่งขันอย่างรุนแรงในการเลือกตั้งผู้นำระดับตำบลที่ถึงขั้นรวมตัวกันประท้วงการนับคะแนน

²⁶ ตัมภานันท์ นาย ช. (นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 20 กุมภาพันธ์ 2543.

²⁷ ตัมภานันท์ นาย ช. (นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแพรทนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 20 กุมภาพันธ์ 2543.

ตำบลสวนหลวงการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลการแข่งขันแทบไม่มีบางหมู่บ้านสมัครไม่ครบจำนวนต้องไปหาคนเพิ่มการเข้ามาของสมาชิกก็เพื่อให้ครบองค์การประกอบเท่านั้น ความสำคัญไม่มี ต่างจากการเลือกตั้งผู้นำระดับชุมชนที่กำนันคนใหม่ในตำบลขณะการเลือกตั้งโดยไม่มีข้อกังขา

ผู้มาเลือกตั้งมากมายและมีวิธีการหาเสียงที่แตกต่างจากสมาชิก อบต. ซึ่งพึงมีการเลือกตั้งเพียงครั้งแรก คงไม่สามารถนำมาเทียบกับการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีมานานได้ การจัดทำโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค ทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจในชุมชนมากขึ้น แม้จะไม่เห็นชัด แต่ก็ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา

การแสดงออกตามความเชื่อทางศาสนา อบต. แพรกหนามแดงคงมีส่วนผลักดันผ่านวัน กัตติญญุ โดยความจงใจแต่ตำบลสวนหลวงกระทำโดยความบังเอิญในรูปพิธีกรรมก่อนการประชุม การเมืองในองค์กรเกิดขึ้นได้ แม้ในองค์กรขนาดเล็ก ตำบลแพรกหนามแดงได้รับการปฏิบัติ อย่างดี จากหน่วยงานราชการ ในขณะที่ตำบลสวนหลวงเกิดปัญหา การประสานงานไม่ราบรื่น

ความถักถั่นในการปฏิบัติตามระเบียบ มีผลกระทบต่อประชาชนทั้งสองตำบลไม่มากนักน้อย อบต.ทั้งสองแห่งยัง ไม่มีการดำเนินการให้ความเกิดความเท่าเทียมขึ้นมาได้ เป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วง ยังคง มุ่งแต่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การประชาคมในหมู่บ้าน มีความเปลี่ยนแปลงตามการตอบสนอง ข้อเรียกร้องของ อบต. หาก อบต.ตอบสนองได้ดี คนเข้าร่วมก็จะมีมากขึ้น

ครั้งนี้ทำให้มองเห็นได้ อบต.มีผลกระทบต่อชุมชน ชุมชนเกิดความเปลี่ยนแปลง ในแง่มุมต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมา การเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังกล่าวไม่ได้หยุดแค่นั้น ยังส่งผลกระทบต่อสิ่งที่เราเรียกว่าความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งจะนำเสนอต่อไป

4.2 ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจในรูปองค์การบริหารส่วนตำบลได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนในแง่มุมต่าง ๆ ดังที่ได้อธิบาย และผลกระทบต่อชุมชนดังกล่าวนั้น ยังส่งผลโดยอ้อมต่อระบบอุปถัมภ์ ทำให้ระบบ อุปถัมภ์เกิดความเปลี่ยนแปลง อาจถือได้ว่าเป็นสิ่งแวดล้อมของระบบอุปถัมภ์

ในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ว่าเมื่อกระจายอำนาจแล้วทำไมระบบอุปถัมภ์ต้องเปลี่ยน และมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

สิ่งที่จะพิจารณาอันดับแรกคือ กระจายอำนาจแล้วทำไมระบบอุปถัมภ์ต้องเปลี่ยน คำตอบในเรื่องนี้ก็คือ

1.เมื่อกระจายอำนาจแล้ว ทำให้อบต.มีอำนาจเพิ่มมากขึ้น อำนาจนั้นคืออำนาจในการจัดการ เรื่องต่างๆในชุมชนได้ด้วยตนเอง สามารถตัดสินใจได้โดยรวดเร็วไม่ต้องรอรับคำสั่งหรือนโยบายทั้งหมดจากส่วนภูมิภาคเหมือนในอดีต อำนาจที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวนี้ทำให้ผู้ที่เคยมีอำนาจเคยมีตำแหน่ง

โดยเฉพาะข้าราชการ นักการเมืองและเป็นผู้อุปถัมภ์สำคัญในท้องถิ่นต้องพยายามเข้าสู่ศูนย์กลางเพื่อควบคุมอำนาจและดำรงการเป็นผู้อุปถัมภ์ หากสามารถทำได้ก็จะมีอำนาจเพิ่มขึ้น แต่ถ้าทำไม่ได้หรืออยู่เฉยไม่ได้กระทำการใดก็อาจต้องสูญเสียอำนาจ

2.การมีอำนาจเพิ่มมากขึ้นหรือมีอำนาจลดลงต้องมีการแสดงออก จะอยู่ลอยๆ โดยเป็นแค่คนมีอำนาจไม่ได้ การแสดงออกในการมีอำนาจหรือการแสวงหาอำนาจเพื่อดำรงการเป็นผู้อุปถัมภ์อาจมีการแสดงออกมากกว่าที่เคยเป็นมาจนกระทบต่อความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์

3.การแสดงออกซึ่งอำนาจการใช้อำนาจและการมีอำนาจเพิ่มมากขึ้นหรือการสูญเสียอำนาจในเรื่องเหล่านี้เคยมีกฎหมาย กฎระเบียบรับรอง ผู้อุปถัมภ์ที่เคยมีอำนาจตามกฎหมายและโครงสร้างการเมืองการปกครองแบบเดิมต้องจำยอมเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ในการอุปถัมภ์โดย ผลักภาระการช่วยเหลือให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดำเนินการ

4.กฎหมาย กฎระเบียบ ไม่ได้รับรองการใช้อำนาจอย่างเดียว กฎหมายยังรับรองการมีเงินและผลประโยชน์ที่เพิ่มมากขึ้น การกระจายอำนาจทำให้มีเงินและผลประโยชน์มากขึ้น โดยมีกฎหมาย กฎระเบียบรองรับ องค์กรบริหารส่วนตำบลมีรายได้เพิ่มมากขึ้น สามารถเก็บรายได้ ได้ด้วยตัวเอง เช่น การจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน บางแห่งได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลและจากหน่วยงานอื่นนำมาใช้ การมีเงินและผลประโยชน์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม มากขึ้นทำให้มีการให้ความสำคัญและยึดถือเรื่องผลประโยชน์มากขึ้นจนทำให้เรื่องบุญคุณที่เป็นนามธรรมและเป็นแก่นแกนของระบบอุปถัมภ์ดั้งเดิม มีความสำคัญลดลง

และสิ่งที่จะพิจารณาต่อไปคือ เมื่อกระจายอำนาจแล้วความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เปลี่ยนไปอย่างไร โดยมีการนำเสนอดังนี้

4.2.1 การเปลี่ยนแปลงการอุปถัมภ์ที่ปรากฏในองค์กรบริหารส่วนตำบลและชุมชน

ก.การเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายการอุปถัมภ์

ข.คุณสมบัติของผู้อุปถัมภ์

ค. การเรียกร้องที่มีมากขึ้นและการตอบแทนของผู้รับการอุปถัมภ์

ง. การสูญเสียทรัพยากรในการอุปถัมภ์และความพยายามในการรักษาทรัพยากรเอาไว้

จ.การช่วยเหลือที่ลดน้อยลงและการตอบแทนแบบไม่เสมอภาคที่ดำรงอยู่ในครรลองอุปถัมภ์

ฉ. ความยั่งยืนของความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่ลดลงไป กับปัญหาเรื่องผลประโยชน์

1.การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้อุปถัมภ์ ซึ่งประกอบด้วย

เรื่องการบริหารงานและการหาประโยชน์ของผู้อุปถัมภ์

เรื่องการเอาเปรียบและกคจีของผู้อุปถัมภ์ที่เพิ่มมากขึ้น

2. การแสดงออกของผู้รับการอุปถัมภ์ที่เปลี่ยนไป ประกอบด้วย

เรื่อง การไม่เกรงใจ

เรื่องการโต้แย้งและการเรียกร้อง

เรื่องการแสดงความสงสัย

4.2.2 การเพิ่มพูนและการเชื่อมต่อของการช่วยเหลือแบบต่างตอบแทนในครรถองอุปถัมภ์ระหว่างผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นสมาชิกคนสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลกับข้าราชการส่วนภูมิภาค

ก. การเพิ่มพูนของการช่วยเหลือต่างตอบแทนในตำบลแพรกหนามแดง

ข. การเชื่อมต่อของการช่วยเหลือต่างตอบแทนในตำบลสวนหลวง

กรณี การจัดซื้อครุภัณฑ์

กรณี ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร

กรณี โครงการอบรมเพื่อพัฒนาทางการเกษตร

4.23 การเปลี่ยนแปลงของการอุปถัมภ์ระหว่างกลุ่มคนในท้องถิ่น กับผู้อุปถัมภ์ภายนอกชุมชน

ก. เรื่อง การช่วยเหลือและตอบแทน ในครรถองอุปถัมภ์

ข. เรื่อง การอุปถัมภ์ที่ถูกกลดทอนจนเปลี่ยนไปเป็นเรื่องที่เป็นทางการซึ่งมีการตกลงล่วงหน้า

ค. เรื่อง การแปรเปลี่ยนมากยิ่งขึ้นของความสัมพันธ์ทางจิตใจไปสู่ความสัมพันธ์ทางวัตถุ

4.2.1 การเปลี่ยนแปลงการอุปถัมภ์ที่ปรากฏในองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชน

แต่เดิม ในชุมชนของตำบลแพรกหนามแดง มักมีผู้อุปถัมภ์ที่เป็นหัวหน้าในหมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน) ผู้ใหญ่บ้านสามารถอุปถัมภ์คนในชุมชนได้ โดยการช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อราชการ จัดหารถเพื่อนำคนเจ็บ คนป่วย ส่งโรงพยาบาล เปิดโอกาสให้ดำรงตำแหน่งตำบลสวนหลวงก็เช่นกัน

ในตำบลแพรกหนามแดง ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งสร้างความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ต่อคนในชุมชนคนหนึ่งในหมู่ที่เป็นญาติมากกว่าคนอื่น โดยสนับสนุนให้เป็นแพทย์ประจำตำบล ต่อจากคน (ผู้ใหญ่คนนี้เคยเป็นแพทย์ประจำตำบลมาก่อน) การสร้างความสัมพันธ์เช่นนี้ส่วนหนึ่งอาศัยความสัมพันธ์แบบเครือญาติ โดยผู้รับการอุปถัมภ์ที่เป็นคนในชุมชนในหมู่ เป็นลูกชายของอา ของผู้ใหญ่คนนี้ ซึ่งอาของผู้ใหญ่คนนี้เคยเป็นกำนันมาก่อนและช่วยสนับสนุนให้ผู้ใหญ่ซึ่งเคยเป็นแพทย์ประจำตำบลขึ้นเป็นผู้ใหญ่

การที่ผู้ใหญ่บ้านคนนี้สนับสนุนให้ญาติได้ดำรงตำแหน่งแพทย์ประจำตำบล ซึ่งทำให้มีรายได้เพิ่มมีคนรู้จัก มีคนนับถือและยังมีสวัสดิการถือเป็นการตอบแทนอาของตน ที่เคยช่วยสนับสนุนเคยเป็นผู้อุปถัมภ์และดำเนินความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เครือญาติ และผู้ใหญ่บ้านก็กลายเป็นผู้อุปถัมภ์เสียเอง

กำหนดในตำบลให้การอุปถัมภ์เพื่อน ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิของสภาตำบลและช่างประจำตำบล ให้การช่วยเหลือด้านเงินทุนบางส่วนในการทำบ่อปลา แบ่งผลประโยชน์จากการก่อสร้างอันเนื่องมาจากงานของสภาตำบล ส่วนผู้ใหญ่หมู่บ้านอื่นก็ให้การสนับสนุนคนในอุปถัมภ์ของตน ซึ่งเป็นสมาชิกในหมู่บ้านของตนให้มาเป็นตัวแทนในสภาตำบลสวนหลวง กำหนดในตำบลให้การอุปถัมภ์ สารวัตรกำนัน ซึ่งเป็นลูกน้องของตนให้ได้รับประโยชน์จากการประมงงาน สนับสนุนให้สารวัตรกำนันของคนอีกคนหนึ่งสามารถขึ้นเป็นผู้ใหญ่บ้าน นอกจากนั้นยังให้การอุปถัมภ์ผู้ใหญ่บ้านอีกหมู่บ้านหนึ่งด้วย

ก. การเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายการอุปถัมภ์

เมื่อได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนดและผู้ใหญ่บ้านสามารถเข้าสู่ศูนย์กลางอำนาจแบบใหม่ได้โดยไม่ยากนักใน อบต. โดยทั้งกำนันของตำบลแพรกกานามแดงและตำบลสวนหลวง มีโอกาสเข้าถึงและครอบครองทรัพยากรในการอุปถัมภ์ ซึ่งก็คืออำนาจในการตัดสินใจมากกว่าคนอื่นในฐานะประธานคณะกรรมการการบริหาร เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายการอุปถัมภ์ตำบลแพรกกานามแดง ผู้ใหญ่คนหนึ่งที่ยังอุปถัมภ์ญาติของตนอยู่ได้ร่วมมือ กับ กำหนดในการเป็นผู้อุปถัมภ์ของผู้ใหญ่บ้าน 2 หมู่บ้าน จนเกิดเป็นกลุ่มผู้อุปถัมภ์ที่ให้การอุปถัมภ์คณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภาเกือบทั้งหมด รวมทั้งหัวหน้าส่วนโยธาและลูกจ้าง อบต. ด้วย

ตำบลสวนหลวง กำหนดในตำบล ดงให้การอุปถัมภ์ผู้ใหญ่บ้านที่เคยเป็นสารวัตรกำนันแต่ยังคงให้การอุปถัมภ์ สารวัตรกำนันซึ่งเป็นลูกน้องของตนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ให้การอุปถัมภ์ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง และคณะกรรมการบริหารบางคนในองค์การบริหารส่วนตำบล

การอุปถัมภ์ดังกล่าวผู้อุปถัมภ์อาศัยตำแหน่งที่เป็นทางการ ช่วยในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการเป็นผู้อุปถัมภ์ ผู้อุปถัมภ์และการใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ ผู้มีตำแหน่งที่เป็นทางการเช่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการอุปถัมภ์มาก ส่วนผู้ที่ไม่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการ เช่นเจ้าของสวน นายทุนเงินกู้ จะมีบทบาทน้อยโดยลักษณะนี้จะเป็นเฉพาะตำบลที่ศึกษาเท่านั้น การจะก้าวเข้ามามีอำนาจและใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์เป็นผู้อุปถัมภ์ได้นั้น ในตำบลสวนหลวง และตำบลแพรกกานามแดง ผู้อุปถัมภ์ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

ข. คุณสมบัติของผู้อุปถัมภ์

คุณสมบัติในที่นี้จัดตามความเชื่อของคนในชุมชนซึ่งหมายถึง สิ่งที่ตัวผู้อุปถัมภ์พยายามจะมีหรือมีอยู่

1. เป็นผู้นำตามธรรมชาติที่มีตำแหน่งทางการ ตำแหน่งที่เป็นทางการช่วยให้ผู้อุปถัมภ์มีทั้งอำนาจและอิทธิพล เพราะถ้าผู้ใดไม่มีตำแหน่งใด ผู้นั้นก็เป็นได้แค่ผู้มีอิทธิพลเท่านั้น การใช้อำนาจ

ของผู้อุปถัมภ์ได้รับการรับรองโดยตำแหน่งที่เป็นทางการว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เช่น ถ้ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องการที่ดินสักแปลงหนึ่ง เขาก็สามารถอาศัยตำแหน่งที่เป็นทางการเป็นหัวหน้าชุมชน เข้าไปประสานขอเรื่องพูดคุยกับเจ้าของที่ขอให้ขายที่ให้โอกาสในการซื้อที่ได้จะมีมากกว่าคนอื่นที่ไม่มีตำแหน่ง ซึ่งผู้อื่นที่ไม่มีตำแหน่ง หากต้องการให้ได้สิ่งที่ต้องการอาจต้อง ใช้การบีบบังคับหรือ ใช้อิทธิพลเท่านั้น การมีตำแหน่งที่เป็นทางการของกำนันผู้ใหญ่บ้านทำให้พวกเขาได้รับการยอมรับนับถือและเกรงใจมากกว่าคนอื่น การมีตำแหน่งที่ต้องบริจาคมรดกสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชนมานานทำให้ไม่มีใครกล้าขัดแย้ง ผู้อื่นจะเปิดโอกาสให้ได้รับประโยชน์ เปิดโอกาสให้ได้ทำสิ่งต่าง ๆ เป็นรายแรก

2. มีญาติพี่น้องมาก โดยการแต่งงานหลาย ๆ ครั้ง ในตำบลแพรกหนามแดง และตำบลสวนหลวง ผู้อุปถัมภ์ที่เป็นกำนัน แต่งงานหลายครั้งมีภรรยาหลายคน กำนันในตำบลแพรกหนามแดง มีภรรยา 4 คน ตำบลสวนหลวง มี 3 คน การแต่งงานเป็นวิธีการสร้างความสัมพันธ์ผูกพันกันเป็นญาติเมื่อแต่งงาน ญาติของทั้งสองฝ่ายย่อมรู้จักกัน ทั้งญาติฝ่ายสามีและภรรยา เมื่อแต่งงานหลายครั้งมีภรรยาหลายคน ก็ต้องมีญาติเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ มีคนช่วยสนับสนุนมากมาย เพราะเป็นญาติและอาจมีผลพลอยได้เป็นทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นจากการแต่งงาน

3. เป็นผู้ที่มีความรู้ ความรู้เป็นทรัพยากรในการอุปถัมภ์อย่างหนึ่งของผู้อุปถัมภ์ ผู้อุปถัมภ์ที่มีความรู้สามารถใช้ความรู้ช่วยเหลือให้ผู้รับอุปถัมภ์ รอดพ้นจากความเดือดร้อน หรือบรรเทาให้เบาบางลง ความไม่แน่นอนของระบบเศรษฐกิจ การขยายหน่วยงานของรัฐ การกระจายอำนาจ ภัยธรรมชาติ ฯลฯ อาจทำให้ผู้รับอุปถัมภ์เดือดร้อน อาจทำผิดกฎหมายเพราะต้องการเอาชีวิตรอด ผู้อุปถัมภ์ที่มีความรู้ สามารถช่วยเหลือในด้านกฎหมาย ช่วยเหลือในการพัฒนาความรู้ หรือให้คำแนะนำในการผลิต

4. เป็นผู้ครอบครองทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีพ และมีอำนาจในการตัดสินใจ การครอบครองทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีพแต่เพียงผู้เดียวเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นมาก สำหรับผู้อุปถัมภ์ คนในชุมชนต้องเข้าหาผู้อุปถัมภ์ ขอเป็นผู้อุปถัมภ์เพื่อจะได้รับการช่วยเหลือ แม้ผู้อุปถัมภ์ในตำบลแพรกหนามแดงและตำบลสวนหลวง จะไม่ใช่ผู้ที่ครอบครองทรัพยากรที่จำเป็นแต่เพียงผู้เดียวเหมือนในอดีต แต่เขาก็มีอำนาจในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีวิต หรือสามารถตัดสินใจ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเดือดร้อนของประชาชน เช่น ในตำบลแพรกหนามแดง กำนันซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการบริหาร มีอำนาจในการตัดสินใจที่จะเลือกพื้นที่ทำคลองชลประทาน เพื่อการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพในการเกษตร ตำบลสวนหลวง กำนันซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการบริหาร มีอำนาจในการตัดสินใจในการอนุมัติงบประมาณในการสร้างถนน เพื่อการคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน

ค. การเรียกร้องของผู้อุปถัมภ์ที่เพิ่มมากขึ้นและการตอบแทนของผู้รับการอุปถัมภ์ที่ต้องอาศัยเรื่องเงินทอง

การอุปถัมภ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับการอุปถัมภ์ โดยการช่วยเหลือและปกป้องโดยอีกฝ่ายให้การตอบแทน การตอบแทนนี้ แต่เดิม ผู้อุปถัมภ์ไม่ต้องเรียกร้องใด ๆ จากผู้รับการอุปถัมภ์เลย การคิดหนี้บุญคุณ เป็นเหตุให้ผู้รับการอุปถัมภ์ต้องพยายามตอบแทนทุกครั้งที่มีโอกาส ผู้อุปถัมภ์สามารถแปลงความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์มาเป็นเครื่องมือทางการเมืองได้ อดีตกำนันในตำบลสวนหลวงได้ให้ความเห็นสนับสนุนเรื่องนี้ว่า

“เวลาจะเลือกตั้งกันมีลูกน้อง มีญาติที่ไหน ก็ไปบอกให้หมด เคยช่วยใครไว้ ใครเกรงใจเรา เขามาช่วยทั้งนั้นแต่ดีไม่ต้องเรียกร้องอะไร บางคนก็เอาน้ำขวดมาให้กินที่หน่วยเลือกตั้ง ตั้งหลายลัง เขาคงแสดงน้ำใจต่อเรา ผมก็ช่วยหมดแหละขุดมะพร้าว ตำนน้ำพริกยังทำเลย”²⁸

และอดีตกำนันในตำบลแพรกหนามแดงให้ความเห็นในทำนองเดียวกันว่า

“ก็เราช่วยเขาไว้เยอะ มีคนรู้จักมาก ตั้งแต่เป็นผู้ช่วยแล้วเลือกตั้งเป็นกำนันไม่ต้องเลย คะแนนขาด ผู้ใหญ่แทบทุกหมู่ ลงให้หมด อันนี้เป็นแบบเก่าใช้หีบจากกล่องกัน นายอำเภอเป็นสักขีพยาน พอได้แล้วก็เลี้ยงกันหน่อยที่นี้แหละคนเยอะเลย เขาเอาของมาช่วยกัน”²⁹

แต่เมื่อมีองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อุปถัมภ์ต้องเรียกร้องการตอบแทนจากผู้รับการอุปถัมภ์บ้างพร้อมๆ กับ ต้องพยายามให้การช่วยเหลือในด้านวัตถุประสงค์เงินทองไปด้วย การเรียกร้องจึงจะได้ผลคือการแปลงความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์มาเป็นเครื่องมือทางการเมือง ใช้ไม่ค่อยได้ผล ถ้าไม่มีค่าตอบแทน บางครั้งต้องใช้การจ้างแบบเกรงใจกัน กำนันในตำบลแพรกหนามแดง ได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า

“ก็ใครมาช่วยก็ต้องให้ตั้งเขาบ้างเป็นน้ำใจ ไปบอกบ่อย ๆ ให้เขามาบ่อย ๆ แล้วเขาไม่ได้อะไร ก็ไม่ค่อยมาหรือเลือกตั้งที่ผมได้เป็นประธานอยู่แล้ว แต่พรรคพวกกันถ้าหากต้องช่วยหากันเต็มที่ แต่ก็คือกันนะ”³⁰

และคนในชุมชนคนหนึ่งซึ่งสนิทสนมกับกำนันในตำบลสวนหลวง กล่าวในทำนองเดียวกันว่า

²⁸ ตัมภาษณ์ นายช. (นามสมมุติ)อดีต กำนันในตำบลสวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ,11 กุมภาพันธ์ 2543.

²⁹ ตัมภาษณ์ นาย พ. (นามสมมุติ),อดีต กำนันในตำบลแพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ,12 กุมภาพันธ์ 2543.

³⁰ ตัมภาษณ์ นายช. (นามสมมุติ),กำนัน ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ,12 กุมภาพันธ์ 2543.

“เดี๋ยวนี้ต้องจ้างแล้วไปบอกให้ใครมาช่วยต้องให้เขาบ้าง ถึงแม้จะเป็นพวกกันก็เหอะ เขาต้องทำมาหากินบ้างนี่ ลูกกำนันที่ไม่ได้เป็นกำนัน ก็สงสัยบารมีไม่ถึง บารมีพอกก็ไม่พอแล้ว ผมเคยพูดไว้แล้ว”³¹

การช่วยเหลือกัน การใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ระหว่างอุปถัมภ์ และผู้อุปถัมภ์ หากได้ปฏิบัติต่อกันอย่างสม่ำเสมอ และไม่มีปัจจัยอื่นเช่นทุนหรือการช่วยเหลือโดยองค์กรปกครองท้องถิ่นมาบั่นทอนการอุปถัมภ์ จนส่งผลกระทบต่อทรัพยากรในการอุปถัมภ์แล้ว ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์คงจะเปลี่ยนแปลงไปไม่มาก

ง. การสูญเสียทรัพยากรในการอุปถัมภ์และความพยายามในการรักษาทรัพยากรเอาไว้

ทรัพยากร ในที่นี้หมายถึงสิ่งที่ผู้อุปถัมภ์ครอบครองหรือมีอยู่และสามารถใช้สิ่งเหล่านั้นในการช่วยเหลือ ในการอุปถัมภ์ผู้รับการอุปถัมภ์

เดิมในชุมชนตำบลแพรกหนามแดงและตำบลสวนหลวง มีผู้ที่สามารถเป็นผู้อุปถัมภ์ได้เพียงไม่กี่คน และผู้อุปถัมภ์เหล่านั้น สามารถครอบครองทรัพยากรในการอุปถัมภ์ไว้ได้เกือบทั้งหมด อำนาจในการตัดสินใจเพื่อแจกจ่ายทรัพยากรในการอุปถัมภ์ไม่ว่าจะเป็นการนำความเจริญไปสู่กลุ่มผู้ที่สนับสนุนตน หรือการอำนวยความสะดวกในการติดต่อกับส่วนราชการเหล่านี้ ผู้อุปถัมภ์ซึ่งเป็นคนในชุมชน สามารถครอบครองและตัดสินใจในการเป็นผู้อุปถัมภ์ของชุมชนตำบลแพรกหนามแดง กำนันเป็นประธานกลุ่มเกษตรกร มีอำนาจ ในการอุปถัมภ์โดยสามารถใช้งบประมาณจากสภาตำบลมาใช้ในการพัฒนากลุ่ม ซึ่งก็จะเน้นหนักไปเฉพาะหมู่ของตน และผู้ให้การสนับสนุนตำบลสวนหลวง กำนันในตำบลสามารถอุปถัมภ์ลูกน้องของตนในสภาตำบลและนอกสภาตำบล และยังสร้างความสัมพันธ์กับนักการเมืองระดับชาติ เพื่อสร้างผลงานในการเป็นผู้อุปถัมภ์ของชุมชน โดยมีรูปธรรมที่ชัดเจนคือ สะพานข้ามแม่น้ำแม่กลอง

เมื่อมีองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์การปกครองท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นหน่วยราชการส่วนท้องถิ่นด้วย มีวิธีการปฏิบัติงานที่ต้องยึดระเบียบระเบียบทางราชการมากขึ้นผู้ที่เคยมีอำนาจในการตัดสินใจ อำนาจในการสร้างความเจริญพัฒนาตำบลแต่ผู้เดียว ต้องสูญเสียไปส่วนหนึ่ง การทำโครงการพัฒนาแต่ละโครงการ ต้องผ่านที่ประชุมผ่านการเห็นชอบจากสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล การจ้างแรงงานการพัฒนาชุมชน ซึ่งแต่เดิมเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรในการอุปถัมภ์ ถูกแบ่งถูกบั่นทอนตำบลแพรกหนามแดง ตระหนักในการสูญเสียทรัพยากร และทราบถึงผลการสูญเสียทรัพยากรจะทำให้สูญเสียความเป็นผู้อุปถัมภ์ต่อไป อบต. และสมาชิก อบต. อาจบั่นทอนการเป็นผู้อุปถัมภ์ของเขาโดยการมีบทบาทในการพัฒนา อีกทั้งนักการเมืองระดับชาติพยายามเข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้อุปถัมภ์โดยการให้หอกระจายในหมู่ที่ 2 ตำบลแพรกหนามแดง และกำลังจะให้เพิ่มโครงการบริจาค

³¹ สัมภาษณ์ นาย ผ. (นามสมมุติ) ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ,11 กุมภาพันธ์ 2543.

เงินและให้ อบต. ทำ การสูญเสียและการบันทึกทรัพย์สินในการเป็นผู้อุปถัมภ์ของกำนันในตำบล จึงทำให้เขาต้องกระทำการเพื่อรักษาทรัพย์สินในการเป็นผู้อุปถัมภ์เอาไว้โดย

1. ออกเงินสร้างหอกระจายข่าวเอง
2. เป็นพ่องานในงานกินปลาสด

1. ออกเงินสร้างหอกระจายข่าวเอง

จากการที่หมู่ที่ 2 สามารถมีหอกระจายข่าวเพิ่มขึ้นอีก 1 หมู่ โดยที่ส่วนใหญ่แทบทุก หมู่ก็พยายามหางบประมาณสร้างหอกระจายข่าวเอง และมีบางส่วนก็อยู่ในแผนพัฒนาของ อบต. แต่ในหมู่ที่ 6 ซึ่งเป็นหมู่ของกำนัน ไม่มีหอกระจายข่าวและแผนในการพัฒนาของ อบต. ก็ยังไม่ได้ดำเนินการ เกิดการเปรียบเทียบจากคนในชุมชนหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 6 บางส่วนคิดว่ากำนันสร้างผลงานไม่ดีพอ ไม่สร้างหอกระจายข่าว ทั้งที่เป็นหมู่ของกำนันและเป็นที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล เรื่องเช่นนี้กำนันตระหนักถึงการสูญเสีย จึงได้ออกเงินสร้างหอกระจายข่าวเสียเอง ในหมู่ที่ 6 ใช้เงินหลายแสนบาท เพื่อใช้เป็นผลงานอันเป็นรูปธรรมเพื่อรักษาการเป็นผู้อุปถัมภ์ไว้ ซึ่งต่อมาการปฏิบัติเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อเขาเอง ทำให้เกิดการทุจริตในองค์การบริหารส่วนตำบล

ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งให้ความเห็นในกรณีนี้ว่า

“แกก็กลัวคนในชุมชนจะว่า แกก็เลยสร้างของแกขึ้นมาแข่งแกไม่ได้บงของใครเสร็จแล้ว เอาเงินส่วนตัวแกสร้าง สร้างเพื่อจะให้เหมือนหมู่อื่นเขาบ้าง “³²

2. เป็นพ่องานในงานกินปลาสด

ในแพรกกหนามแดง มีการเลี้ยงปลาสดกันมากแต่ยังไม่เป็นที่รู้จัก เหมือนปลาสดในจังหวัดสมุทรปราการ การจะทำให้คนโดยทั่วไปรู้จักและนิยมปลาสดแพรกกหนามแดงมากขึ้น จึงต้องใช้วิธีจัดเทศกาลงานวันเกิดปลาสด โดยอาศัยบ่อปลาของกำนันเอง และเชิญชวนผู้เลี้ยงปลาบ่ออื่นมาร่วมด้วย ผลดี คือ คนทั่วไปรู้จักปลาสดแพรกกหนามแดงมากขึ้น และรายได้จากการจัดงานที่ได้จากผู้ที่มาร่วมงาน ผู้ที่ร่วมงานจะต้องจ่ายเงินจำนวนหนึ่งเป็นค่าบัตร และสามารถกินปลาสดได้เท่าที่ต้องการ บางวันก็มีการแข่งกินปลาสด ผู้ใดสามารถกินปลาสดได้มากจะได้รับเงินรางวัลจากผู้ว่าราชการ นอกจากนี้ในงานยังมีผลิตภัณฑ์จากปลาสดหลายแบบ ไม่ว่าจะแปรรูปแล้ว เช่น น้ำพริกปลาสดและยังไม่แปรรูป เช่น ปลาสดเค็มเคียว

ในการจัดงานครั้งนี้มีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก เช่น ค่าน้ำมันรถ ค่าตกแต่งสถานที่ และยังไม่รวมถึงปลาสดที่กำนันนำมาจากบ่อของตัวเอง ซึ่งมีราคาแพงมาก นอกจากนั้นยังต้องทนรับฟังคำติเตียน คำนิพนทาของผู้อื่นที่ว่ากล่าวว่ากำนันจัดงานเพื่อหารายได้เข้าตัวเอง เหตุที่กำนันต้องทำเช่นนี้

³² สัมภาษณ์นายอ. (นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง ใน ค.แพรกกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 24 กุมภาพันธ์

ส่วนหนึ่งก็เพราะต้องการรักษาความเป็นผู้อุปถัมภ์เอาไว้ ต้องการรักษาทรัพยากรในการอุปถัมภ์เอาไว้ หากส่งเสริมเป็นพ้องงานให้ประชาชนในตำบลเห็นได้ ทำให้ประชาชนที่เลี้ยงปลาสดิคมิรายได้เพิ่มขึ้น จากการมีคนรู้จักมากขึ้นได้ เขาก็จะสามารถดำรงการเป็นผู้อุปถัมภ์ในชุมชน เอาไว้ได้ในส่วนนี้ แม้เป็นการลงทุนเชิงวัตถุใช้ทรัพยากรในการอุปถัมภ์แบบวัตถุ แต่การสร้างความสัมพันธ์มีลักษณะเพื่อจิตใจ เพื่อดึงศรัทธาจากประชาชนในตำบล

แต่ผู้อุปถัมภ์ในตำบลสวนหลวงไม่ทำอย่างผู้อุปถัมภ์ในตำบลแพรกหนามแดง เขายังพยายามสร้างความสัมพันธ์กับผู้อุปถัมภ์ภายนอกชุมชน ที่เป็นนักการเมืองระดับชาติ แต่ก็มีได้สร้างผลงานเป็นรูปธรรม ให้การอุปถัมภ์เฉพาะลูกน้องของตนที่เป็นสารวัตรกำนันและผู้รับเหมา ให้การอุปถัมภ์ลูกน้องของตนในคณะกรรมการบริหารบ้างแต่น้อยกว่ามากเมื่อเทียบกับการสร้างความสัมพันธ์ แบบอุปถัมภ์ภายนอกองค์การบริหารส่วนตำบล ภายนอกชุมชนและยังสร้างความสัมพันธ์กับคนในอาชีพเดียวกันที่เป็นพ่อค้า ผู้อุปถัมภ์ในสวนหลวงสูญเสียทรัพยากรในการอุปถัมภ์จากการที่มี อบต. ไป แต่เขาก็ไม่พยายามสร้างความสัมพันธ์ใน อบต. ให้มากขึ้น ซ้ำยังไปสร้างความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ กับลูกน้องของตนภายนอกชุมชนมากกว่า ทำให้เขาต้องสูญเสียทรัพยากรในการอุปถัมภ์ไปจนเกือบจะไม่สามารถเป็นผู้อุปถัมภ์ได้

การสูญเสียทรัพยากรในการอุปถัมภ์ ทำให้ผู้อุปถัมภ์ต้องพยายามรักษาอำนาจรักษาทรัพยากร เพื่อดำรงการเป็นผู้อุปถัมภ์เอาไว้ โดยไม่ละเว้นการสร้างความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่ไม่เสมอภาคต่อไป

จ. การช่วยเหลือที่ลดน้อยลงและตอบแทนแบบไม่เสมอภาคที่ดำรงอยู่ในครรลองอุปถัมภ์

ความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาคระหว่างผู้อุปถัมภ์ที่ให้การช่วยเหลือกับผู้รับการอุปถัมภ์ที่ตอบแทนไม่หมดและผู้อุปถัมภ์อาจเรียกเรื่องการตอบแทนจากผู้รับอุปถัมภ์โดยที่ผู้รับอุปถัมภ์ไม่อาจปฏิเสธได้ การกระทำดังกล่าวเป็นวิธีการดำเนินความสัมพันธ์ที่ผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์ ในแพรกหนามแดงปฏิบัติต่อกัน

ตำบลแพรกหนามแดง กำนันซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการบริหาร โดยตำแหน่ง ดำเนินความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้อุปถัมภ์ กำนันในตำบลใช้เงินและอำนาจบารมีในฐานะผู้นำในชุมชน สนับสนุน ให้ลูกหลาน เครือญาติ ลูกน้อง ให้เข้ามาเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและเป็นลูกจ้างในองค์การ

ตำบลสวนหลวง กำนันในฐานะประธานคณะกรรมการบริหาร โดยตำแหน่ง ดำเนินความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ในองค์การบริหารส่วนอำเภอ เฉพาะกับลูกน้องของตนที่อยู่ในฝ่ายบริหาร โดยการเข้ามาเป็นฝ่ายบริหารได้นั้น คณะกรรมการหลายคนต้องอาศัยการวิ่งเต้นและให้ประโยชน์แก่สมาชิกคนอื่นเพื่อที่จะให้การสนับสนุนเป็นฝ่ายบริหารแพรกหนามแดง แต่เดิม กำนันในตำบลรับเหมาด้วยตัวเอง เช่นเดียวกับผู้ใหญ่คนอื่น ทำโครงการเองและเบิกจ่ายเงินในการทำโครงการ แล้วจึง

มาแจ้งให้ที่ประชุมในสภาตำบลทราบ มีการแบ่งผลประโยชน์บางส่วนให้สมาชิกสภาตำบล กรรมการตรวจรับงาน ช่างของตำบลซึ่งถือว่าเป็นผู้รับการอุปถัมภ์มีการให้ประโยชน์ ให้การอุปถัมภ์ อย่างสม่ำเสมอ เท่าที่จะได้จากการทำงานโครงการบางส่วนก็อุปถัมภ์ด้วยการทำโครงการพัฒนาให้กับผู้รับการอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นสมาชิกที่สนับสนุนในแต่ละหมู่บ้าน ให้การปรับปรุงซ่อมแซมหรือสร้างถนน ให้ผู้รับการอุปถัมภ์ ตอบแทนด้วยการให้การสนับสนุน ไม่ได้แย่งชิงและเห็นด้วยกับผู้อุปถัมภ์ ผู้รับการอุปถัมภ์ไม่มีสิทธิ์เรียกร้องการช่วยเหลือ เพราะผู้อุปถัมภ์จะเป็นคนเลือกเองว่าจะให้การช่วยเหลือเมื่อไร ในกรณีช่างคนหนึ่งในตำบลที่เป็นผู้รับการอุปถัมภ์ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือของผู้อุปถัมภ์ที่เคยได้ว่า

“แต่ก่อนตอนสภาตำบลนะก็ได้ทุกที แต่จะเป็นปีละรวม ๆ กันไว้แล้วก็เอามาแบ่งกัน ไม่เยอะเท่าไรแต่ก็ได้ก้านเขาจะแบ่งมาให้ บางทีก็เสี่ยงกัน ได้กันแทบทุกคน เป็นคณะกรรมการ ก็ต้องรับงานจากอำเภอมาทำเอง ก็ก้านเขาจะเข็นมา ได้แบ่งเปอร์เซ็นต์ ค่าแรงมั่ง ทำงานก็คนก็หารไปเลย คนละ เป็นปีเลย ปีนั้นงบประมาณอะไรมาอะไรมาเสร็จทำเสร็จเหลือก็มาแบ่งกัน ถึงปีมาตัวเฉลี่ย”³³

การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับการอุปถัมภ์กับผู้รับการอุปถัมภ์ มีลักษณะคณะกรรมการคนในสภาตำบลมีน้อย และต้องคอยแก้ปัญหาาร่วมกัน ผลประโยชน์ในการทำงานก็น้อย การช่วยเหลือทางวัตถุทำได้ไม่มาก ในเรื่องนี้ผู้ใหญ่คนหนึ่ง ได้ให้ความเห็นว่า

“ก็สมัยก่อนเราก็ก่อนทำงานกันได้นี่ สนทนกันหมด ไม่เห็นมีปัญหาอะไรเป็นคณะกรรมการทำงานร่วมกัน ได้อะไรมาก็แบ่งกันบ้าง เช่น เปอร์เซ็นต์ก็เอามาเฉลี่ยกัน”³⁴

ตำบลสวนหลวง แต่เดิมมีลักษณะที่ต่างออกไปจากตำบลแพรกหนามแดง กำนันในตำบลรับเหมาก่อสร้างด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ จัดทำโครงการเอง ทำโครงการจนเสร็จเบิกจ่ายเงินแล้วจึงมาแจ้งให้ที่ประชุมสภาตำบลทราบ ให้การอุปถัมภ์ลูกน้องที่ไม่ได้มีตำแหน่งใด ๆ ในสภาตำบล ให้ผลประโยชน์จากการทำโครงการเป็นตัวแทน ลูกน้องได้เงินจากการทำโครงการและตอบแทนผู้อุปถัมภ์ โดยการเบียดบังเอาประโยชน์จากโครงการทุกวิถีทางด้วยความชำนาญของอาชีพช่าง มาให้ผู้อุปถัมภ์ ให้การอุปถัมภ์แก่เฉพาะผู้ใหญ่บ้านบางคนที่มีสนิทสนมที่เป็นช่างของ อบต. โดยแบ่งประโยชน์จากการจัดทำโครงการให้ ไม่มีการแบ่งปันแก่คนอื่น แม้กระทั่งกรรมการตรวจรับงาน ไม่แบ่งปันแก่คณะกรรมการในสภาตำบลคนอื่น เหมือนแพรกหนามแดง การพัฒนาความเจริญจะกระจุกตัวอยู่เฉพาะ

³³ สัมภาษณ์นาย ล. (นามสมมุติ)ช่างอดีตช่างประจำตำบล ใน ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 24 กุมภาพันธ์ 2543.

³⁴ สัมภาษณ์นาย ฎ. (นามสมมุติ)ผู้ใหญ่บ้าน ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 25 กุมภาพันธ์ 2543.

หมู่บ้านของกำนัน หมู่บ้านของพรรคพวกลูกน้องที่เป็นผู้ใหญ่บ้านบางคนและผู้ใหญ่บ้านบางคนที่มีญาติข้างภรรยาของกำนัน พาเข้าหาและขอรับเป็นผู้อุปถัมภ์การเรียกร้องการช่วยเหลือของผู้รับการอุปถัมภ์ไม่สามารถทำได้ เพราะกำนันผู้เป็นผู้อุปถัมภ์ ไม่ค่อยแบ่งประโยชน์ให้ จะให้ตามความพอใจ ไม่มีความสม่ำเสมอ บางครั้งก็ไม่ให้

ในเรื่องนี้ คนในชุมชนคนหนึ่งในกลุ่ม 11 เล่าให้ฟังว่า

“ใครเข้าหากำนันทงญาติข้างเมีย ก็จะได้โครงการไปได้ ถนนอะไรไป ถ้าไม่เข้าหา เขาก็ทำอยู่เฉพาะหมู่เขา นี้ลูกน้องเขาก็อยู่หมู่นี้ด้วยดีหน่อย เราได้ประโยชน์ไปด้วย เขาไม่ค่อยให้ใครหรือต้องไปขอ ได้ ไม่ได้ก็แล้วแต่เขา”³⁵

การจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลทำให้ ความสม่ำเสมอในการให้การอุปถัมภ์ที่ตำบล แพรกหนามแดงเปลี่ยนไป มีเพียงแต่ให้โอกาสในการได้รับเลือกตั้ง เปิดโอกาสให้ผู้ที่เป็นลูกน้องได้ ประโยชน์จากค่าตอบแทน เบี้ยประชุม และเงินบางส่วนที่ได้จากการทำโครงการพัฒนาเป็นบางครั้ง ผู้อุปถัมภ์ไปหาประโยชน์กับผู้รับเหมาและเก็บไว้เองมากกว่าเพื่อแผ่แก่คนอื่น ผู้ที่เคยเป็นกรรมการ ตรวจรับงานเป็นช่างในตำบล ได้รับประโยชน์น้อยลงบางครั้งก็ไม่ได้รับ ในเรื่องนี้ผู้รับอุปถัมภ์คนหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า

“เดี๋ยวนี้ไม่ได้เลยก็ไม่รู้เหมือนกัน เขาไม่แบ่งให้ จะไปเรียกก็ไม่ดี ใ้กรรมการบริหารอบต.เขาต้องมีกรรมการ สมมุติถนนสายนี้สายหนึ่งก็ให้ผู้รับเหมาทำไป ทำเสร็จก็เบิกเงินไป เขามีให้ไอ้ 10 เปอร์เซนต์ เขาก็ให้เฉพาะกรรมการตรวจรับไป ตอนนั้นก็เป็นการตรวจรับได้มาหนเดียวพูดตรงๆ ปี 41”³⁶

ในตำบลสวนหลวงความสม่ำเสมอในการอุปถัมภ์ ซึ่งแต่เดิมไม่มีอยู่แล้วยังคงน้อยลงไปอีก กำนันในตำบลให้การอุปถัมภ์เฉพาะลูกน้องของตน ที่มีได้เป็นสมาชิก อบต. กับสมาชิก อบต. ที่เป็น ฝ่ายคณะกรรมการบริหาร บางคนกับผู้ใหญ่บ้านบางคนเท่านั้น ส่งลูกน้องนอก อบต. มาเป็นนายหน้า ในการประมูลงานและทำโครงการ ไปทำเสียเอง กรณีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งได้เล่าให้ฟังว่า

“กำนันเขาก็ทำงานเขาเอง ไม่ค่อยแบ่งใคร ให้แต่ลูกน้องที่มาประมูลอย่างเดียว”³⁷

คำกล่าวนี้ทำให้ทราบได้ว่ามีการค้ำถึงเรื่องผลประโยชน์มาก การที่ผู้อุปถัมภ์หาประโยชน์ไปคนเดียวไม่ช่วยเหลือใคร ทำให้ผู้อื่นรู้สึกได้ถึงการใช้ประโยชน์

³⁵ สัมภาษณ์ นาย ช. (นามสมมุติ) ผู้ใหญ่บ้าน ต. สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 11 กุมภาพันธ์ 2543.

³⁶ อ้างแล้ว

³⁷ สัมภาษณ์ นายช. (นามสมมุติ) ผู้ใหญ่บ้าน ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ. สมุทรสงคราม , 13 กุมภาพันธ์ 2543.

การช่วยเหลือที่ไม่มีความสม่ำเสมอ การอุปถัมภ์คนน้อยลง ผลประโยชน์ของผู้อุปถัมภ์มากขึ้นจากเงินรายได้มากขึ้นของ อบต. ในขณะที่ผู้รับการอุปถัมภ์ที่เคยได้รับการอุปถัมภ์ รู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลง การเรียกร้องก็ไม่สามารถทำได้ สิ่งเหล่านี้ย่อมกระทบต่อความยั่งยืนของความสัมพันธ์

ฉ.ความยั่งยืนของความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่ลดลงกับปัญหาเรื่องผลประโยชน์

การอุปถัมภ์กันนั้นคู่สัมพันธ์ทั้ง 2 ฝ่าย จะต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของความสัมพันธ์เป็นหลัก มีการช่วยเหลือตอบแทนกันอย่างสม่ำเสมอ มีความหลากหลายในการช่วยเหลือตอบแทน เป็นความสัมพันธ์ทางจิตใจมากกว่าวัตถุ การปฏิบัติต่อกันทั้งสองฝ่ายมีผลกระทบต่อความยั่งยืนของความสัมพันธ์ หากมีการปฏิบัติต่อกันอย่างดี เช่น ผู้อุปถัมภ์สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับการอุปถัมภ์ได้ดี และไม่เรียกร้องการตอบแทนหรือบังคับผู้รับอุปถัมภ์มากเกินไปความสัมพันธ์ย่อมยั่งยืน

แพรทนามแดง แต่เดิมก็เป็นดังที่กล่าว ผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์ ดำเนินความสัมพันธ์กันอย่าง สม่ำเสมอ การช่วยเหลือตอบแทนแม้จะไม่หลากหลาย แต่ก็มีให้กันตลอดเท่าที่สองฝ่ายจะสนองกันได้ สวนหลวงเป็นในแนวตรงกันข้าม ไม่ค่อยจะมีการอุปถัมภ์กัน ผู้อุปถัมภ์ แสวงหาผลประโยชน์แต่เพียงผู้เดียว และแบ่งปันให้ลูกน้องผู้รับการอุปถัมภ์เพียงไม่กี่คน

การเกิดขึ้นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในแพรทนามแดง และสวนหลวง ส่งผลกระทบให้เกิดการปรับเปลี่ยนอย่างค่อยเป็นค่อยไปในเรื่องการอุปถัมภ์แพรทนามแดง เกิดการสร้างกลุ่มผู้อุปถัมภ์ในองค์การบริหารส่วนตำบล สวนหลวงผู้อุปถัมภ์ค่อย ๆ ลดการให้การอุปถัมภ์ลงไป เกิดเป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบอุปถัมภ์ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

แพรทนามแดง เกิดกลุ่มผู้อุปถัมภ์ใน อบต. ที่ใช้ผลประโยชน์เป็นเครื่องมือ ในการเชื่อมความสัมพันธ์ และให้การอุปถัมภ์ สมาชิก อบต. เกือบทั้งหมด รวมทั้งเจ้าหน้าที่ใน อบต. ด้วย

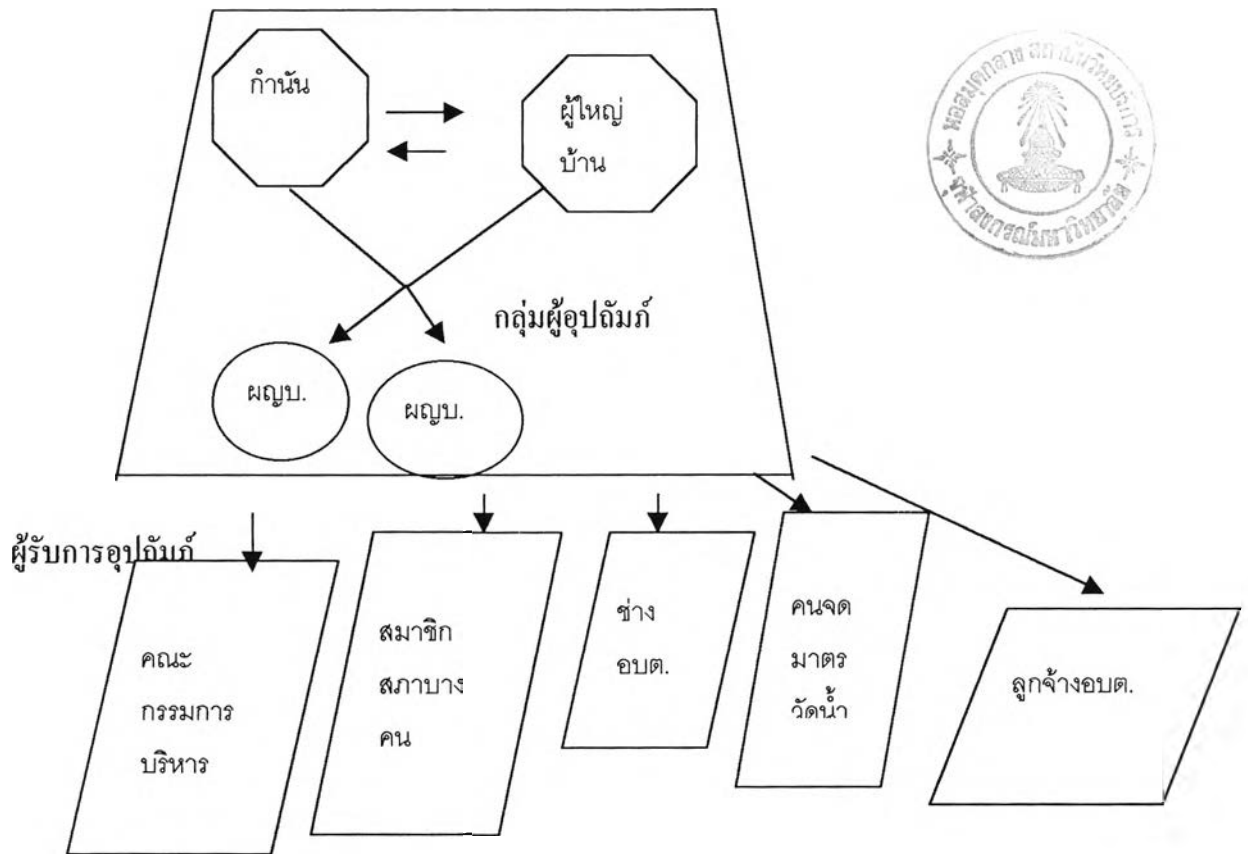
1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการกระทำของกลุ่มผู้อุปถัมภ์

ในแพรทนามแดง กำนัน ในตำบลซึ่งเป็นคนที่มีลักษณะใจดี พุฒาไพเราะมีการแสดงออกซึ่งความโอบอ้อมอารี และอารมณ์ที่ดีบ่อย อาชีพหลักคือทำบ่อปลา รับเหมาและทำสวน

ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งในตำบล เป็นคนที่มีลักษณะถือตัว ไร้ตัว หยิ่ง และภาคภูมิใจศักดิ์ศรีบางครั้งก็บ้ายอ หากมีคนชมบ่อย ๆ ความหยิ่งก็ดูเหมือนจะลดลง มีการแสดงซึ่งอำนาจบ่อยครั้ง เช่น เวลาประชุม ใน อบต. ไม่ว่ากำนันซึ่งเป็นประธานกรรมการบริหารจะอยู่ที่ประชุมหรือไม่ก็

ตาม ผู้ใหญ่บ้านคนนี้มีมักแสดงออกโดยการพูดเสียงดัง ทุบบุหรี่ คุยโทรศัพท์ ลูกออกไปจากที่ประชุม โดยไม่ขออนุญาตใคร และไม่แต่งเครื่องแบบอยู่คนเดียว ทั้งที่คนส่วนใหญ่แต่งเครื่องแบบ

แผนภาพ4.1แสดงเครือข่ายการอุปถัมภ์ในอบต.แพรกหนามแดง

กำนันและผู้ใหญ่บ้านอีกสองคนแต่ก่อน ไม่ค่อยสนิทสนมกันเท่าใดนัก แม้จะทำงานร่วมกัน ในสภาตำบลมาก่อน แต่ก็เป็นผู้แข่งในการทำงาน เพราะทั้งกำนัน และผู้ใหญ่ก็ประกอบอาชีพ รับเหมาก่อสร้าง ทั้งสองคน กำนันกับผู้ใหญ่บ้านสามารถรับเหมาในโครงการที่ส่วนราชการระดับอำเภอ จัดให้มีการประมูลหรือโครงการอื่นๆที่ราชการส่วนภูมิภาคจัดสรรมา การรับเหมาต้องมีการแย่งชิง โครงการกันบ่อย ๆ แต่ภาพความขัดแย้งไม่ปรากฏอย่างชัดเจน และสามารถประนีประนอมกันได้

ผู้ใหญ่บ้านอีกคนหนึ่งในตำบล เป็นคนที่มีลักษณะมุ่งมั่นกับการทำงาน ทำอะไรจะทำจริงจัง ไม่ค่อยทะเลาะกับใคร ถ้าความขัดแย้งไม่รุนแรงจริง ๆ ผู้ใหญ่บ้านคนนี้เป็นคู่แข่งของกำนัน ในการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นกำนันครั้งที่ผ่านๆมา แต่ไม่ได้เป็นกำนันเพราะคะแนนแพ้เพียง 7 คะแนน แต่คนที่สนับสนุนไม่เชื่อคิดว่ามีการทุจริต จนเกิดการเดินขบวนประท้วง เกิดการเผชิญหน้ากัน ระหว่างผู้สมัครทั้ง 2 คนและกลุ่มสนับสนุน

บุคคลทั้งสามนี้เคยมีผลประโยชน์ที่ขัดกัน ทางการเมืองและทางเศรษฐกิจมาก่อน แต่สามารถมารวมกันได้เป็นกลุ่มผู้อุปถัมภ์ กำนันกับผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งขัดแย้งเรื่องการแย่งรับเหมา และกำนันก็ยังขัดแย้งกับผู้ใหญ่อีกคนหนึ่ง ในเรื่องการเมืองอย่างรุนแรง และเคยเกิดการประท้วงอย่างรุนแรงของกลุ่มผู้สนับสนุนทั้งสองฝ่าย ดังที่ได้เสนอไปแล้ว การมาสนิทสนมกันของ 3 คนนี้ ทำให้นัก

โดยทั่วไปสงสัยและคาดเดากันไปว่าอาจเกิดจากการแบ่งผลประโยชน์ที่ลงตัว คนในชุมชนแสดงออกเป็นคำพูดผ่านผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งที่ได้เล่าให้ฟังว่า

“แต่ก่อนไม่ถูกกันเลย พอมาเป็น อบต. เป็นฝ่ายบริหารร่วมกัน มาสนิทดี กันมากกว่าหมู่บ้านอื่น อันนี้คนในชุมชนจะมองยังไง”

“แต่ก่อนที่ทะเลาะกัน ผู้ใหญ่...แย่งทำมาหากินกับกำนัน รับเหมาทั้งคู่ ผู้ใหญ่...ก็แย่งตำแหน่งกับกำนัน เกิดอะไรขึ้นเป็น อบต. มารวมกันได้ มันลงตัวได้ดีกันหมด”³⁸

ภายหลังมีผู้ใหญ่อีกหมู่บ้านหนึ่งมาสนิทสนมเพิ่มมากขึ้น กับ 3 คน ที่ได้กล่าวมา เนื่องจากการช่วยเหลือกัน ในการสร้างความดีความชอบ เพื่อขอแหวนทองคำ

“เขาก็ขูดวังขอแหวนชุดเดียวกัน บ้านไม่ค่อยอยู่หรือออกไปวิ่งกันอยู่ข้างนอก วิ่งด้วยกันสนิทกัน”³⁹

ดังนั้นกลุ่มผู้อุปถัมภ์นี้จึงประกอบด้วย กำนันร่วมมือกับผู้ใหญ่ อุปถัมภ์ผู้ใหญ่บ้านอีก 2 คน และกำนันผู้ใหญ่บ้านคนนี้ก็ให้การอุปถัมภ์ คณะกรรมการบริหาร สมาชิกบางส่วนของสภา รวมทั้งช่างลูกจ้างและคนจคมাত্রวัดน้ำคิ้ว

ในตำบลสวนหลวง ไม่มีการรวมเป็นกลุ่มผู้อุปถัมภ์เหมือนในแพรกหนามแดง มีเพียงกำนันในตำบลให้การอุปถัมภ์คณะกรรมการฝ่ายบริหารบางคน ซึ่งรวมถึงผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งที่อยู่ในฝ่ายบริหารด้วย นอกจากนั้นกำนันในตำบลยังให้การอุปถัมภ์แก่ลูกน้องของตนที่เป็นสารวัตรกำนันซึ่งมิได้มีตำแหน่งใดๆในองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับแล้วลูกน้องคนนี้จะได้รับการอุปถัมภ์มากกว่าคนอื่น ดังนั้นเครือข่ายการอุปถัมภ์ของผู้อุปถัมภ์ในองค์การบริหารจะประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ในฝ่ายบริหาร สมาชิกอบต.ฝ่ายคณะกรรมการบริหารบางคน และลูกน้องของกำนันที่เป็นสารวัตรกำนัน

กำนันซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้อุปถัมภ์คนเดียวในองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นคนที่มีลักษณะนิสัยชอบวางอำนาจให้คนที่รู้จักกลัวเกรง แต่กับคนที่ไม่ค่อยรู้จักการปฏิบัติจะเป็นในแบบอื่นจนอาจมองได้ว่าเป็นคนใจดี กำนันเป็นคนที่มีการพูดที่ไพเราะและมีช่วยให้คู่สนทนาไม่เบื่อเพราะเขาจะทำให้เรื่องที่พูดมีความน่าสนใจ แต่คนที่อยู่ใกล้ชิดจะรู้ว่า กำนันเป็นคนที่ชอบพูดเสียงดัง และไม่ฟังใคร มีความเจ้าชู้ มีภรรยาหลายคน จนมีญาติมากมายในตำบล โดยเขามีอาชีพหลักคือ ค้าขาย เป็นพ่อค้าคนกลาง รับซื้อมะพร้าว รับซื้อน้ำตาลไปส่งขายต่อกับเรือรับซื้อน้ำตาลขนาดใหญ่ที่มาจากเขตเขา และ

³⁸ ตัมภกษณ์นาถ. (นามสมมุติ),ผู้ใหญ่บ้าน ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 24 กุมภาพันธ์ 2543

³⁹ อังแล้ว

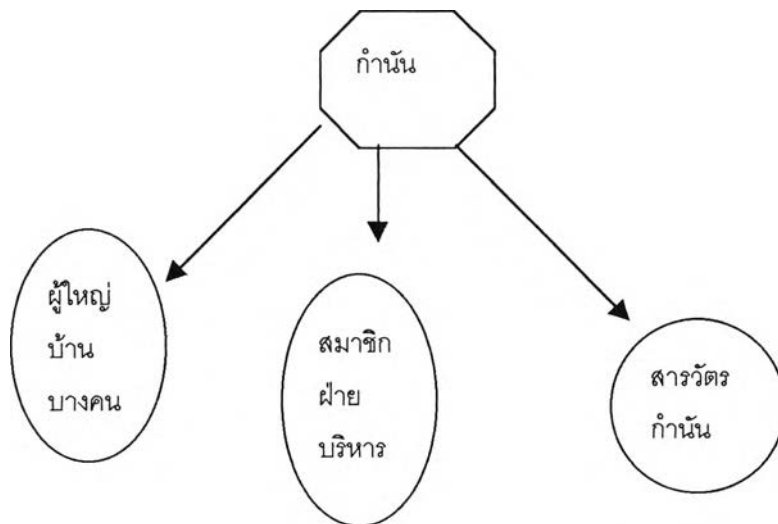
รับหมาก่อสร้าง จนเกิดความรำรวย เป็นกำนันเพียงไม่กี่คนที่ไม่ได้เป็นเกษตรกร (กำนันคนอื่นจะเป็นเกษตรกร เป็นชาวนาน) ไม่ได้ประกอบอาชีพที่คนส่วนใหญ่ในตำบลสวนหลวงทำ

ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง ที่อยู่ในฝ่ายบริหาร เป็นคนที่มีนิสัยไม่ยอมใคร ไม่ยอมให้ใครเอาเปรียบง่าย หากใครมาเอาเปรียบจะไม่ยอมและอาจเกิดการขัดแย้งอย่างรุนแรง เข้าเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ได้ โดยการเข้าเป็นฝ่ายคณะกรรมการบริหารทำงานอยู่ฝ่ายเดียวกับกำนันและมีญาติพาเข้าหาทางภรรยา กำนันเพื่อขอรับการช่วยเหลือในด้านโครงการพัฒนา เคยได้รับความช่วยเหลือจากกำนันอยู่บ้างตั้งแต่สมัยเป็นสภาตำบล แต่เมื่อเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลการช่วยเหลือมองเห็นเด่นชัดเพราะทำงานอยู่ฝ่ายเดียวกัน

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่อยู่ฝ่ายคณะกรรมการบริหาร เป็นลูกน้องผู้รับการอุปถัมภ์ของกำนัน เข้ารับการอุปถัมภ์ได้โดยการเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหาร ซึ่งกำนันสนับสนุนให้ได้เข้ามาดำรงตำแหน่ง

แผนภาพ4.2 แสดงเครือข่ายการอุปถัมภ์ในองค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวงและ

นอกองค์การบริหารส่วนตำบล

สารวัตรกำนัน เป็นผู้รับการอุปถัมภ์คนเดียวที่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ได้ประโยชน์ได้รับการอุปถัมภ์มากที่สุด กำนันจะให้การอุปถัมภ์มากกว่าคนอื่น เป็นลูกน้องคนสนิท ตั้งแต่ครั้งที่กำนันเป็นผู้ใหญ่บ้าน และเป็นกำนัน ช่วยกำนันในการรับเหมาประมูลงาน และเป็นผู้ที่กำนันใช้ให้มาประมูลงานแทน

ทั้งหมดรวมกันเป็นเครือข่ายการอุปถัมภ์ที่เริ่มเคลื่อนย้ายจากในองค์การบริหารส่วนตำบลสู่ภายนอกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยผู้อุปถัมภ์เป็นผู้กระทำ

เรื่องการบริหารงานและการหาประโยชน์ของกลุ่มผู้อุปถัมภ์

การบริหารงานในแพรกหนามแดง

การบริหารงานทั้งหมดในองค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดงจะขึ้นอยู่กับ กำนันซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการบริหารและผู้ใหญ่คนหนึ่ง การตัดสินใจ ทำโครงการต่างๆต้องผ่านการเห็นชอบของ บุคคล 2 คนนี้ สมาชิกอบต.ทั้งฝ่ายคณะกรรมการบริหาร และฝ่ายสภาองค์การบริหารส่วนตำบล แทบทุกคนไม่ค่อยมีใครกล้าคัดค้านหรือพูดอะไร เพราะส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่กำนันสนับสนุนให้ได้เข้ามาอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้รับการอุปถัมภ์ของกลุ่มผู้อุปถัมภ์ในอบต. ผู้รับการอุปถัมภ์ได้รับประโยชน์ส่วนหนึ่งจากค่าตอบแทน เบี้ยประชุม และยังได้รับการแบ่งเงินบางส่วนที่ได้จากการเรียกค่าคอมมิชชั่นจากผู้รับเหมาอีกด้วย ผู้รับการอุปถัมภ์จะตอบแทนด้วยการยกมือสนับสนุนเมื่อ มีการโหวตในที่ประชุม โครงการที่กลุ่มผู้อุปถัมภ์เสนอมักจะได้รับการสนับสนุนทุกครั้ง แม้มีผู้คัดค้านอยู่บ้าง แต่คะแนนเสียงไม่พอที่จะคัดค้าน ผู้รับอุปถัมภ์ตอบแทนด้วยการวางเฉยไม่คัดค้าน และปฏิบัติตามที่กลุ่มผู้อุปถัมภ์ต้องการ เช่นยอมให้ใช้เงินงบประมาณของอบต.เพื่อการปรับปรุงถนนที่เข้าบ้านของผู้ใหญ่คนหนึ่งซึ่งอยู่ในกลุ่มผู้อุปถัมภ์ อบต.ตกอยู่ภายใต้อำนาจการตัดสินใจของกลุ่มผู้อุปถัมภ์

คนเกือบทั้งหมดของอบต.เป็นลูกน้องพรรคพวกของกลุ่มผู้อุปถัมภ์ มีบางส่วนเท่านั้นที่ไม่ได้อยู่ในเครือข่ายนี้เช่น ผู้ใหญ่บ้านบางคนกับสมาชิกฝ่ายสภาบางคน แต่บุคคลเหล่านี้ไม่อาจคัดค้านการทำงานของฝ่ายกรรมการบริหารได้ ส่วนหนึ่งอาจเพราะมีเสียงสนับสนุนน้อยกว่า บางส่วนก็เกรงกลัวอำนาจของผู้อุปถัมภ์ซึ่งมีสถานภาพเป็นผู้นำในชุมชนมานานมีบารมีมาก เป็นผู้ที่ประชาชนนับถือ จึงไม่อยากขัดแย้ง การทำโครงการพัฒนาต่างๆ เช่น ถนน สะพานท่อ ป้ายหมู่บ้าน จะไปกระจุกตัวอยู่เฉพาะหมู่บ้านของกลุ่มผู้อุปถัมภ์ และหมู่บ้านของผู้รับการอุปถัมภ์ที่สนับสนุนการทำงาน ส่วนหมู่บ้านของสมาชิกสภาบางคนและผู้ใหญ่บ้านบางคน ที่คัดค้านในสภาแต่เสียงสนับสนุนไม่พอคัดค้าน จะได้รับการพัฒนาน้อย ข้อเสนอไม่ค่อยได้รับการพิจารณา แม้จะมีความเดือดร้อนมากก็ตาม ในกรณีนี้ผู้ใหญ่นหนึ่งที่อยู่ฝ่ายสภาได้ให้ความเห็นว่า

“พอเรากำนันเข้าหน่อยเขาก็ไม่พอใจ พอเสนอโครงการไปก็ไม่สนใจไม่เหลียวแล เขาก็ทำกันไม่กี่หมู่บ้านของเราไม่สนใจจะเดือดร้อนยังงี้ก็ไม่ค่อยได้ การตัดสินใจไปตามรูปทุกครั้งเราก็ไม่ยากำนันให้ขุ่นกันแต่ก็ไม่ไหวมันเดือดร้อน”⁴⁰

จากคำกล่าวดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชนมากขึ้นและไม่อาจทนต่อความเดือดร้อนต่อไปเหมือนเดิมได้ และยิ่งไปกว่านั้นยังมีการเปรียบเทียบเรื่องผลประโยชน์ของแต่ละพื้นที่และให้ความสนใจเกี่ยวกับการหาประโยชน์ของกลุ่มผู้อุปถัมภ์

⁴⁰ ตัมภายณ์ นาย ภู.(นามสมมุติ)ผู้ใหญ่บ้าน ค.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม , 25 กุมภาพันธ์ 2543.

กลุ่มผู้รับการอุปถัมภ์พยายามหาประโยชน์จากการทำโครงการต่างๆโดยใช้วิธีการรับเหมาเองเป็นบางครั้ง หรือใช้วิธีเรียกร้องให้ผู้รับเหมาทำโครงการบางอย่างให้โดยไม่คิดมูลค่า เช่นถนนลาดยางที่เข้าบ้านผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นถนนลาดยางสายเดียวในหมู่บ้าน การจัดทำมองเห็นได้ชัดว่าทำมาเพื่อผู้ใหญ่บ้านโดยเฉพาะถนนสายนั้นไปสิ้นสุดที่บ้านผู้ใหญ่บ้านและไม่มีเส้นทางไปต่อกับที่อื่น แต่ส่วนใหญ่ใช้วิธีการเรียกเก็บค่าคอมมิชชั่นจากผู้รับเหมาทุกรายที่สามารถประมูลงานได้จนเกิดปัญหา กำไรของผู้ประกอบการน้อยลง จึงต้องมาลด วัสดุ วัสดุดิบ ที่ใช้ในการทำโครงการ เช่นถนนหินคลุกเข้าหมู่ที่ 2 ผู้อุปถัมภ์คนหนึ่ง หักเปอร์เซ็นต์จากผู้รับเหมาไปก่อน 140,000 บาท ผู้รับเหมาขาดกำไร ต้องการกำไรบ้างจึงต้องลดวัสดุที่ใช้ในการจัดทำ ผลออกมาคือถนนที่จัดทำนั้นสามารถมองด้วยตาเปล่าก็รู้ว่าไม่ได้ตามที่ควรจะเป็นตัวอย่างเช่น ความหนาของถนนไม่ได้ตามที่กำหนด จึงมีคนมาบ่นกับผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้าน และไปต่อว่าผู้รับเหมา พร้อมกับมีผู้ใหญ่บ้านอีกคนหนึ่งพยายามจะมาเรียกเก็บค่าคอมมิชชั่นจากผู้รับเหมาอีกครั้ง จนผู้รับเหมาทนไม่ได้ต้องพูดถึงงบประมาณที่ได้รับมาและส่วนที่ถูกหักไปก่อนแล้ว บางครั้งกลุ่มผู้อุปถัมภ์จะใช้วิธีการตั้งงบประมาณในการจัดทำโครงการสูงกว่าปกติ และมีการเจรจาต่อผู้รับเหมาไว้ก่อนมีการกำหนดงบประมาณในการทำโครงการอย่างตายตัว เงินที่เหลือจากการจัดทำโครงการจะนำมาแบ่งปันในกลุ่มผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในฝ่ายบริหาร เช่นการก่อสร้างถนนเข้าหมู่ที่ 3 ตำบลแพรงหนามแดง มีการตั้งงบประมาณ ไร่มากกว่าที่ควรจะเป็น เมื่อเปรียบเทียบระยะทาง งบประมาณกับโครงการที่พื้นที่ใกล้เคียงกันมีความแตกต่างกันมาก ในเรื่องนี้ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับการหาประโยชน์ว่า

“แต่ว่า การประมูลงานรับเหมา พูดตรงๆเลยว่ามี การได้เสียกัน สมมุติว่า ถนนตัวนี้ 900,000 ตั้งไว้ แต่รู้สึกว่ามีมูลค่าจะเกินกว่าคนอื่นเขา พื้นที่ใกล้เคียงนะ จะเกินหมู่อื่นเขา แล้วก็ไปหาขาดกับผู้รับเหมา ว่าถนนสายนี้ ให้ 600,000 แล้วเงินส่วนนั้น ฝ่ายบริหารก็เอามาจอยกันกับพวกฝ่ายบริหาร ไม่ได้แบ่งไม่ได้อะไร แล้วพื้นที่เท่ากัน เคียวไปคูสิตำบลวัดประคู้ หมู่ 10 ตรงนี้ ป้ายยังไม่รู้แต่ถนนของหมู่ 3 นี้ ไร่ 170 เมตร ตั้ง แก้วแสนกว่าแถมป้ายไม้ปัก ไร่ 400 เมตร เขาเงิน แสนกว่าเขาปัก เรียบร้อย แล้วเส้นทางถ้ามเงินมันจะเหลือเท่าไร ไร่ 400 เมตร แสนห้าหมื่นกว่า ไร่ 170 เมตร น้อยกว่าตั้งก่อน ไร่ 400 เมตรเขามากกว่า ตั้ง 230 เมตรแต่เงินเขาน้อยกว่า”⁴¹

⁴¹ ซ่างแล้ว

ประโยชน์ที่อันเป็นตัวเงินที่ได้จากการเรียกเก็บจากผู้รับเหมา นั้น กลุ่มผู้อุปถัมภ์จะนำมาแบ่งปันกันเอง และนำบางส่วนมาใช้ในการอุปถัมภ์ลูกน้องซึ่งส่วนใหญ่แจกจ่ายกันในฝ่ายบริหาร จนมีคนที่ได้ประโยชน์จากเรื่องนี้น้อยกว่าคนอื่นหรือไม่ได้โดยเสนอความเห็น ว่า ควรจะใช้เงินที่ได้จากผู้รับเหมา นี้ ไปในเรื่อง 2 เรื่องคือเรื่องการประกอบพิธีกรรม การปฏิบัติตามประเพณีเช่น งานวันสงกรานต์ การรับรองข้าราชการหรือแขกของตำบล และเรื่องกิจกรรมวันสำคัญต่างเช่น วันพ่อซึ่งแต่เดิมใช้การขอบริจาคจากสมาชิกและประชาชนทั่วไป หรือนำมาแบ่งกันในองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด เป็นรางวัลในการทำงาน

กรณีนี้ผู้ใหญ่คนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า

“เขาก็ทำกันแบบนี้แหละ ฉันเคยเสนอแล้วให้อาเงินที่ได้จากผู้รับเหมา มาใช้รับรอง นายที่มาจากอำเภอเอาใช้งานวันเฉลิมบ้าง แทนที่จะมาเรียไรเรียกเก็บกันบ่อยๆ หรือไม่กี่เอามาแบ่งกันในอบต. ทั้งหมดเป็นรางวัลทำงาน แต่เขาไม่เอากัน บอกว่าไม่ควร แต่เขาก็แบ่งกันในฝ่ายบริหาร เราไม่ได้อะไรเลย”⁴²

คำกล่าวนี้ก็แสดงให้เห็นว่ามีการคำนึงเรื่องการได้ประโยชน์และเสียประโยชน์เกิดเป็นการเปรียบเทียบและอาจแสดงออกมาเป็นความไม่พอใจ

กลุ่มผู้อุปถัมภ์ได้ประโยชน์จากการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทั้งเป็นตัวเงินและการก่อสร้างเพื่อประโยชน์ส่วนตนและกลุ่มพรรคพวก ผู้อุปถัมภ์ได้รับเงินได้ประโยชน์จากโครงการที่เน้นหนักไปเฉพาะกลุ่มตนและแบ่งบางส่วนในรูปตัวเงินและการพัฒนาความเจริญเพื่อการอุปถัมภ์ลูกน้องซึ่งส่วนใหญ่อยู่ฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายสภาจะได้รับการอุปถัมภ์เป็นบางครั้งเกิดการเปรียบเทียบที่ตีค่าเป็นตัวเงิน จำนวนครั้ง มีการวัดเป็นปริมาณ และยิ่งไปกว่านั้นกลุ่มผู้อุปถัมภ์ยังพยายามหาประโยชน์เข้ากลุ่มของตนจนทำให้เกิดการทุจริตขึ้นในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยการกระทำนี้เกี่ยวข้องกับ 5 โครงการ ที่ได้จัดทำในปีงบประมาณเดียวกัน คือปีงบประมาณ 2542 ดังนี้

1. หอกระจายข่าวในหมู่บ้านของกำนัน มีการจัดทำโครงการ มีการเบิกเงินงบประมาณไปจัดทำ แต่ไม่มีการดำเนินการ ยังใช้หอกระจายข่าวเดิมที่กำนันออกเงินเองเพื่อรักษาการเป็นผู้อุปถัมภ์ในชุมชนไว้ ภายหลังจากการสอบสวนจึงมาทำ แต่ก็ยังไม่ถูกต้องเพราะไม่มีขาที่เป็นโลหะ ใช้การตั้งบนแท่งค้ำน้ำที่บ้านของกำนัน

2. ลานตากข้าว ต้องจัดทำบนพื้นที่เฉพาะ พื้นที่ที่ได้มีการตกลงกันไว้แล้วว่าเป็นลานตากข้าวได้ได้เป็นพื้นที่ที่ได้ตกลงกับเจ้าของที่เรียบร้อยแล้ว แต่การดำเนินการพบว่า การจัดทำลานตากข้าวกินพื้นที่ขึ้นมายบนคิวดถนน และการจัดทำก็ไม่สมบูรณ์ วัตถุประสงค์ที่ส่วนใหญ่เป็นคินถูกรังไม่พอเพียงแต่เงินงบประมาณได้ใช้ไปจนหมดแล้ว ไม่สามารถใช้เป็นลานตากข้าวได้

⁴² อ้างแล้ว

3. การจัดทำถนนเข้าหมู่บ้านที่ 6 ไม่ได้ระยะทางตามที่กำหนด คือ 1.2 กิโลเมตร ผลการก่อสร้างปรากฏว่าถนนที่ก่อสร้างขาดไป 200 เมตรการจัดทำไม่เป็นไปตามแบบ แบบที่มีการจัดทำถนนมีการปรับเปลี่ยนตามภูมิประเทศมีลักษณะคดเคี้ยวตามพื้นที่ทำกินมีระยะทางมาก แต่เมื่อจัดทำ ถนนมีลักษณะตรงไม่คดเคี้ยวความแบบ ระยะทางลดแต่เงินงบประมาณไม่ลด ใช้จ่ายจนหมด

4. ป้ายหมู่บ้าน หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 6 แผ่นเหล็กทำป้ายหมู่บ้านมีความหนาไม่ได้ขนาด ขนาดที่กำหนดคือต้องมีความหนา 4 เซนติเมตร แต่เมื่อจัดทำ แผ่นเหล็กมีความหนา 1.5 เซนติเมตร

5. เหล็กโครงหลังคาร้านค้าชุมชน ไม่ได้ขนาด การจัดทำร้านค้าชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรายได้ในท้องถิ่นที่จัดทำโดยอบต. มีการต่อเติมสร้างหลังคาใหม่เพื่อทำร้านค้า โดยกำหนดให้ใช้เหล็กเป็นโครงของหลังคา มีความหนาของท่อนเหล็ก 2 เซนติเมตร แต่เมื่อจัดทำโครงการออกมาเหล็กมีความหนา 1 เซนติเมตร

ในเรื่องนี้ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง ได้ให้ข้อมูลบางส่วนเกี่ยวกับการหาประโยชน์มากเกินไปจนเรียกว่าทุจริต

“มันหนักมันไม่พ่นแล้วต่อมาต่อมามันก็คิดแบบคิดแปลนที่ สี ห้า โครงการที่เคยออกหนังสือพิมพ์ ผิดหมด ถนนก็หุด ออกแบบไปคดแต่พอสร้างเข้าจริงมันตรงแล้วเนื้อที่ก็ลด แต่เงินไม่ลด แล้วก็ป้ายเฉลิมพระเกียรติหมู่เดิม หมู่ 5 หมู่ 6 หมู่ 4 ระบุไว้ว่าแผ่นเหล็กหนา 4 มิล เอาเข้าจริงๆ 1.5 แล้ว เงินก็ไม่ลด เอ้อ ! เงินก็ไม่ลด เป็นอย่างนั้น”⁴³

การกระทำเช่นนี้คนโดยส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะทราบข้อมูลอยู่บ้างแต่ไม่แน่ชัดบางส่วนที่ทราบแน่ชัดแต่ก็ไม่อาจทำอะไรได้เพราะเป็นผู้รับการอุปถัมภ์เป็นลูกน้องของกลุ่มผู้อุปถัมภ์แม้ในการกระทำครั้งนี้ผู้รับการอุปถัมภ์จะได้รับประโยชน์น้อยมากก็ตาม

ในตำบลสวนหลวงการบริหารงานทั้งหมดในช่วงแรกๆยังเหมือนกับสภาตำบล กำนันในตำบลจะรับงานไปทำเองส่วนใหญ่ จนคนในองค์การบริหารส่วนตำบลเรียกว่า “โครงการสำเร็จรูป” งานส่วนใหญ่เป็นงานเล็กๆ เช่นการซ่อมคอสะพานหรือถนนในบางหมู่บ้าน โดยเมื่อรับงานไปทำแล้ว กำนันในตำบลก็จะมาแจ้งให้ทราบในภายหลังว่าทำอะไรไปแล้วบ้าง งานโครงการต่างๆจะไม่ค่อยเข้าที่ประชุม ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะเป็นงานโครงการเล็กๆ ไม่ต้องมีการประชุมงาน แต่ก็เป็นไปได้ที่กำนันยังเคยชินกับการทำงานแบบสภาตำบลที่รับงานไปทำเอง โครงการหลายอย่างที่เข้าที่ประชุมก็ไม่ต่างจากการที่กำนันรับไปทำเอง การประชุมส่วนใหญ่เป็นการแจ้งให้ทราบ ที่ประชุมไม่มีการโต้แย้งหรือซักถามใด ทุกๆคนเกรงใจกำนันซึ่งเป็นผู้มีบารมีและอำนาจ และมีคนบางกลุ่มก็เป็น

⁴³ ตัมภานันท์ นาย ฤ. (นามสมมุติ)ผู้ใหญ่บ้านใน ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ,25 กุมภาพันธ์ 2543.

ผู้รับการอุปถัมภ์ของกำนัน เมื่องานโครงการจัดทำเสร็จก็ต้องมีการตรวจรับงาน แต่ผลก็เป็นเช่นเดิม กรรมการตรวจรับงานก็จะไปบอกของกำนันเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ของกำนัน งานจึงผ่านไปโดยถูกต้องทุกครั้ง กำนันสามารถเบิกเงินในการทำโครงการได้โดยไม่มีใครโต้แย้งหรือซักถามใด ในกรณีนี้ผู้ใหญ่ในตำบลคนหนึ่งกล่าวว่า

“เขาก็ทำกันอย่างนั้นแหละกำนัน มาแจ้งให้ทราบทุกที เหมือนเป็นโครงการสำเร็จรูป ไม่ค่อยเข้าที่ประชุมหรอก เบิกเงินอบต.ไป ก็ไปทำกันเอง รับหมากกันเอง ที่ประชุมไม่ค่อยมีใครกล้าโต้แย้ง สักคนเกรงใจกันหมด”⁴⁴

กำนันใช้การอุปถัมภ์ลูกน้องโดยการช่วยเหลือให้ได้รับการพัฒนาในรูปแบบโครงการต่างเช่น ถนนผิวหินคลุก สะพานข้ามคลอง ข้ามลำปะโดง การทำโครงการจะไม่เป็นไปตามแผนที่ได้จัดลำดับความสำคัญเอา หมู่บ้านของคนสนิทกับกำนันเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ของกำนันจะได้รับความเจริญมากกว่าคนอื่นที่ไม่ได้รับการอุปถัมภ์ ความเจริญจะไปกระจุกตัวอยู่เฉพาะหมู่บ้านของกำนัน หมู่บ้านของคนสนิทกำนัน หรือคนที่เป็นเครือญาติ เช่น ผู้ใหญ่คนหนึ่งที่อยู่ฝ่ายบริหารและเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ได้การเป็นฝ่ายบริหารและมีญาติพาเข้าหาภรรยาของกำนัน หากมีสมาชิกคนใดหรือผู้ใหญ่บ้านคนใดโต้แย้งหรือสอบถามถึงการทำงาน ก็จะไม่ได้รับการทำโครงการลงในหมู่บ้านหรือไม่ นำแผนที่แต่ละหมู่บ้านมาเข้าแผนพัฒนาของอบต. ในอบต.จึงเป็นที่รวมของคนที่นั่งเงียบไม่เสนอความเห็นใดๆ ไม่โต้แย้งใดๆ เพราะถ้าหากพูดอะไรไป ก็จะไม่ได้รับประโยชน์จากการทำโครงการ หรือถ้าถามมากก็จะไม่รับความสนใจ ไม่มีการรับฟัง ในเรื่องนี้ผู้ใหญ่คนหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า

“ก็ยังเหมือนสภาตำบลนะในช่วงแรกๆ แต่ก็หลายปีเหมือนกัน กำนันแกลเป็นคนที่รู้ทุกอย่าง ปู๊ปปู๊ปลงเลย ไม่มีการประชุมที่สภาโต้แย้งได้เลย ไม่ค่อยมีการทำตามแผนเท่าไร อะไรโผล่ที่ไหน ไม่มีใครรู้ ู๊ๆ ก็มีสะพาน แต่สวนใหญ่จะไปลงหมู่บ้านกำนัน กับบางหมู่บ้านผู้ใหญ่มีญาติพาเข้าหาทางเมียกำนัน ก็ได้ไป ผู้ใหญ่คนไหนไม่ค่อยพูดก็จะได้ไป ไม่ค่อยยกคำพูดกันหรอก กลัวไม่ได้กัน ผู้ใหญ่คนไหนรู้มากก็ไม่ได้ การจะโต้แย้งอะไรไม่ค่อยจะมีเงียบกันหมดไม่ค่อยมีคนช่วยกันโต้แย้ง สองสามคน เสียงไม่พออยู่แล้ว”⁴⁵

และผู้ใหญ่บ้านอีกคนพูดว่า

⁴⁴ สัมภาษณ์นาย ง.(นามสมมุติ),ผู้ใหญ่บ้าน ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ,10 กุมภาพันธ์ 2543

⁴⁵ อ่างแล้ว

“เขาก็ทำกันอย่างนั้น ไอ้หมูโหนเจริญก็ไปลงอยู่นั้นแหละ หมูโหนสะพานจะพังแล้วไม่สนใจไม่รู้จะมีไว้ทำไมอบต.นี้”⁴⁶

ลูกน้องซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้รับการอุปถัมภ์จะตอบแทนการได้ประโยชน์จากความเจริญที่เข้าหมู่บ้าน ด้วยการ นิ่งเงียบไม่ได้แฉงใดๆ ฟังคำสั่งจากผู้อุปถัมภ์และนำไปปฏิบัติโดยไม่มีคำถามใด แม้สิ่งที่ผู้อุปถัมภ์กระทำจะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องก็ต้องเงียบ และให้การสนับสนุนทุกอย่าง ไม่มีข้อกังขา การบริหารในองค์การบริหารส่วนตำบลในช่วงแรกๆจึงอยู่ในมือผู้อุปถัมภ์ที่มีผู้รับการอุปถัมภ์ในฝ่ายคณะกรรมการบริหารที่นิ่งเงียบและให้การสนับสนุน และฝ่ายสภาที่นิ่งเงียบและไม่กล้าโต้แย้งเพราะเกรงใจและเกรงกลัวท่านั้น

เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้อุปถัมภ์สามารถหาประโยชน์ได้จากการรับประมูลงานเองและรับงานไปทำเอง แล้วจึงมาแจ้งให้ทราบโดยที่ไม่มีใครกล้าคัดค้าน ภายหลังผู้อุปถัมภ์ได้ส่งคนมาประมูลงานแทน ซึ่งเป็นผู้รับการอุปถัมภ์เป็นลูกน้องคนสนิทเป็นสารวัตรกำนันนั่นเอง การมาประมูลงานแทนนั้น เป็นแค่มาประมูลแต่ในนามเท่านั้น ในความเป็นจริง ผู้อุปถัมภ์รับไปทำเองเหมือนเดิม ในบางครั้งผู้อุปถัมภ์ก็ใช้วิธีการ เรียกค่าคอมมิชชั่นจากผู้รับเหมารายอื่นที่มาประมูลงานเช่นเดียวกันกับที่กลุ่มผู้อุปถัมภ์ในแพรทนามแดง ผู้อุปถัมภ์จะไปเรียกร้องจากผู้รับเหมาที่ได้ฮั้วกันมาก่อนแล้วในรูปตัวเงินที่หักมาก่อนการทำโครงการ จนผู้รับเหมา ขาดกำไรและไม่สามารถทำงานได้ และล้มเลิกก็ไม่ได้อาจถูกดำเนินคดี จึงต้องไปร้องเรียนกับทางส่วนราชการประจำจังหวัด ให้ทำการสอบสวน

เช่นกรณีบริษัทศิริไพบูลย์ ที่สามารถประมูลงานได้แต่ถูกเรียกค่าคอมมิชชั่นมากเกินไปจนทำงานไม่ได้และไปร้องเรียนให้สอบสวน ผลการสอบสวนและ ประณีประนอม สรุปว่าให้เรียกเก็บได้แค่ 10% เท่านั้น เรื่องจึงจบไป ในเรื่องนี้ผู้ใหญ่คนหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า

“ศิริไพบูลย์เขาประมูลงานได้ เสร็จแล้วทางฝ่ายอบต.เรียกมากเกินไปเขาเลยเข้าไปที่ทางจังหวัด แล้วไปร้องเรียน ว่าทางอบต.ขอค่าคอมมิชชั่นมากเกินไปจนกระทั่งเขาไม่สามารถทำงานให้ได้ ถ้าทำออกมาแล้วงานจะเสียหายก็เป็นเรื่องเคยร้องเรียนกัน ผลก็ต้องเป็นไปตามคุยกันไว้คือ ร้อยละ 10 บาท”⁴⁷

หรือในบางครั้งผู้อุปถัมภ์จะชักนำให้คนที่สนิทกันในหมู่นักการเมืองหรือพ่อค้าด้วยกันมาประมูลงานโดยกินหัวคิวจากการประมูลและตอบแทนด้วยกันบอกราคากลางให้ทราบ ราคากลางจะล่วงรู้ถึงกลุ่มผู้รับเหมาที่ฮั้วกันมาก่อนแล้วและผลักดันมาประมูลงานเพื่อให้ไม่ผิดสังเกตแต่นำส่งสย

⁴⁶ ทัศนะนาย จ. (นามสมมุติ)ผู้ใหญ่บ้าน ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม , 11 กุมภาพันธ์ 2543

⁴⁷ ทัศนะนาย จ. (นามสมมุติ)ผู้ใหญ่บ้าน ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 18 กุมภาพันธ์ 2543

คือผู้ที่ประมูลได้ในราคากลางที่อบต.กำหนดมักจะประมูลในราคาที่สูงใกล้เคียงกับราคากลางมาก ยกตัวอย่างเช่น โครงการซ่อมแซมถนนผิวหินคลุก หมู่ที่ 7 ราคากลาง 50,000 บาท แต่ผู้ประมูลเสนอราคาที่ประมูลได้เช่น 49,990 บาท

ในเรื่องนี้ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งที่เคยอยู่ฝ่ายบริหาร ได้ให้ข้อมูลว่า

“การชักนำใครมาประมูลแล้วกินหัวคิว ตรงนี้เราไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ แต่ว่ามีแน่นอน เพราะใครจะทิ้งหลักฐานไว้จริงไหม อย่างเขาไปกระซิบบอกว่าอันนี้ไอ้งานสร้างถนนเอ็งเคยทำมาแล้วเขาราคากลางตั้งไว้ ด้านนี้เองไปประมูลเลยนะเคียวข้าจะกันคนอื่นออกไปให้หมดให้เองได้ แล้วถ้าเองได้ต้องร้อยละนะ ราคาที่มันมาแปลก ๆ เกิดเพราะราคากลางมันรั่ว ราคากลางเป็นราคาที่ทางราชการปกปิด ปกปิดนักหนาเพื่อไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามรู้แต่ให้ฝ่ายตนเองรู้ ควรจะใช้คำอย่างนี้ได้ไหมไปบอกอาจารย์สิ ราคากลางเป็นราคาที่ทางราชการปกปิดกันนักหนาเพื่อไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามที่จะเข้าประมูลรู้แต่ฝ่ายของตนเองต้องรู้ก่อนว่าราคากลางเท่าไร จึงได้เรียกว่างานปกปิด เขาจะพิมพ์หน้าของว่าลับเฉพาะ ลับเราเข้าใจว่าลับหูลับตาเพื่อไม่ให้ใครรู้ไม่ให้ใครเห็นแต่เฉพาะคนคนหนึ่งคนหนึ่งที่จะต้องรู้ เราจึงใส่คำว่าเฉพาะต่อไปจากตรงนั้นด้วยเมื่อเอา สองคำมารวมกันแล้วก็ได้ลับเฉพาะใครคนหนึ่ง”⁴⁸

การหาประโยชน์โดยความเคยชินของผู้อุปถัมภ์เพื่อตนเองและลูกน้องผู้รับการอุปถัมภ์ซึ่งเป็นสมาชิกฝ่ายบริหารและคนนอกอบต.ทำให้คนบางส่วนในอบต.มองได้ว่าเป็นการกระทำอย่างไม่เกรงใจกัน ผู้ใหญ่ไม่ปกป้องหรือช่วยหรือผู้น้อย กระทำการหลายอย่างอันอาจเป็นเหตุให้ผู้น้อยเกิดความเคียดแค้นได้ การกระทำดังกล่าวเป็นที่มาของการทุจริต ซึ่งต่อมาเกิดการโต้แย้งอย่างไม่เกรงใจของผู้น้อยในอบต.แทบทั้งหมด การทุจริต ซึ่งปรากฏเด่นชัดในอบต.มี 2 โครงการด้วยกันคือ

1. โครงการทำแผ่นปูนทางเดินเท้า และขยายท่อประปาของหมู่บ้าน บริเวณหมู่ที่ 6
2. โครงการทำถนนคอนกรีตเสริมเหล็กหมู่ที่ 3 บริเวณวัดบางนางลีใหญ่

1.โครงการทำแผ่นปูนทางเดินเท้า และขยายท่อประปาของหมู่บ้าน บริเวณหมู่ที่ 6 เป็นโครงการที่อบต.ดำเนินการ โดยใช้เงินของอบต.และจัดหาวัสดุอุปกรณ์กันเอง โดยส่งกรรมการของอบต.ไปดำเนินการ ไม่ต้องมีการประมูล เมื่อดำเนินการเสร็จและกรรมการตรวจรับงานเรียบร้อยแล้ว ที่ประชุมไม่มีใครสงสัยในเรื่องนี้ แต่ต่อมามีคนในชุมชนคนหนึ่งทำท่อประปาแตก และกลัวว่าคนอื่นไม่มีน้ำประปาใช้ จึง ชื้อมาเปลี่ยนให้ และมีคนในชุมชนอีกคนหนึ่ง ต้องทำท่อเพื่อสูบน้ำเข้าพื้นที่

⁴⁸ อ้างแล้ว

เพาะปลูกทำการขุดดินและทำแผ่นปูนทางเดินเท้าเข้าหมู่บ้านเสียหายและได้ซื้อมาเปลี่ยนให้ในแบบเดิม เรื่องนี้ จึงเปิดเผย

ท่อประปาขนาด 4 เมตร ที่อบต.ซื้อมาเพื่อทำประปาหมู่บ้านหลายร้อยท่อ ในการทำโครงการระบุงาราคา ท่อนละ 300 บาท แต่คนในชุมชนที่ซื้อมาซ่อมแซมในลักษณะเดียวกัน ท่อนละ 180 บาท แผ่นปูนทางเดินเท้า อบต.จัดซื้อในราคาส่งเฉลี่ยแผ่นละ 120 บาท แต่คนในชุมชนซื้อมาทดแทนแผ่นละ 109 บาท เป็นราคาที่แตกต่างจนเกิดความสงสัยและพุดกัน ในหมู่ของคนในชุมชนในตำบล และมีการตั้งกระทู้ถามในสภา ในเรื่องนี้คนในชุมชนคนหนึ่งได้กล่าวว่า

“ไอ้ผมมันมือบอนไปทำท่อเขาแตกแล้วคนอื่นจะไม่มีน้ำใช้จะเดือดร้อนกัน ก็เลยไปซื้อมาเปลี่ยน เขามาตัดแล้วก็ต่อเองซื้อมาเองเลย ผู้ใหญ่เขามาถามว่าใครทำแตก ผมก็บอกว่าผมเอง แล้วเขาก็ถามว่าท่อเท่าไร ผมก็บอกว่า 180 เขาก็ไม่พูดอะไรไปรู้ทีหลังว่าอบต.ซื้อมาแพงสงสัยเขาจะกินกัน ไอ้แผ่นปูนก็เหมือนกัน เห็นเขาบอกกันว่าตอนทำแผ่นละ 120 แล้วทำไมปีนี้มันแผ่นละ 109 บาท ราคาทำไมมันลดเร็วที่นี้ความแตก”⁴⁹

2.โครงการทำถนนคอนกรีตเสริมเหล็กเข้าหมู่ที่ 3 บริเวณวัดบางนางลี่ใหญ่

ในเรื่องนี้เป็นเหตุให้เกิดการประท้วงและโต้แย้งอย่างรุนแรงในองค์การบริหารส่วนตำบล โครงการนี้เป็นขบจากโครงการพัฒนาตำบล โดยกระทรวงมหาดไทยให้งบประมาณมาเพื่อพัฒนาตำบลทางอบต.ได้เลือกที่จะจัดทำถนนคอนกรีตเสริมเหล็กเพื่อเข้าหมู่ที่ 3 บริเวณวัดบางนางลี่ใหญ่ โดยมีการเปิดประมูล ผู้ประมูลได้ไป เป็นลูกน้องผู้รับการอุปถัมภ์ที่กำนันส่งมาประมูล และกำนันรับไปทำเอง ผลการปฏิบัติปรากฏว่า ถนนที่สร้างมาไม่เป็นไปตามแบบพิมพ์เขียว ความหนาของชั้นปูนซึ่งระบุไว้ 15 เซนติเมตร เมื่อคะเนด้วยสายตาดูจะหนาไม่ถึง 10 เซนติเมตร ไม่มีชั้นลูกรังใช้พื้นถนนเดิม ชั้นทราย ค้องหนา 5 เซนติเมตร แต่เมื่อตรวจดู มีความหนาไม่ถึง 1 เซนติเมตร ไม่มีการบดอัดทราย เหล็กที่ทำโครงสร้างถนนระบุให้เป็นเหล็กตระแกรง ที่แข็งแรง เมื่อตรวจดูไม่ใช่

เหล็กตระแกรง

ผู้อุปถัมภ์แสวงหาประโยชน์จากการทำโครงการในองค์การบริหารส่วนตำบลและอาจแบ่งผลประโยชน์บางส่วนให้ผู้รับการอุปถัมภ์ โดยผู้รับการอุปถัมภ์ต้องนิ่งเฉยไม่กระทำการโต้แย้ง เรียกร้องหรือซักถามใดๆ ซึ่งเป็นการตอบแทนผู้อุปถัมภ์แม้จะไม่เต็มใจ การกระทำเช่นนี้ถือเป็นการเบียดบังและเอาเปรียบอย่างมาก เพราะหากมีการสอบสวนเรื่องการทุจริตนั้นความผิดไม่ได้อยู่ที่คนคนเดียวแต่จะตกอยู่ทั้งกระบวนการ ตั้งแต่ ผู้ที่อนุมัติเบิกจ่ายเงิน กรรมการตรวจรับงาน ไปจนถึงช่างผู้ดำเนินงาน ต้องรับความผิดไปด้วยต้องเดือดร้อนไปด้วย ผู้อุปถัมภ์ไม่คำนึงถึงความเดือดร้อน

⁴⁹ สัมภาษณ์นาย อ.(นามสมมุติ),คนในชุมชนคน ที่ 6 ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 10 กุมภาพันธ์ 2543

ของผู้รับการอุปถัมภ์มุ่งแต่หาประโยชน์อย่างเดียว การกระทำของผู้อุปถัมภ์เป็นการกระทำที่ไม่เกรงใจใครเป็นการเอาเปรียบผู้ที่ทำงานร่วมกันในองค์การบริหารส่วนตำบลโดยผู้อุปถัมภ์แสดงออกในลักษณะดังนี้

เรื่องการเอาเปรียบและกดขี่ของผู้อุปถัมภ์ที่เพิ่มมากขึ้น

ในที่นี้การเอาเปรียบหมายถึง การที่บุคคลหนึ่งมีการลงทุนลงแรงและการรับผิดชอบที่ไม่เท่ากันอาจน้อยกว่าหรือ ไม่มีเลยแต่มีการพยายามหาประโยชน์ไปคนเดียวโดยไม่มีการแบ่งประโยชน์ให้คนอื่น หรือ ให้ไม่เท่าเทียม ซึ่งประโยชน์นั้นคนอื่นควรจะได้รับ

การกดขี่หมายถึง การบังคับให้ผู้ที่มิฐานตำแหน่งต่ำกว่า กระทำหรือคว่นการกระทำตามที่ผู้มีฐานะตำแหน่งสูงกว่าต้องการ โดยที่ผู้ถูกบังคับไม่เต็มใจและสมัครใจ

ในแพรทนามแดง

1. บังคับให้สมาชิกอบต. คนหนึ่งที่อยู่ฝ่ายบริหาร ไปขอร้องให้ประชาชนในหมู่บ้านหยุดการเรียกร้องเรื่องสะพานท่อ แลกเปลี่ยนกับการทำถนนเข้าหมู่บ้านแทน แต่ต่อมาถนนไม่มีการจัดสร้าง มีน้ำท่วมทั้งหมู่บ้านเพราะไม่สามารถนําระบายได้ทัน อันเนื่องมาจากสภาพพื้นที่ของหมู่บ้านที่มีลักษณะต่ำเป็นรูปกระทะ ทำให้น้ำไหลมารวมที่หมู่บ้านนี้ทั้งหมด พลาสติกที่เลี้ยงในบ่อ หายไปกับน้ำที่ท่วม ประชาชนเดือดร้อนกันมากและมาต่อว่าสมาชิกอบต. คนนั้นอย่างรุนแรง

“สะพานท่อเป็นเรื่องฉุกเฉิน ถ้าไม่ทำน้ำจะท่วม ที่แรกประชาชนรวมตัวจะเอาสะพานท่อ ที่นี้ท่านกำนันมาคุยกับผมให้เอาถนนเยอะ เพื่อปีหน้าจะลง ที่แรกผมไม่ได้เข้าประชุมผมก็อยู่บ้านอย่างนี้ กำนันให้คนมาตามผมไปพูด ประชาชนเขาก็ยอมกันเขาก็เชื่อผม ว่าให้ทำถนน งบทำถนนก็ไม่ได้ ให้ที่ 100 เมตร 200 เมตร”⁵⁰

2. ผู้อุปถัมภ์เมื่อทราบว่าประชาชนมีการเรียกร้อง ก็แก้ตัวโดยการมาทำถนนให้แต่ก็ไม่ครบถ้วนตามให้ช่วยขอร้องไว้ มาทำแค่ถนนเข้าบ้านสมาชิกอบต. คนที่เคยไปช่วยขอร้อง จนประชาชนคิดว่าสมาชิกคนนั้นร่วมมือกับกลุ่มผู้อุปถัมภ์ในการทุจริตและทำให้พวกตนเดือดร้อน จึงมาต่อว่าอีก

3. หลอกให้สมาชิกอบต. คนนี้เป็นกรรมการตรวจรับงานที่ได้ทำการทุจริตทั้ง 5 โครงการ และให้เซ็นรับว่างานที่ทำได้ดำเนินการถูกต้องแล้ว โดยร่วมมือกับคณะกรรมการบริหารคนอื่นและเจ้าหน้าที่คนหนึ่งในอบต.

4. ให้เงินบางส่วนกับสมาชิกอบต. ที่เคยอยู่ฝ่ายบริหารอีก 2 คน ไม่ให้พูดเรื่องการทุจริต โดยที่ทั้ง 2 คนไม่เต็มใจเพราะคนในชุมชนบางส่วนรู้เรื่องการทุจริตและเรียกร้องผ่านอบต. 2 คนนี้มา

⁵⁰ สัมภาษณ์ นาย ล. (นามสมมุติ), 18 กุมภาพันธ์ 2543

5. ต่อว่าผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งเรื่องการทำศูนย์สาธิตทางการเกษตรไม่เสร็จตามกำหนด โดยไม่เกรงใจว่าผู้ใหญ่คนนั้นจะอายและเสียหน้า ทั้งที่เคยเป็นคนที่สนิทเป็นพรรคพวกกันสมัยเป็นสภาตำบล

6. ทำแต่โครงการพัฒนาเฉพาะกลุ่มของตนจนคนในชุมชนคิดว่าสมาชิกอบต. และผู้ใหญ่บ้านมีความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้อุปถัมภ์ด้วย ไม่คำนึงว่า คนอื่นจะเดือดร้อนก็ไม่สนใจแม้แต่ก่อนกำหนดและผู้ใหญ่บ้านจะเคยช่วยเหลือกันมากี่ตาม

การกระทำดังกล่าวของผู้อุปถัมภ์เป็นการเอาเปรียบอย่างมาก ผู้รับการอุปถัมภ์ต้องตอบแทนอย่างไม่เสมอภาค โดยได้รับแค่เงินเล็กน้อยหรือบางทีก็ไม่ได้เลยแต่ต้องไม่พูดโต้แย้งใด ต้องเลี้ยงรับโทษรับความผิดและอาจต้องถูกดำเนินคดีไปด้วยจากการหาประโยชน์โดยการทุจริตของผู้อุปถัมภ์ ต้องถูกคนในชุมชนกีดกัน ต่อว่า และเข้าใจผิดว่าร่วมมือกับกลุ่มผู้อุปถัมภ์ จนแทบจะอยู่ในหมู่บ้านของตนไม่ได้เดือดร้อนทั้งกายและใจ น้ำท่วมบ่อปลาของตนไปด้วยมีหนี้สินมากมาย ต้องออกอาการกรรยา และบุตรและญาติพี่น้องก็เดือดร้อน ช้ำยังต้องมาถูกคนในชุมชนกีดกัน กลุ่มผู้อุปถัมภ์ไม่มีการคำนึงถึงความยั่งยืนของความสัมพันธ์เหมือนในอดีตที่อยู่บนหลักทางศีลธรรม มีการช่วยเหลือซึ่งพากันให้สามารถดำรงชีวิตได้โดยไม่เดือดร้อน และมุ่งที่สร้างความสัมพันธ์ต่อไป มุ่งแต่ประโยชน์ในระยะสั้น ไม่หวังที่จะคบกันต่อไป ไม่คำนึงถึงหลักทางศีลธรรม เอาเปรียบผู้รับการอุปถัมภ์ที่ยังยึดหลักศีลธรรมในเรื่องบุญคุณอยู่ คิดแต่หากำไร และเพิ่มความร่ำรวยและอิทธิพลและอำนาจให้แก่ตน สร้างความผูกพันทางวัตถุมากกว่าจิตใจ ไม่คำนึงเรื่องจิตใจ ไม่ปฏิบัติตนเป็นผู้อุปถัมภ์ที่เป็นผู้ใหญ่ที่คอยปกป้องผู้น้อย ไม่ให้ผู้น้อยได้รับความลำบาก เดือดร้อน และรับผิดชอบในการกระทำของผู้น้อย การกระทำดังกล่าวของกลุ่มผู้อุปถัมภ์โดยมีกำนันเป็นผู้มีส่วนก่อนมากกว่าคนอื่น ส่งผลทำให้เกิดการแตกออกของผู้รับการอุปถัมภ์ที่เปลี่ยนไปจากเดิม

ในสวนหลวง ผู้อุปถัมภ์มีการเอาเปรียบและกีดกันดังนี้

1. ตวาดกลางที่ประชุมไม่ให้ใครพูด
2. ให้การอุปถัมภ์ถูกน้องของตนซึ่งเป็นคนนอกอบต. มากกว่าคนในอบต. แต่บังคับให้คนในอบต. นิ่งเงียบ
3. หาประโยชน์จากการเป็นผู้ประมูลงานและทำถนนเข้าหมู่ที่ 3 แต่เพียงผู้เดียว
4. บังคับให้ผู้ใหญ่คนหนึ่งเซ็นชื่อเป็นกรรมการตรวจรับงานโดยไม่ได้ให้ประโยชน์ใดๆ

1. ตวาดกลางที่ประชุม

ในการประชุมแทบทุกครั้งมักเป็นการแจ้งให้ทราบโดยกำนัน ที่ประชุมจึงเป็นที่แจ้งข่าว ว่าทำอะไรไปบ้าง และทำไปถึงไหนแล้ว เท่านั้นหากใครเสนอความคิดเห็นออกมา ก็มักถูกกำนันตวาดด้วยเสียงอันดัง และต่อว่า ว่าเป็นเด็กยังไม่รู้เรื่อง บังคับให้นิ่งเงียบไม่ให้มีการซักถาม ไม่ควรพูดจะทำให้เสียเวลา และไม่จำเป็น แทบทุกคนในที่ประชุมจึงต้องเป็นผู้รับฟังเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถ

เสนอความคิดได้และไม่ได้รับประโยชน์ใดๆเลยจากการเป็นผู้นั่งเงียบรับฟัง ในเรื่องนี้ผู้ใหญ่คนหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า

“ที่ประชุมมีแต่เรื่องแจ้งให้ทราบ ใครจะถามอะไรก็ไม่ให้ถาม โดยตัวกั้นหมดเลย เจียบกัน เขาหาว่าเป็นเด็กอ่อย่าพุดมาก พุดไม่รู้เรื่อง เราก็เลยเจียบกัน”⁵¹

และผู้อุปถัมภ์ซึ่งเป็นกำนันได้แสดงให้เห็นถึงการกดขี่เอาเปรียบโดยเขากล่าวว่า

“ตอนประชุมมีคนโพล่งกลางที่ประชุม บอกผมจะเอา ก็มี คนเยอะมากหมู่ เรื่องมาก “⁵²

จากคำกล่าวนี้แสดงให้เห็นได้ว่า ผู้อุปถัมภ์ไม่ยอมให้คนอื่นได้ประโยชน์ เอาเปรียบ รวบอำนาจไว้คนเดียว

2. ให้การอุปถัมภ์ลูกน้องของตนซึ่งเป็นคนนอกอบต. มากกว่าคนในอบต.แต่บังคับให้คนในอบต.นั่งเงียบ ผู้อุปถัมภ์มักจะทำให้การช่วยเหลือในด้านเงินทองและการพัฒนาความเจริญแก่ลูกน้องของตนที่เป็นสาวรวัตรกำนันมากกว่าคนอื่นในอบต.ทั้งที่ทุกคนก็เป็นผู้ร่วมงานต้องทำงานและรับผิดชอบในองค์การบริหารส่วนตำบลเหมือนกัน แม้จะมีการให้ประโยชน์แก่ฝ่ายคณะกรรมการบริหารบางคน ก็เพื่อให้ผู้รับการอุปถัมภ์ตอบแทนด้วยการนั่งเงียบและไม่ซักถามใด ส่วนฝ่ายสภาไม่ให้ประโยชน์ไม่ให้การช่วยเหลือหรืออุปถัมภ์ใครเลยแต่ก็เขาเหล่านั้นต้องนั่งเงียบไม่ได้แย้งไม่ควรซักถามใด ทั้งที่ไม่เกิดประโยชน์ใดๆต่อพวกเขาเลย

3. การหาประโยชน์จากการประมูลงานและทำถนนเข้าหมู่บ้านที่ 3 โดยรับประโยชน์ไปคนเดียว ไม่มี การแบ่งประโยชน์ใดๆให้ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 แต่การรับผิดชอบผู้ใหญ่บ้านต้องรับผิดชอบด้วยเพราะอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ การกระทำดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการทุจริตที่มีการโต้แย้งครั้งใหญ่ หลังจากทำโครงการถนนคอนกรีตเสริมเหล็กเสร็จได้ไม่นานถนนก็ชำรุดใช้การ ไม่ได้ดีทั้งที่สร้างมาได้ไม่นาน จึงมีคนในชุมชนส่วนหนึ่งมาถามและต่อว่าผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ว่าไม่ดูแลปล่อยให้เกิดการทุจริตขึ้น ปล่อยให้มีการทำถนนที่ใช้การไม่ได้ดี

4. บังคับให้ผู้ใหญ่คนหนึ่งลงลายมือชื่อเป็นกรรมการตรวจรับงานโดยไม่ได้ให้ประโยชน์ใดๆ เป็นการกระทำที่ผู้อุปถัมภ์มักทำอยู่บ่อยครั้งที่ไม่ให้ใครพูดหรือซักถามใด แต่ต้องยอมรับเป็นผู้ตรวจรับงานที่ผู้อุปถัมภ์รับไปดำเนินการเองบ่อยครั้ง โดยไม่คำนึงว่าหากมีการสอบสวนผู้ที่ลงลายมือรับงานจะต้องเดือดร้อนไปด้วย ผู้ลงลายมือรับงานไม่ได้ประโยชน์ใดๆเลยและอาจต้องมีโทษด้วย ในเรื่องนี้ผู้ใหญ่บ้านคนที่ต้องลงลายมือชื่อได้ให้ข้อมูลว่า

⁵¹ สัมภาษณ์ นาย ง. (นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม , 9 กุมภาพันธ์ 2543

⁵² สัมภาษณ์ นาย ก. (นามสมมุติ), กำนัน. ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม , 9 กุมภาพันธ์ 2543

“ผมมีหน้าที่เซ็นรอไว้เลย 75 ชื่อ แทนทั้งปี ”

“พุดง่าย ๆ กำหนดงบการเสร็จ เวลาเบิกเงินเขาจะไปกัน 3 คน ผมไม่ได้ไปด้วย เขากินกันมาก่อนแล้ว ก่อนไปรับเงิน เบิกเงิน ตั้งจัดซื้อ กันไว้ก่อนแล้ว ของแต่ละอย่างหักเปอร์เซ็นต์ไปก่อนแล้ว ก่อนให้ค่าวัสดุ หักคนที่จ่ายเลย”

“มันเป็นเรื่องธรรมดาเขาทำกันมานานแล้ว” “เป็นอบต.เงินมันเยอะ ได้เงินอุดหนุนก็เยอะ”⁵³

การกระทำของผู้อุปถัมภ์ทั้งในเรื่องแสวงหาผลประโยชน์เข้าตนเองและแบ่งปันให้ลูกน้องผู้รับการอุปถัมภ์ซึ่งเป็นคนนอกองค์การบริหารส่วนตำบลและอาจแบ่งบางส่วนหรือให้การทำโครงการเพื่อการอุปถัมภ์สมาชิกฝ่ายคณะกรรมการบริหาร การเอาเปรียบและบังคับให้คนอื่นนั่งเขียนทั้งที่เขาไม่ได้รับประโยชน์และต้องเดือดร้อนจากการกระทำของผู้อุปถัมภ์ ผู้อุปถัมภ์ไม่คำนึงถึงความยั่งยืนของความสัมพันธ์ไม่ให้ความสนใจว่าจะคบหรือสร้างความสัมพันธ์ในฐานะผู้ใหญ่ผู้น้อยต่อไป มุ่งแค่แสวงหาประโยชน์มากกว่าคำนึงเรื่องการกินคืออยู่ดีหรือเรื่องทางศีลธรรมของผู้รับการอุปถัมภ์ จนผู้น้อยผู้รับการอุปถัมภ์ต้องแสดงออกถึงความไม่เกรงใจและไม่สนใจถึงความยั่งยืนของความสัมพันธ์เช่นกัน ไม่คำนึงว่าผู้อุปถัมภ์จะเดือดร้อนโดยมีการแสดงออกดังนี้

2. การแสดงออกของผู้รับการอุปถัมภ์ที่เปลี่ยนไป

โดยการแสดงออกที่เปลี่ยนไปมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องต่างๆดังนี้
เรื่องการไม่เกรงใจ เรื่องการโต้แย้งและการเรียกร้อง
และ เรื่องความสงสัย

เรื่องการไม่เกรงใจ

การไม่เกรงใจหมายถึง การแสดงออกด้วยคำพูดหรือการกระทำโดยไม่คำนึงหรือเป็นห่วงว่าผู้อื่นจะต้องลำบากเพราะสิ่งที่เรากระทำ ลำบากเพราะสิ่งที่เราขอร้องให้ทำ หรือสิ่งที่ทำให้เราเกิดประโยชน์ ไม่คำนึงว่าจะคบกันนานต่อไปแม้ผู้นั้นจะเป็นผู้ที่มีอาวุโสมากกว่าและควรให้ความเคารพตามประเพณีก็ตาม อาทิเช่นการให้ข้อมูลการกระทำผิดของผู้ที่เคยร่วมงานต่อคนภายนอก พูดให้ร้ายผู้ที่เคยร่วมงาน ซึ่งการกระทำเช่นนี้อาจก่อความเดือดร้อนแก่ผู้ที่เคยร่วมงานกันมา หรือยิ่งไปกว่านั้น เช่น การไม่เชื่อฟังคำขอร้องหรือคำแนะนำของคนที่เคยมีบุญคุณมาก่อน

ในตำบลแพรกหนามแดง

⁵³ สัมภาษณ์นาย ง . (นามสมมุติ)ผู้ใหญ่บ้านต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 11 มกราคม 2543 .

1. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน ที่อยู่ฝ่ายบริหาร ขอลาออกจากฝ่ายบริหารมาอยู่ฝ่ายสภาแทนเพื่อความสะดวกในการโต้แย้งและเป็นการแสดงออกถึงการไม่เห็นด้วยไม่เป็นพรรคพวก

2. สมาชิกในข้อ 1 ร่วมมือกับผู้ใหญ่บ้าน อีก 2 คน ที่คนหนึ่งถูกว่ากลางที่ประชุมเรื่องศูนย์สาธิตการเกษตร กับอีกคนหนึ่งที่เคียดแค้นจากการที่ไม่ได้บ้านไม่ได้รับการพัฒนาเลย ร้องเรียนต่อทางอำเภอและทางจังหวัดให้สอบสวนการทุจริต ผลการสอบสวนในชั้นต้นโดยมีคณะกรรมการส่วนหนึ่งมาจากปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลของตำบลอื่นพบว่าเรื่องนี้ไม่มีมูล

3. สมาชิกอบต.คนหนึ่งในฝ่ายบริหารให้ข้อมูลกับฝ่ายสภาและต่อว่าฝ่ายบริหารด้วยตนเอง

1. สมาชิก 2 คน ลาออกจากฝ่ายบริหารมาอยู่สภา

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง สองคนนี้เป็นสมาชิกที่อยู่ใน หมู่บ้านของกำนัน เป็นผู้กำนัน สนับสนุนให้เข้ามาในองค์การบริหารส่วนตำบล และสนับสนุนให้ได้อยู่ในฝ่ายคณะกรรมการบริหาร เคยทำงานเป็นผู้ช่วยของกำนัน แม้ไม่มีตำแหน่งในองค์กรใดๆมาก่อนแต่ช่วยงานกำนันมาก่อน เป็นพรรคพวกของกำนัน เมื่อทั้งสองคนเข้ามาอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลในฝ่ายบริหารได้ ในช่วงแรกๆ ก็มักทำตามกำนันและกลุ่มผู้อุปถัมภ์คนอื่นสั่งให้ทำ ไม่เคยขัดแย้งและโต้เถียง กลุ่มผู้อุปถัมภ์จะให้ประโยชน์ทั้งสองคนนี้ในรูปตัวเงินมากกว่าคนอื่นเพราะสนิทกับกำนัน สองคนนี้ก็ตอบแทนด้วยการทำตามคำสั่งและไม่พูดอะไรที่ทำให้กลุ่มผู้อุปถัมภ์ไม่พอใจ ไม่กระทำอันทำให้ผู้อุปถัมภ์เคียดแค้น เป็นลักษณะการตอบแทนบุญคุณ

แต่การกระทำหลายอย่างของกลุ่มผู้อุปถัมภ์ก่อให้เกิดความเคียดแค้นต่อผู้รับการอุปถัมภ์ ผลประโยชน์ที่ได้จากการไม่พูดอาจไม่เพียงพอที่จะเปรียบได้กับความลำบากที่เกิดขึ้น ผลประโยชน์ส่วนรวมอาจสำคัญกว่า ทั้งสองคนจึงขอลาออก ผู้รับการอุปถัมภ์ต้องถูกคนในชุมชนต่อว่า และถมาถึงการกระทำของผู้อุปถัมภ์จนรู้สึกอึดอัดและคนในชุมชนในหมู่บ้านยังแสดงที่ท่าสนับสนุนให้ 2 คนนี้ให้ลาออกและมาโต้แย้งฝ่ายบริหาร จนเกิดมีการแบ่งเป็นฝ่ายของอบต.และฝ่ายของกำนันในหมู่บ้านเดียวกัน มีการเผชิญหน้ากัน ผู้รับการอุปถัมภ์ทั้งสองคนลาออกจากการเป็นคณะกรรมการบริหารมาอยู่ฝ่ายสภาและให้สมาชิกท่านอื่นเข้ารับตำแหน่งแทนโดยให้เหตุผลสั้นๆ ว่า “อึดอัด” แม้กำนันก็ได้ทัดทานไว้ แต่ก็ไม่เป็นผล

ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“ต.(นามสมมุติ)เป็นผู้ช่วยกำนันมาก่อน ไม่น่าโกรธกันมาก่อน จ.(นามสมมุติ) ก็เป็นพรรคพวกกำนันมาก่อน จ.เคยพูดว่าเป็นฝ่ายบริหารทำอะไรก็ได้พูดอะไรก็ได้ พูดไปก็ต้องยอม”⁵⁴

⁵⁴ ศัมภานันท์นาถ.(นามสมมุติ).ผู้ใหญ่บ้าน ตำบล แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม , 12 กุมภาพันธ์ 2543.

2. สมาชิกในข้อ 1 ร่วมมือกับผู้ใหญ่บ้าน อีก 2 คน ที่คนหนึ่งถูกว่ากลางที่ประชุมเรื่องศูนย์
 สาธิตการเกษตร กับอีกคนหนึ่งที่เคยถอนจากการที่ในหมู่บ้านไม่ได้รับการพัฒนาเลย ร้องเรียนต่อ
 ทางอำเภอและทางจังหวัดให้สอบสวนการทุจริต และพูดต่อว่ากำนันกลางที่ประชุมอย่างรุนแรง

สมาชิกสองคนร่วมกับผู้ใหญ่บ้านอีกสองหมู่บ้านซึ่งอยู่ฝ่ายสภา ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งเคยเป็น
 รองประธานสภาตำบล ในสมัยที่กำนันเป็นประธานสภาตำบลทำงานร่วมกับกำนันมานานสนิทกันมา
 ก่อน ได้ประโยชน์จากการเป็นรองประธานได้ประโยชน์เหมือนกับที่กำนันได้ประโยชน์ร่วมกัน แต่
 เมื่อเป็นอบต.อยู่คนละฝ่ายไม่ได้ประโยชน์มีการแสดงออกซึ่งความเห็นให้เอาเงินที่ได้จากโครงการมา
 แบ่งปันให้ตนเองบ้างก็ไม่ได้ได้รับความยินยอม นอกจากนั้นยังถูกกำนันต่อว่าโดยไม่เกรงใจกลางที่
 ประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลในการประชุมทุกครั้ง เรื่องการที่ไม่สามารถทำงานโครงการศูนย์
 สาธิตทางการเกษตรเสร็จตามกำหนด

อีกคนหนึ่งเป็นคนที่ไม่ค่อยพูดเป็นคนขี้มง่าย นิสัยเป็นคนที่ไม่อยากจะทะเลาะกับใคร รักสงบ
 ไม่เคยขัดแย้งกับใครยอมทำตามคนอื่นทุกครั้งเพราะไม่อยากจะทะเลาะด้วย มักเป็นคนที่คอย
 ใกล้เคียงข้อพิพาทของคนอื่นบ่อยครั้ง มีความเคารพกำนันและสนิทสนมกับกำนันมาก่อนตั้งแต่
 ทำงานร่วมกันในสภาตำบล แต่ในการทุจริตครั้งนี้ต้องร้องเรียนเพราะการทุจริตกระทบต่อประชาชน
 ในหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านร้องเรียนมาถึงความไม่เป็นธรรม

ทั้ง 4 คน ส่งหนังสือร้องเรียนพร้อมหลักฐานที่เป็นหนังสือ รูปถ่าย และคำพูดที่แอบบันทึก
 ลงในเทปส่งไปให้ทางอำเภอและทางจังหวัดหลังจากที่ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลย้ายไปตำบล
 อื่น ซึ่งแต่ก่อนไม่กล้าร้องเรียนเพราะเกรงกลัวและเกรงใจกำนันและกลุ่มผู้อุปถัมภ์ อีกทั้งเกรงใจปลัด
 องค์การบริหารส่วนตำบล ผลของการร้องเรียน ทำให้ทางอำเภอ ตั้งคณะกรรมการสอบสวนโดยมี
 คณะกรรมการส่วนหนึ่งเป็นปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลตำบลอื่น โดยมี

ปลัดอำเภอ(ปลัดอาวุโส) เป็นประธาน ผลการสอบสวนในขั้นต้นมีมูลความผิดเรื่องการทุจริต
 กำนันซึ่งเป็นประธานบริหาร ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกที่เป็นคณะกรรมการบริหารทั้งหมด คณะ
 กรรมการตรวจรับงาน(เกี่ยวพันกับข้อต่อไป) ช่างอบต.ลูกจ้าง หัวหน้าส่วนการคลัง และรวมทั้งปลัด
 อบต. ถูกตัดสินในขั้นต้นว่ามีความผิด ผู้ที่อยู่ในกระบวนการทุจริตอาจโดนดำเนินคดีหากมีผู้ฟ้องร้อง
 ต้องเสียทรัพย์สินเสียชื่อเสียงและโอกาสทางการเมือง และยิ่งไปกว่านั้น คนในชุมชนส่วนใหญ่ในตำบล
 และอาจรวมถึงคนในชุมชนในตำบลใกล้เคียงรู้เรื่องการทุจริต กำนันและผู้ที่เกี่ยวข้องทุจริตต้องเสียชื่อ
 เสียง ความน่าเชื่อถือและความศรัทธาถูกทำให้ลดลง ต่อไปในอนาคตหากจะทำสิ่งใดคนโดยทั่วไป
 อาจหวั่นหวาดเกรง การทุจริตนี้มาเป็นข้อรังเกียจและปฏิเสธที่จะร่วมงานด้วย การสอบสวนอยู่ระหว่าง
 การดำเนินการที่ส่วนราชการประจำจังหวัด ซึ่งการสอบสวนไม่มีการเกรงใจต่อกัน ไม่คำนึงว่าผู้ที่ถูก
 สอบสวนเป็นใครเป็นผู้นำในชุมชนที่เคยร่วมกันทำงานหรือเป็นข้าราชการด้วยกันทุกคนต้องรับผิดชอบ
 หากถูกกล่าวโทษและถูกลงโทษ ทุกคนที่ร่วมกระทำผิดต้องเดือดร้อนเหมือนกันหมด โดย

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

คนมีความรู้ทั้งนั้น งานก็เลยออกมาผิดๆ ถูกๆ ฉันไม่กล้าเตือนฉันมีความรู้น้อย
 อุตส่าห์พยายามทำอะไร ไม่ให้ขัดกับเขาแล้วก็จนได้ทนไม่ไหว “

“เป็นสภาตำบล กำนัน รับเหมา เอง เบิกงบเองทำเอง ก็ไม่เห็นมีปัญหาอะไรนี่ ช่าง
 อำนวยออกแบบให้มีผู้ใหญ่บ้านตรวจสอบ ปลัดตรวจ งานก็เลยตาม เสร็จ”

“ สภาตำบล มีฝั่งเดียว รู้ๆ กันอยู่ ตรวจสอบกันได้ เกรงใจกัน เป็นอบต. มี 2 ฝ่าย
 เชนิษย์หน้ากัน ตรวจสอบลำบาก ฝ่ายบริหารรับไปทำคนเดียว แบบปิดบัง”

“ต.(นามสมมุติ) กับ จ.(นามสมมุติ) สงสัยเขาจะอึดอึดมั่งทำอะไร ไม่ได้เห็นว่าไม่ยุติ
 ธรรมด้วย คนในชุมชนก็ร้องมาด้วยลำบาก”⁵⁷

และผู้ใหญ่บ้านอีกคนให้ความเห็นว่า “ที่เกิดอย่างนี้เพราะทำกันไม่ยุติธรรม กำนันเอาไปกิน
 เองหมด”

“ในบริหารลืมนิดไปว่า ต.(นามสมมุติ)ย้ายมาอยู่สภาแล้วก็เลยรู้หมดเลย โคนร้อง”

“แต่ว่า การประมูลงานรับเหมา พวกตรงๆเลยว่ามีรายได้เสียกัน สมมุติว่า ถนนตัวนี้
 900,000 ตั้งไว้ แต่รู้สึกว่ามีมูลค่าจะเกินกว่าคนอื่นเขา พื้นที่ใกล้เคียงนะ จะเกินหมื่น
 เขา แล้วก็ไปเหมาขาดกับผู้รับเหมา ว่าถนนสายนี้ ให้ 600,000 แล้วเงินส่วนนั้น ฝ่าย
 บริหารก็เอามาจอยกันกับพวกฝ่ายบริหารไม่ได้แบ่งไม่ได้อะไร ในเมื่อผมจับได้
 อย่างนั้นแล้ว ผมก็เลยต้องพูด”

จากคำกล่าวนี้ แสดงให้เห็นได้ว่าผู้รับการอุปถัมภ์ที่เคยได้ประโยชน์มาก่อน เมื่อไม่ได้รับ
 ประโยชน์จึงไม่เกรงใจผู้อุปถัมภ์กล้าที่จะ เปิดเผยความไม่ศึขของผู้อุปถัมภ์ให้คนอื่นได้รู้กล่าวให้ร้ายผู้
 อุปถัมภ์

3. สมาชิกอบต.คนหนึ่งในฝ่ายคณะกรรมการบริหารให้ข้อมูลกับฝ่ายสภากล่าวชมฝ่ายสภาใน
 ที่ประชุมและต่อว่า ข้าราชการ และฝ่ายบริหารด้วยกันเองที่อยู่ในกลุ่มผู้อุปถัมภ์

สมาชิกอบต.คนนี้เป็นสมาชิกคนเดียวที่ไม่ต้องหาเสียง เพราะเคยเป็นช่างของตำบลมาก่อน
 ทำงานดี มีคนรู้จักทั้งตำบล เป็นเพื่อนที่สนิทของกำนัน ตั้งแต่กำนันยังเป็นช่าง ทำงานเป็นช่างของ
 ตำบล มาด้วยกัน จนเพื่อนเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ใหญ่บ้านและเป็นกำนันก็ยังสนิทสนมกันอยู่
 มาก แต่ก็มีความเคารพในตัวเพื่อนเพราะเป็นกำนัน มักแสดงออกโดยการพูดกับคนอื่นจะใช้คำว่าท่าน
 กำนัน สมาชิกคนนี้เป็นคนที่มีอุปนิสัย ไม่ค่อยพูดเป็นคนเงียบ ทำงานอย่างเดียว ไม่กล้าที่จะขัดแย้ง
 กับใคร ใครสั่งให้ทำอะไรก็จะทำให้โดยไม่ปริปากบ่น ในที่ประชุมอบต.ไม่เคยเสนอความคิดเห็น
 หรือพูดอะไรเป็นผู้ฟังที่ดีจนคนทุกคนรู้ว่าเป็นพวกของฝ่ายบริหารเป็นพวกกำนัน แต่ก่อนในสภา

⁵⁷ อังแล้ว

ตำบลสมาชิกคนนี้ก็ได้รับเงินทองและการช่วยเหลือในด้านการประกอบอาชีพจากกำนันมาโดยตลอด เป็นผู้รับการอุปถัมภ์ที่ถือว่ามีความภักดีและเชื่อฟังเคารพมากที่สุด

แต่ในที่สุดก็ทนการขูดรีด การแลกเปลี่ยนที่ไม่สมดุล การปฏิบัติที่ไม่คำนึงถึงเรื่องทางศีลธรรมไม่ไหว เขาไม่ค่อยได้รับเงินจากผู้อุปถัมภ์เหมือนเดิมแต่ต้องตอบแทนมากกว่าเดิมการตอบแทนของเขาไม่เต็มใจและต้องลำบาก กำนันมาบอกให้เขาไปช่วยขอร้องคนในชุมชนให้เอาถนนก่อนสะพานท่อซึ่งจำเป็นมากกว่า เพราะเมื่อฤดูฝนมาถึงน้ำจะไหลมาท่วมที่หมู่บ้านนี้มากที่สุด การระบายไม่สามารถทำได้ทัน ซึ่งหากมีสะพานท่อก็จะทำให้การระบายน้ำทำได้ดีขึ้นปัญหาน้ำท่วมก็จะบรรเทาไปได้ เขาก็ต้องยอมไปขอคนในชุมชนให้ทั้งที่ตนเองกับคนในชุมชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านก็ไม่เห็นด้วยและไม่เต็มใจ แต่ผ่านไปแล้ว 3 ปี ถนนก็ยังไม่มีการสร้าง ฤดูฝนกำลังใกล้เข้ามา คนในชุมชนมาทวงถาม และคาดคั้นให้หาถนนมาให้และต้องสร้างสะพานท่อให้ด้วยเพราะ ต่อไปน้ำจะท่วมอีก ทุกคนจะเดือดร้อน บ่อปลาจะน้ำท่วมหมด รวมทั้งสมาชิกอบต.คนนี้ด้วย เขาถูกกดคั้นโดยคนในชุมชนจนแทบจะอยู่ไม่ได้ แต่เมื่อไปทวงถามกำนัน กำนันก็มาทำถนนเข้าบ้านให้ประมาณ 150 เมตร เป็นเหตุให้คนในชุมชนคิดว่า เขาได้รับเงินกำนันมาเป็นพวกของกำนัน เขาประโยชน์คนเดียว ความกดดันเพิ่มขึ้นไปอีก นอกจากนั้นที่ร้ายแรงคือ หลอกให้เขาเป็นกรรมการตรวจรับงานและลงลายมือชื่อรับงานที่มีการทุจริตเป็นผลให้เขาเป็นคนหนึ่งที่สอบสวนและอาจถูกดำเนินคดี

ความกดดันทางจิตใจทางกายทุกอย่างมารวมกันที่เขา การยอมเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ที่ดีไม่อาจทำได้อีกต่อไป แม้จะเคารพและสำนึกในบุญคุณก็ตาม แต่เขาก็ตระหนักว่าผู้อุปถัมภ์ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องศีลธรรม และหาแต่ประโยชน์ เขาจำเป็นต้องประท้วงและกระทำการเพื่อให้ความเดือดร้อนของเขาบรรเทาลงไป ต้องเรียกร้องการปฏิบัติที่ดีต่อกันคืนมา

การกระทำของผู้รับการอุปถัมภ์คนนี้แสดงออกในคำพูด ในที่ประชุม และนอกที่ประชุมโดยเขาต่อว่า ผู้ที่ถูกสอบสวนทั้งหมด แต่กำนันมากที่สุด ไม่ว่ากำนันจะอยู่ในที่ประชุมหรือไม่ก็ตาม ถ้าอยู่ในที่ประชุมด้วยก็จะต่อว่าโดยไม่เกรงใจความเป็นกำนันจนคนอื่นต้องห้ามปราม ไม่เคารพและเชื่อฟังคำห้ามปรามของกำนันที่ไม่ให้พูดเสียงดัง ไม่สนใจที่จะร่วมประชุม ไม่ฟังใคร คัดค้านงานของฝ่ายบริหารทั้งที่ตนเองก็อยู่ฝ่ายบริหาร ประกาศลาออกกลางที่ประชุมจนคนทั้งหมดห้ามปรามไว้ กล่าวชมฝ่ายสภาว่าทำงานดีตรวจสอบได้ดี ทั้งที่ไม่น่าจะมีใครเคยทำ

ในเรื่องนี้มีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้อุปถัมภ์รับรู้ถึงการแสดงออกของผู้รับการอุปถัมภ์จนมีการพูดถึงเรื่องนี้ว่า

“สงสัยมันจะกลัว ไปชมสภาได้” ใจวะประสาท เราไม่ผิตอยู่แล้ว”⁵⁸

⁵⁸ สังเกตการณ์การพูดคุยระหว่าง ผู้ใหญ่ น. (นามสมมุติ), กับ คณะกรรมการบริหารคนอื่น , ที่ทำการอบต. แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม , 23 กุมภาพันธ์ 2543.

และผู้ใหญ่บ้านอีกคนหนึ่งกล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“คูลี ตา ล. (นามสมมุติ)เขาไม่เคยพูดอะไรสักคำเลยทำงานมาหลายปีเป็นคนเก่าคนแก่ คราวนี้มาพูด สงสัยทนไม่ไหว”⁵⁹

ผู้รับการอุปถัมภ์แสดงออกด้วยคำพูดที่กล่าวถึงตนเองว่าเป็นคนที่ยอมทำตามคนอื่นมาโดยตลอดและยอมปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อุปถัมภ์

“ผมเป็นคนที่ไม่ขัดกับใคร เขาว่าอะไรก็ว่าตามกัน เอาอะไรก็เอาด้วย ไม่ค่อยขัดใคร แต่มาทำอย่างนี้เสียใจด้วย”

“ก็ท่านกำหนดมาขอเรื่องให้เราไปขอ เราอุตส่าห์ไปเคลียร์กับคนในชุมชนไม่ให้เอาสะพานท่อ ให้ทำถนนแทน 3 ปีแล้วก็ยังไม่ได้ นี่ก็ใกล้หน้าฝนแล้วเดี๋ยวเดือนคร้อกันใหญ่ คนในชุมชนก็มาเล่นผมสิ ยิ่งกันแน่” ที่นี้ท่านกำหนดมาคุยกับผมให้เอาถนนเยอะ เพื่อปีหน้าจะลง ที่แรกผมไม่ได้เข้าประชุมผมก็อยู่บ้านอย่างนี้ กำหนดให้คนมาตามผมไปพูด ประชาชนเขาก็ยอมกันเขาก็เชื่อผม ว่าให้ทำถนน งบทำถนนก็ไม่ได้ให้ที่ 100 เมตร 200 เมตร เราอุตส่าห์ เคลียร์กับประชาชนให้ ให้เขายอมที่แรกเขาไม่ยอม “⁶⁰

แต่กลุ่มผู้อุปถัมภ์เอาเปรียบมากเกินไป เขาจึงไม่อาจทนได้จึงพูดออกมาอย่างไม่เกรงใจกันในที่ประชุมของสภาโดยแรกๆหากมีคนมาสอบถามจะแสดงความเกรงใจผู้อุปถัมภ์ให้เห็นแต่ในความเป็นจริงทนไม่ไหวและแสดงความไม่เกรงใจออกมา

“ตอนเป็นอบต. ไม่ ถามอย่างนี้ผมให้คำตอบไม่ได้ต้องไปถามประธานเขา ผมพูดไม่ได้ผมจะให้คำตอบเดี๋ยวมันจะนั่นไป เรื่องเงินไม่พอต้องไปถามเขานู่น เอาอย่างนี้ดีกว่าไม่ต้องไปตรวจสอบเขา ไร่กรรมการบริหารอบต.เขาต้องมีกรรมการ สมมุติถนนสายนี้สายนี้ก็ให้ผู้รับเหมาทำไป ทำเสร็จก็เบิกเงินไป เขามีให้ไร่ 10 ไร่ 100 ไร่ เขาก็ให้เฉพาะกรรมการตรวจรับไป ตอนนั้นก็เป็นการตรวจรับได้มาหนเดียวพูดตรงๆ ปี 41 ถนน ผมรับหลายอย่าง ถนน เดินที่ ชุมเฉลิมพระเกียรติ”⁶¹

⁵⁹ ตัมภานันท์ นาย ฐ.(นามสมมุติ), ผู้ใหญ่บ้าน ต.แพรงหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 23 กุมภาพันธ์ 2543.

⁶⁰ ตัมภานันท์ นาย ล. (นามสมมุติ),สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแพรงหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 23

⁶¹ อ่างแล้ว

คำกล่าวนี้ชี้ให้เห็นได้ว่าแรกๆแสดงตนว่าเกรงใจไม่กล้าบงกชไม่ยอมให้ข้อมูลแต่ต่อมาทัศนไม่ได้ต้องพูดออกมาอย่างไม่เกรงใจแต่ต่อมาทัศนไม่ไหวแสดงความไม่เกรงใจออกมาและมีการโต้แย้งและปฏิเสธว่าตนเองไม่ผิด ถ้าผิดคนอื่นก็ผิดด้วย

เขาได้กล่าวถึงการเอาเปรียบของผู้ที่เขาเคยเกรงใจและเคยเคารพว่า

“ก็ฉันเรียนไม่สูง เห็นกำนัน กับปลัดเขาบอกว่าทำได้มาทำต่อที่หลังได้ฉันก็เชื่อติเขาเรียนสูง ฉัน ก็เลยไม่สนอะไรพอมาดอนหลังมาทำไม่ได้ ใหนว่าประนีประนอมได้ถึงเวลากฎหมายก็ไม่ผ่าน เออะอะไรก็บอกว่าไม่มีปัญหา ผู้ใหญ่ ปรีชาเป็นผู้ใหญ่มา 20 ปี ได้อะไรมั่งได้ถนน แค่ 900 เมตร ที่อื่น ได้เป็นกิโล เป็นสภาพาบลก็เฉลี่ยกัน เป็นอบต. ก็เล่นพรรคเล่นพวก”
 “ฉันเป็นมาตั้งแต่สภาพาบจนถึงอบต. ไม่เห็นได้อะไรเลย นี่ก็จะหมควาระกันแล้ว หมูฉันได้อะไรบ้าง”

“เขาไม่เคยบอกเลยว่าวางแผนอะไรกัน เขาก็วิ่งของเขา”

“อยู่มาจนปานนี้ 3 ปี แล้ว อ้างว่า รพช. จะเข้า เข้าแล้วต้องทุบทิ้งอยู่ดี ก็บอกว่า ผู้ใหญ่เป็นมา 20 ปี ได้ แค่ เก้าร้อยกว่าเมตร มันน่าจะไปชนได้แล้ว ตอนเป็นสภาพาบเขาจะเฉลี่ยกันที่ว่าให้หมู่นู่นมั่งหมู่นี้มั่ง ได้ทั่วๆกันไป เป็นอบต. รู้สึกมันจะมองเป็นพวกๆกัน⁶²

และพูดในทำนองที่ไม่ต้องการจะดำเนินความสัมพันธ์กับผู้อุปถัมภ์ ไม่เกรงใจกันอีกต่อไป ไม่เคารพใครแม้แต่ผู้ที่เป็นข้าราชการเพราะบุคคลเหล่านี้ทำให้เขาเดือดร้อน

“ฉันกับกำนันเป็นเพื่อนกันมาก่อนตั้งแต่เขาเป็นช่าง เพื่อนกันด้วยเสียความรู้สึก เป็นเพื่อนนี้แหละตัวดี บอกตามตรงว่าเสียความรู้สึก แต่ก่อนมีอะไรก็ช่วยกันคิดช่วยกันทำตลอด ก่อนนี้ไม่มีปัญหาอะไร เงินส่วนแบ่งก็ได้เท่ากันหมดหารกัน แล้วมันจะมีปัญหาอะไร ความนี้มีเรื่องปัญหาอย่างนี้ขึ้น”

“ไม่คิดก็ไม่คิดแตกก็แตกหักมันก็หัก ไปกลัวอะไรกับมันแหละ สนุกกันมากปีเดียวกัน ด้วยเพื่อนกันด้วยมาหลอกกันเสียความรู้สึก ผมก็ไม่ค่อยเหมือนคนเขาด้วย เป็นเพื่อนทำงานร่วมกัน ตั้งแต่เป็นช่างด้วยกัน”

เขาได้ระบายความรู้สึกที่อัดอั้นออกมาและพูดต่อว่าถึงข้าราชการที่มีร่วมในการกระทำผิดและร่วมมือกับกลุ่มผู้อุปถัมภ์ในการหลอกเขาให้ลงลายมือชื่อในโครงการที่มีการทุจริต ทั้งที่เขาไม่เคยพูดต่อว่าใครมีความเกรงใจคนอื่นมาตลอด การพูดต่อว่าถึง พ่อแม่และสถาบันการศึกษานั้นถือได้ว่าไม่มีความเกรงใจกันแล้ว

⁶² อ้างแล้ว

“ไม่รู้เหตุผลเราก็กักเข้าให้ ผมว่าหมด ไอ้ที่ว่า ไอ้ชั้นปัญญาชนอย่างช่าง อย่างปลัด พ่อแม่อดสำห้ส่งเรียนมาก็แหมกว่าจะจบ อดสำห้หลงเชื่อ ผมก็เสียใจด้วย รู้สึกว่าเราจะไม่ค่อยคืออยู่แล้ว พุดอยู่วันนั้น แต่ไม่เคยพุดนะ เพราะที่แรกไม่รู้ความจริง อดอัน ลากออกแล้วพุดด้วย อย่างแบบนี้เขาให้อาคาคเขี้ยว เอา คาคเหลือคาคคาคแดงไปทำให้เขาเราไม่รู้ผมเซ็นรับ 3 สิ อย่าง ชุ่มเฉลิมพระเกียรติเหล็กก็ผิดขนาดเขา ไม่ต้องไอ้ขนาดเขาตรวจมีเรื่องมาแล้วอย่างหอกกระจายข่าวก็ยังไม่ให้ผิดเดืนก็ทำให้ผิดแล้วเราจะเอาไว้ทำไม ก็คิดกันอย่างนี้ ก็ตะกัน วันที่ 1 ก็กักกันอีก”⁶¹

นอกจากนั้นยังต่อว่าฝ่ายบริหารด้วยตนเอง ต่อว่าข้าราชการและกล่าวชมการทำงานของฝ่ายสภาที่คอยตรวจสอบการทำงาน ซึ่งเรื่องนี้ไม่น่าจะมีใครเคยทำมาก่อนแม้ในการเมืองระดับชาติ

“ทำผิดอย่างนั้น เขียนแบบอย่างนั้น ไปอย่างนั้น มันผิดทั้งข้าง ทั้งปลัด ทั้งหมด ไม่รู้ก็ไม่ได้ก็รู้กฎหมาย ก็เรียนมาไม่รู้ได้ไง ไปหลอก ฝ่ายค้านไปหลอก เขาก็เป็นทั้งนั้น จบป4 ก็จริงแต่เขาก็รู้เขาก็เป็นช่างแบบผมนี้และ รับจ้างช่างเหมือนกัน ไอ้มิล ไอ้เซ็นต์ ไอ้หุน ลูกบาศก์เซน ลูกบาศก์เมตร เขารู้หมด ไปหลอกหลวงเขาได้ยังไง ผมก็เลยพุดว่า มองเขต่ำไปหน่อย มองคนฝ่ายค้านต่ำไปหน่อยหาว่าไม่รู้อะไร ถึงมาทำหลอกหลวงกันแบบนี้ ถ้าไม่มองเขต่ำสักหน่อยเรื่องก็คงไม่เกิด ผมถึงได้ชอบคุณเขา ใจประชาชนตั้งเขมา พ่อแม่เสียเงินเสียทอง เสียเวลา ส่งเรียนหนังสือ เสียเวลา เสียเงินตั้งเยอะ เรียนจบก็สูงแล้วมาทำกันอย่างนี้ใช้ใครอ เสียเงินเปล่า”

“มัน ต้อง ตะกันหน่อย” ไปลง หมู่4 หมู่6 เราจะพุดนั้นไป ก็ไม่ดี เขาก็รังเกียจอยู่แล้วตั้งแต่พุดวันนั้น เมื่อก่อนเขาก็ประชามที่หมู่ 2 ไอ้เรื่องถนน เรื่องท่อ มันจะเกิดเรื่องแล้ว หละ นี้ได้ถ้าไม่ได้ผลมันจะเกิดเรื่อง ลองดูเอาเอง น้ำมันท่วมบ่อเสียหาย ผมเคยได้ แสนกว่าบาท นี้ได้แค่ สามหมื่นกว่าบาท จะเอายังไง น้ำมันท่วมทำงานเราก็ทำธรรมดาเราอยู่ฝ่ายบริหารเขาว่ายังไงเราก็ว่าตามเราก็ไม่ขัดเขา ไอ้ที่ช่วงนี้ที่ว่าเกิดเรื่องเพราะว่ามันเสียความรู้สึก อย่างว่ามาหลอกหลวงเรา ก่อนก็ไม่มีอะไรมาหอก เอาอะไรเอาด้วย เอาอะไรเอาด้วยเราก็ไม่ขัดใครอยู่แล้ว ที่นี้เรามาถูกสอบสวนแหมตั้งข้อหาร้ายแรงด้วยบอกผิดข้อหาร้ายแรง ไอ้ไอข้อหาร้ายแรง หาว่าทุจริตร้ายแรงมันทุจริตอะไร เราไปทุจริตอะไร เราไม่ได้ทุจริตอะไรเลยเราไม่มี

⁶¹ บักเข้าให้ในที่นี้หมายถึง การทะเลาะอย่างรุนแรง อาจมีการ ใช้กำลังเข้าทำร้ายกัน จนเกิดเป็นเสียงวัก

⁶¹ ซ้างแล้ว

⁶¹ สังเกต การประชุมสามัญประจำปีครั้งที่ 1 ขององค์การบริหารส่วนตำบลแพกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 11

⁶¹ ตะกันหน่อย ในที่นี้หมายถึง จะกัน ทะเลาะกัน ไม่เกรงใจกัน พร้อมทั้งจะได้แย้งตลอด

ความผิดอะไรเลย ผมก็ถามผมติดคุกเปล่า เขาบอกไม่ติดหรอกแต่ข้าราชการประจำ ออก ผมก็เลยบอกว่าเสียใจด้วย จะอ้างไม่รู้ไม่ได้ เรียนมาแล้วไม่รู้ได้ไงก็ไปร่วมทุจริตกับเขา นี่กว่าจะได้มั่งโง่ได้กับโง่เสียมันคุ้มกันไหม คุณพ่อคุณแม่ อุตส่าห์ส่งเรียนมาจนเสียเงินเสียทองมาใช้เวลาหลายปี แล้วมาทำอย่างนี้ผมก็เสียใจด้วย เราก็ต้องขัดเขามั่งโง่ห้า อย่างเธออุตส่าห์ร่ำเรียนมา ถ้าสมมุติจบไปแล้ว ถ้าคุณไปทำแบบนี้ เสียความรู้สึกแล้วคิดใหม่ว่าอนาคตเราควรจะต้องเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงลูกเลี้ยงเมียเราก็ตำตามกฎหมายตั้งมาสิ เราก็ขัดเขามั่ง เราไม่เอาเราก็ไม่เซ็นดีให้เราไม่อะไรให้ ไม่ใช่เห็นว่าเห็นแก่เล็กแก่น้อยไปร่วมเขานี้กว่าเขามี เรื่องมันเกิดมันก็ยุ่ง ตอนนี้ออกจากฝ่ายบริหาร แต่เขาไม่ยอมให้ลาออก”⁶²

คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นได้ว่าเขาหมดศรัทธาต่อข้าราชการ และฝ่ายคณะกรรมการบริหารและพร้อมที่จะให้ข้อมูลพร้อมที่จะโต้แย้งและทะเลาะโดยเขาไม่เกรงใจใครอีกต่อไป นอกจากนั้นเขายังกล่าวถึงการกระทำอย่างไม่เกรงใจของผู้รับการอุปถัมภ์อีก 2 คน ที่เคยเป็นลูกน้องของกำนันมาก่อนด้วยว่า

“เดียวทางจังหวัดเขาออกมาก็รู้ใครจะเป็นยัง ไร หากคนใหญ่กำนันเขาก็วิ่งของเขาเขาวิ่งกัน มันทีมเดียวกันมันโดนด้วย กันทั้งนั้น บริหารทั้งหมดติดคุกติดทั้งหมด ผมไม่วางแผน เขาวางแผน เราติดก็ติด ที่อื่นเขาเคลียกันได้ นี่อะอะก็บอกว่าไม่มีปัญหา ไม่มีปัญหา ต(นามสมมุติ)กับ จ.(นามสมมุติ) โง่คนร้อง เขาก็ลูกน้องกัน ช่วยเหลือกัน มาตลอด ประชาชนตั้งมา ก็ต้องค้ำมั่งไปตามกันหมด ก็ล้มจมกันหมด เขาเป็นฝ่ายตรวจสอบอยู่ คีก็ไมคี่ คุณเฉลิมกับชวนเขายังฉะกันได้ เขาไม่เกรงกันหรือเล่นกันแบบสภาพเหมือนกัน”⁶³

จากคำกล่าวนี้ก็แสดงให้เห็นได้ว่าผู้รับการอุปถัมภ์ไม่เกรงใจผู้อุปถัมภ์อีกต่อไปไม่ทำตามที่ผู้อุปถัมภ์ร้องขออีกต่อไปไม่สนใจว่าการบอกเล่าถึงการทุจริตต่อผู้อื่นอาจทำให้ผู้อุปถัมภ์เกิดความเดือดร้อน การต่อว่าผู้ที่เคยให้ประโยชน์เคยให้การอุปถัมภ์ต่อว่าข้าราชการซึ่งถือว่ามีฐานะตำแหน่งสูงกว่าถือได้ว่าไม่เกรงใจกันต่อไป ไม่คำนึงว่าจะคบหาดำเนินความสัมพันธ์อีกต่อไปเพราะผู้อุปถัมภ์ทำให้เขาเดือดร้อน เขาต้องออกมาเรียกร้องความเป็นธรรมและต่อว่าผู้ที่ทำให้เขาเดือดร้อน

คำบดสวนหลวงก็มีกรกระทำอย่างไม่เกรงใจคล้ายกันแต่ก็ถึงขั้นแสดงออกอย่างรุนแรงเหมือนแพรทนามแดง ผู้ใหญ่บ้านซึ่งควรจะให้ความเกรงใจกำนันที่เป็นคนมีอาวุโส ควรให้ความ

⁶² อ้างแล้ว

⁶³ อ้างแล้ว

เคารพและเชื่อฟัง ไม่ให้ความเกรงใจเหมือนเดิม พวกเขาพร้อมตัวกันจัดทำแผนตรวจสอบการทำงาน และส่งหลักฐานร้องเรียนการกระทำผิดต่อผู้บังคับบัญชาโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. จัดทำแผนเพื่อพิสูจน์การทำงานของกำนัน ในการทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีสิ่งน่าสงสัยเพิ่มมากขึ้นมากกว่าการทำงานในสภาตำบล ผู้จัดทำแผนเป็นคนที่เป็นผู้ใหญ่บ้านเป็นคนที่เคารพกำนันมาก และเคยแสดงออกด้วยการขอให้กำนันเป็นประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลสวนหลวง ทั้งที่ตนเองเป็นคนริเริ่ม

แผนที่ 1 จัดส่งผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งเข้าไปอยู่ในฝ่ายคณะกรรมการบริหาร ผู้ใหญ่คนนี้เคยเป็นรองประธานสภาตำบลเคยทำงานร่วมกับกำนันมาสมัยที่กำนันเป็นประธานสภาตำบล เป็นคนที่กำนันไว้วางใจและทำตามคำสั่งที่กำนันสั่ง ส่งผู้ใหญ่คนนี้ไปเป็นสายลับและคอยสืบข่าวในคณะกรรมการบริหาร ให้ยอมทำตามสิ่งที่กำนันสั่งทุกอย่างเหมือนเดิมและนำข่าวมาแจ้งแก่ฝ่ายสภาเพื่อตรวจสอบการทำงาน แผนนี้ได้ผลดีทำให้เกิดการประท้วงอย่างรุนแรงของผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน

แผนที่ 2 เตรียมจัดส่งคนเข้าไปแทนกำนันเมื่อกำนันปลดเกษียณ หอมคุณสมบัติไปเพื่อไปควบคุมสมาชิกฝ่ายคณะกรรมการบริหารบางคนที่เป็นผู้รับการอุปถัมภ์ของกำนัน

ในกรณีนี้ผู้ที่จัดการวางแผนได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า

“ก็สงสัยแกมานานแล้วแต่ไม่กล้าถาม พอเป็นอบต. ได้ก็เลยวางแผนกัน ส่งให้ผู้ใหญ่...เข้าไปอยู่ในฝ่ายบริหารไปสืบข่าวจะได้มาบอกกัน แล้วก็ส่งคุณ...เข้าไปคุมพวกของกำนัน ไม่ให้ก่อเรื่องอีก เรื่องนี้ถ้าแสร้งแกล้งตายเลย ไม่เกรงใจแกล้ง”⁶⁴

2. เมื่อการกระทำตามแผนในข้อหนึ่ง ได้ผลมีหลักฐานเพียงพอเพื่อการดำเนินการร้องเรียนความผิดที่ผู้อุปถัมภ์ได้กระทำ ผู้ใหญ่บ้านคนถูกส่งเข้าไปเป็นสายลับจึงย้ายมาอยู่ฝ่ายสภาและให้คนอื่นเข้าไปทำงานในฝ่ายบริหารแทน โดยให้เหตุผลว่า

“ผมอยู่ตรงนั้นก็เหมือนถ่มน้ำลายรดตัวเอง”⁶⁵

เมื่อสามารถย้ายตัวเองมาได้แล้ว จึงดำเนินการต่อไป

3. ชี้นำกำนันและถามด้วยเสียงดังถึงเรื่องการประมุขงานจนกำนันต้องยอมรับออกมาในสภาว่า ได้ส่งคนลงไปประมุขงาน ในเรื่องนี้ผู้ใหญ่บ้านคนที่ไม่เกรงใจกำนันได้เล่าให้ฟังว่า

⁶⁴ สัมภาษณ์ นาย ข.(นามสมมุติ),ผู้ใหญ่บ้าน ค.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 11 กุมภาพันธ์ 2543.

⁶⁵ สัมภาษณ์ นาย ง.(นามสมมุติ),ผู้ใหญ่บ้าน ค.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 11 กุมภาพันธ์ 2543.

“นายมา(นามสมมุติ)เพียงแค่ชื่อผู้ประมูลงาน คนทำงานก็เป็นอีกคนหนึ่งก็เป็นคนชุกของกำนันนั่นแหละเสร็จแล้วผมชี้หน้าว่า แล้วไอ้นายมา(นามสมมุติ)นั่นใคร เขาถูกขึ้นเลยที่ผมยอมรับว่านาย มา เป็นคนของผม”⁶⁶

การชี้หน้าและซักถามด้วยเสียงอันดังต่อผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่มีฐานะตำแหน่งสูงกว่าเป็นผู้อาวุโสมากกว่าควรให้ความเคารพและเชื่อฟัง ถือได้ว่าไม่มีความเกรงใจ

4.ส่งหลักฐานทั้งหมดไปที่ส่วนราชการประจำจังหวัดเพื่อให้ตั้งกรรมการสอบสวนโดยไม่เกรงใจว่ากำนันจะต้องถูกดำเนินคดี และต้องสูญเสียเงินไม่ได้รับเงินจากการรับเหมา และยังไปกว่านั้นค่าใช้จ่ายในการรับเหมา ส่วนใหญ่กำนันได้กู้เงินมาทำ กำนันต้องเป็นหนี้ แต่เป็นที่น่าสงสัยว่ากำนันไม่ถูกดำเนิน คดี การสอบสวนก็ไม่มีการดำเนินการ อีกทั้ง ส่วนราชการส่วนภูมิภาคยังให้ความเห็นว่าเป็นเพียงเงินที่ทดลองให้อบต.นำไปจัดทำ ไม่ต้องกังวล อะไรมาก กำนันได้รับเงินในการรับเหมา โครงการ เรื่องนี้มีการสันนิษฐานว่าส่วนราชการภูมิภาคอาจมีผลประโยชน์ด้วย

5.ให้ข้อมูลและเล่าเรื่องความไม่ดีของผู้อุปถัมภ์ให้คนอื่นฟัง การกระทำเช่นนี้ถือได้ว่าไม่เกรงใจกันซึ่งแต่ก่อนมีความเกรงใจและไม่กล้าพูดเล่าอะไรให้คนอื่นฟัง มีความเกรงใจกันมากไม่กล้าทำอะไรที่ทำให้คนอื่นเสียประโยชน์และโดยส่วนใหญ่ก็เกรงกลัวอำนาจของผู้อุปถัมภ์ แต่เมื่อมีองค์การบริหารส่วนตำบล จึงมีคนที่ไม่กล้าแสดงความไม่เกรงใจออกมาบ้าง

“คือเมื่อก่อนกำลังของฝ่ายสภาตำบลมีน้อยไม่กล้าทำกันเพราะทำไม่เสร็จเดี๋ยวนี้อบต.ทำได้ทำโครงการในลักษณะเบ็ดเสร็จ แต่ก่อน เกรงใจกันคนอื่นก็ยังไม่ได้กัน อบต.เงินมันกินกันมากกว่าเก่า แต่ก่อนก็ดูหน้าปะจมุ๊ก เกรงใจกัน ทำอะไรก็จะกระทบอีกคนด้วย แต่ก็ไม่ใช้ทุกเรื่อง เกรงใจเพราะความเป็นเพื่อน เกรงใจเพราะเห็นแก่คนในที่ประชุม”

แต่ก่อน ไม่กล้าทำกันมันมีลูกเกรงใจ “ “ตอนนั้นลูกทีมไม่ทราบว่าเป็นแรงเสียดทานได้ก็เลยหัวว่ายังไงหางก็ว่าอย่างนั้น “⁶⁷

และมีผู้ใหญ่บ้านกล่าวถึงเรื่องความเกรงใจที่ยังมีในอบต.ว่านี้ว่า

“ยังมีเกรงใจกันบางส่วนอบต.ทำงานกันยังเกรงใจกันอยู่บ้าง ทำอะไรไปกลัวเพื่อนว่า ก็พรรคพวกจะไม่คบ”⁶⁸

⁶⁶ อ่างแล้ว

⁶⁸ อ่างแล้ว

แต่การไม่เกรงใจกัน ก็มีเพิ่มมากขึ้นเพราะผู้อุปถัมภ์บริหารงานอย่างเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ผู้รับการอุปถัมภ์จึงไม่อาจทนนิ่งเงียบอยู่ได้

“ช่วงหนักกว่าคือช่วงที่มีบุคคลบริหารคณะเดิม วิธีการของมันก็เป็นวิธีการเดิมๆ นั้นแหละ แต่ว่าวงเงินมากขึ้น จากต้นทุน 20,000 บาท กลายเป็นต้นทุน 2,000,000 บาท แล้วร้อยละ 2 บาท หรือ ร้อยละ 5 พอขยายเพดานต้นทุน เงินก็เพิ่ม ตอนหลังที่มาเป็นอบต.อยู่ฝั่งเดียวฝ่ายบริหาร เมื่อเบิกเงินมาแล้ว ตรงนี้ลำดับเหตุการณ์ ได้ว่า คณะเบิกเงินจะเปลี่ยนโดยฝ่ายเจ้าหน้าที่อบต. จำทำฎีกาเบิกเงิน ผู้รับเหมาก็จะเข้าเบิกเงิน เปอร์เซนต์มันได้ทำกันล่วงหน้าเป็นที่เรียบร้อยแล้วตั้งแต่วันที่ประมูลงานได้”

“แต่ก่อนเงินก็เข้ากระเป๋า อบต. ช่วงแรกเชื่อจากตัวเก่ายังมีอยู่มาก ความเข้มข้นในบัญชีของมันยังมีเยอะอยู่ แต่ตอนหลังถูกฆ่าด้วยแอลกอฮอล์”⁶⁹

คำกล่าวนี้หมายถึงภายหลังมีการกระทำอย่างไม่เกรงใจกันจนทำให้ผู้อุปถัมภ์ต้องเดือดร้อน ต้องลดการหาประโยชน์เข้าตัวเอง

“ ก็เขาทำลักษณะตีคลุม งานมาไม่ค่อยแข็งให้ใครรู้ อย่างเช่นว่า แผนพัฒนาตำบล หมู่ 1 อยู่ลำดับที่ 1 สร้างถนน รด หมู่ 2 อยู่ลำดับที่ 2 สร้างสะพานหมู่ 3 สร้างถ้ำน้ำ ทั้ง 3 หมู่เป็นโครงการที่ จ่อไว้ถ้าเงินมาเมื่อไหร่ก็พิจารณาดำเนินการ แต่พวกไม่อย่างนั้น พอจะมีเงินเข้ามา พวกจะไปหยิบเอาไฮ้โครงการ ซึ่งอยู่ท้ายๆ ขึ้นมาทำเลย แล้วขอมติที่ประชุมทำเลยแต่มีคนคัดค้านเพราะลำดับความสำคัญมันพิมพ์แจก กับสมาชิกไปแล้ว แต่สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้อ่าน พอเขาลงมือทำแล้วถึงได้รู้ว่า มันอยู่ท้ายทำได้ไงเขาก็มาแก้เกมว่า งานนี้เป็นงานเร่งด่วนที่ทางอำเภอให้เร่งส่งงานทันที เขาอ้างว่าเงินนี้จะไม่พอกับโครงการที่ 123 แต่ถ้าไม่ส่งเรื่องให้ทางอำเภอแล้วจะไม่ได้เงินจึงเอาโครงการของหมู่ 7 ซึ่งคาดว่าจะพอดีกับเงินพอดิ อย่างนี้จึงได้ พอเขาเอาหมู่ 7 ขึ้นมาเขาได้ค่าคอมมิสชั่น คนของเขาเข้ามาทำ”⁷⁰

คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าผู้กล่าวไม่เกรงใจจึงขอมเล้าเรื่องความไม่ดีให้ฟังและกล่าวถึงคนอื่นด้วยว่ามีการโต้แย้งคัดค้านการกระทำเพื่อหาประโยชน์เข้าตนเองและพวกพ้อง

และแม้แต่ ผู้รับอุปถัมภ์คนที่กำนันยังให้การอุปถัมภ์อยู่แต่ต่อมาได้ลิดลี้ให้การช่วยเหลือลงไป ก็ยังกล่าวถึงกำนันอย่างไม่เกรงใจ

“กำนันแกเหมือนคนข้ามสะพานแล้วชักสะพานทิ้งเลย

⁶⁹ อังแล้ว

⁷⁰ อังแล้ว

เอาอะไรก็กินคนเดียวไม่เผื่อคนอื่น”⁷¹

นอกจากนี้เขายังกล่าวถึงการไม่เกรงใจกันในอบตอันเนื่องจากอบต.เป็นองค์กรทางการเมืองอย่างหนึ่ง. “เล่นการเมืองก็เหมือนเล่นการพนัน เท่ากันหมดไม่มีพี่น้อง ลุงป้าอยากเข้ามาเล่นเอง ไม่มีเกรงใจกัน ไม่มีใครเคารพใคร ดูอย่างเขมรสิ อะไร เข้ามาเล่นการเมือง ที่ว่าการเมืองไม่มีมิตรศัตรูถาวรผมไม่เชื่อ คนที่ไม่ชอบกันยังงี้ก็ไม่ชอบ”⁷²

ผู้ใหญ่อีกคนก็กล่าวเสริมการไม่เกรงใจกันในองค์การบริหารส่วนตำบลว่า

“เป็นอบต.ทะเลาะกันหมด ปลัดทะเลาะบริหาร บริหารทะเลาะสภา ไม่เกรงใจกันทะเลาะกันทุกวัน”⁷³

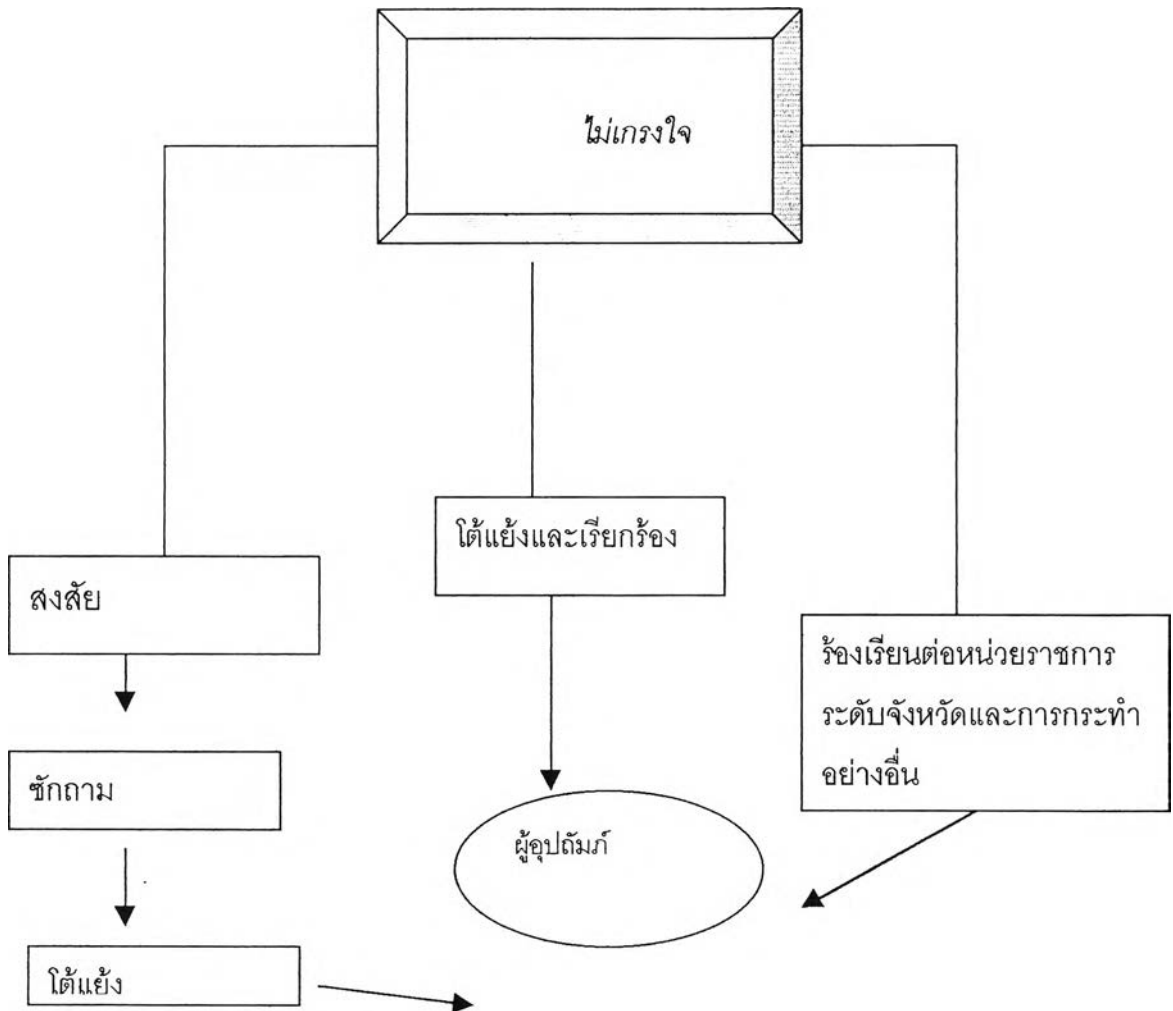
จากคำกล่าวดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า ในองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเกรงใจกันน้อยลง ไม่มีใครเคารพหรือเกรงใจใคร จึงได้เกิดการทะเลาะกันบ่อยทั้ง ข้าราชการและสมาชิกด้วยกันเองก็ไม่มีความเกรงใจต่อกัน

⁷¹ สัมภาษณ์ นาย ณ. (นามสมมุติ),ผู้ใหญ่บ้าน ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 12 กุมภาพันธ์ 2543.

⁷² สัมภาษณ์ นาย จ. (นามสมมุติ),ผู้ใหญ่บ้าน ใน ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 10 มกราคม 2543

⁷³ สัมภาษณ์ นาย จ. (นามสมมุติ),ผู้ใหญ่บ้าน ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 15 กุมภาพันธ์ 2543.

ตาราง 4.3 แสดงการแสดงออกซึ่งความสงสัยและการโต้แย้ง

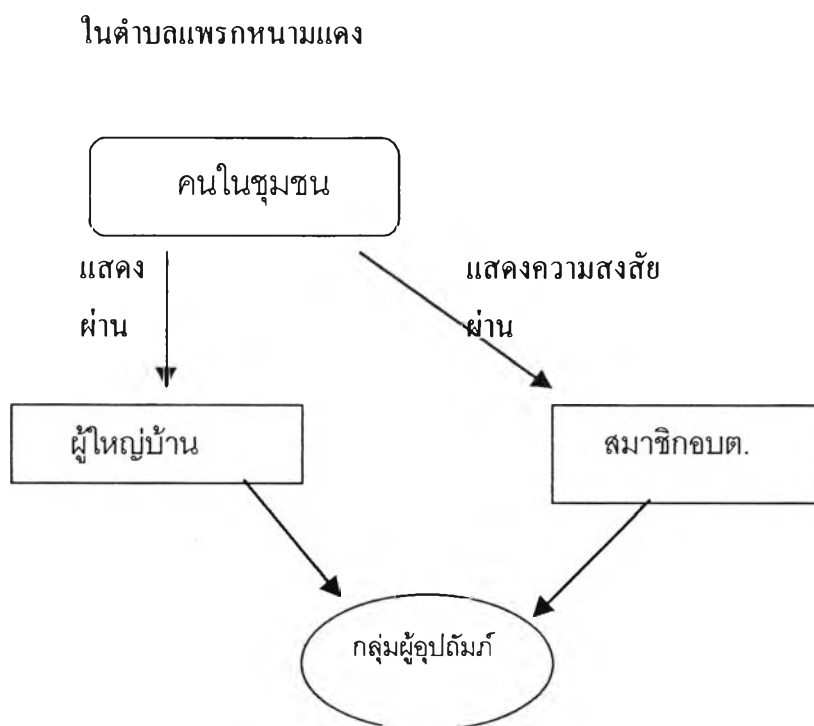
การแสดงออกของผู้รับการอุปถัมภ์ดังกล่าวถือได้ว่า ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องความเกรงใจ ซึ่งการเกรงใจคนอื่นเป็นลักษณะนิสัยอย่างหนึ่งของคนไทยโดยส่วนใหญ่ คนไทยให้ความสำคัญกับเรื่องความเกรงใจ จึงไม่กล้าที่จะทำสิ่งใดๆให้เกิดความเดือดร้อนต่อคนอื่น ไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือการกระทำก็ไม่กล้าแสดงออกให้ผู้อื่นได้รับผลกระทบ ยิ่งผู้ที่มีบุญคุณเป็นผู้อุปถัมภ์ด้วยแล้ว ก็ย่อมมีความเกรงใจเพิ่มมากขึ้นไปอีก อาจจะมากกว่าคนอื่นที่ไม่ได้สร้างบุญคุณด้วย แต่เมื่อ การกระทำของผู้อุปถัมภ์ก่อให้เกิดผลร้าย ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ผู้รับการอุปถัมภ์ไม่อาจทนเกรงใจอยู่ได้ จึงต้องแสดงออกในพฤติกรรมต่างๆเช่น การแสดงความสงสัยและการโต้แย้ง การเรียกร้อง ซึ่งการแสดงออกดังกล่าว อาจมีบางส่วนที่สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้ แต่ในบางส่วนก็เป็นกระบวนการที่ได้

กระทำอย่างต่อเนื่องกันไป เช่นการแสดงความสงสัย ไปซักถามและนำมาโต้แย้งเรียกร้องหรือการโต้แย้งและแสดงความสงสัยต่อไป

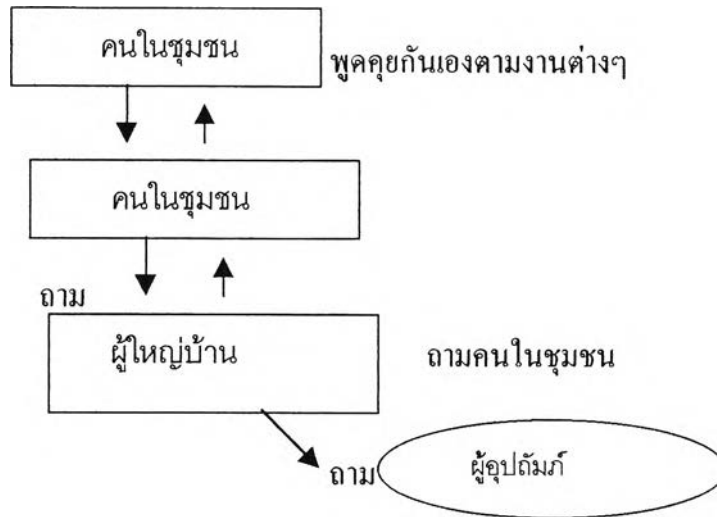
เรื่องการแสดงความสงสัย

ความสงสัย ในที่นี้หมายถึง ผลของการที่รู้เรื่องราวต่างๆไม่ครบถ้วน รู้ไม่หมดและอาจแสดงออกต่อไป โดยการซักถามต่อผู้รู้ด้วยตนเองหรือไปทำการศึกษาวิจัย ค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อพิสูจน์สิ่งที่ไม่รู้ ใ้รู้เพิ่มมากขึ้น เช่น การสงสัยการทำงานของฝ่ายข้าราชการส่วนภูมิภาคหรือฝ่ายคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และมีกรซักถามถึงเรื่องการใช้เงินงบประมาณ การแสดงความสงสัยนี้อาจสงสัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตและการได้รับประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐาน หรือสงสัยในเรื่องที่เกี่ยวกับในการทำงานการบริหารในองค์การบริหารส่วนตำบล การครอบครองอำนาจของคนบางกลุ่ม หรือการหาประโยชน์กันแบบกลุ่มพรรคพวก

แผนภาพ4.4 เรื่องการแสดงความสงสัย

ในตำบลสวนหลวง

ในตำบลแพรกหนามแดง คนในชุมชนแสดงความสงสัยและสอบถามในเรื่องที่ทำกินและการประกอบอาชีพผ่านผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ในสวนหลวงคนในชุมชนไม่เด่นชัดในการแสดงความสงสัยเรื่องที่ทำกินและการประกอบอาชีพ สวนหลวงคนในชุมชนแสดงความสงสัยทางโดยตรงและโดยอ้อมผ่านผู้ใหญ่บ้าน ในเรื่องการทำงานของกำนันซึ่งเป็นประธานฝ่ายบริหารกับฝ่ายบริหารที่บริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล แพรกหนามแดง คนในชุมชนสงสัยการทำงานของฝ่ายบริหาร และแสดงความสงสัยโดยตรงและโดยอ้อมผ่านผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกอบต. ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นสมาชิกที่อยู่ในฝ่ายสภาในแพรกหนามแดงและสวนหลวง ก็สงสัยเช่นเดียวกับที่คนในชุมชนสงสัย พวกเขาสงสัยในการทำงานของฝ่ายบริหาร ทั้งในเรื่องการบริหารงาน การจัดทำโครงการ และการใช้เงิน

ในตำบลแพรกหนามแดง

คนในชุมชนแสดงความสงสัยเรื่องการประกอบอาชีพผ่านผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเรื่องนี้ คนในชุมชนหลายคนได้รวมตัวกันพากันมาสอบถามผู้ใหญ่บ้านในเรื่องการทำถนนเข้าหมู่บ้านเช่น เข้าหมู่ที่ 2 ส่วนใหญ่จะสอบถามกันว่า ถนนทำไมยังไม่เสร็จและจะเสร็จเมื่อไหร่และมีอีกหลายคนไปสอบถามสมาชิกอบต. เรื่องการจัดทำถนนและสะพานต่อ สอบถามสมาชิกอบต. ในมติที่ประชุมว่าผลการประชุมลงมติให้ในหมู่บ้านของคนได้จัดทำถนนหรือสะพานต่อ

ผู้ใหญ่บ้านในตำบลได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“เขาก็มาถามผมบ่อยเหมือนกันนะคนในชุมชน เขาถามกันว่าถนนจะเสร็จเมื่อไหร่ แล้วทำไมไม่ได้แค่นี้ผมก็ไม่รู้ว่าจะตอบว่ายังไง”⁷⁴

และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“ก็คนในชุมชนเขาจะเอาสะพานต่อกันแต่เคยมีการขอร้องให้อาถนนก่อนแล้วค่อยเอาสะพานต่อ ทีหลังนี่ถนนไม่ได้เขาก็เลยมาถามผมอีกว่าตกลงได้สะพานต่อหรือไค้ถนน ถ้าไค้ถนนแล้วเมื่อไหร่จะทำ สงสัยจะเกิดเรื่อง”

คนในชุมชนแสดงความสงสัยการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งในที่นี้จะหมายถึงการทำงานของคณะกรรมการบริหาร คนในชุมชนในหมู่ที่ 6 สงสัยกันในเรื่อง หอกระจายข้าวที่ไม่มีความเหมือนในหมู่อื่น สงสัยเรื่องป้ายหมู่บ้านที่พิมพ์จัดทำไม่นาน ซึ่งป้ายมีความหนาไม่เท่ากับป้ายหมู่บ้านหมู่อื่นที่ได้จัดทำมาก่อน เกิดการเปรียบเทียบมีการพูดคุยกันและมีการเข้าสอบถามกับผู้รับเหมาที่มีการต่อว่าผู้รับเหมาว่าเอาค่าไรมากเกินไป บางคนก็สงสัยและเข้าสอบถามกับผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านข้างเคียงและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจนในภายหลังคนในชุมชนทราบว่ามีการทุจริตในการจัดทำโครงการ

“เขารู้ไม่ใช่เขาไม่รู้เขา ก็คงไปคุยกันมั้ง บางคนก็มาถาม ให้อีป้ายให้อีหอกระจายข้าวแหม หมู่เขาไม่เหมือนหมู่อื่น ทีหลังก็รู้กันหมด”

ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายสภา สงสัยการทำงานของกำนันและฝ่ายบริหาร ทั้งในเรื่อง การประมูลรับเหมางาน การจัดทำโครงการ และการใช้เงินงบประมาณ โดยเขาแสดงออกโดยการพูดคุยกับผู้ใหญ่บ้านคนอื่นและยังได้กล่าวถึงเรื่องนี้ด้วยความสงสัยว่า “แต่ว่ากำนันคนเดียวที่ ซ้อมมา หินเท่าไร เหล็กเท่าไร ปูนเท่าไรเขาซื้อของเขาคนเดียวแล้วเงินเขารับมาแล้วจ่ายให้กับร้านเท่าไรเขาไม่เคยชี้แจง”

“ผมเสนอให้เอาไปใช้ ถ้าเหลือค่อยเอามาแบ่งไม่เหลือไม่ว่าแต่อย่ามากินคนเดียวกินเป็นคนคนผมไม่ชอบ ให้อีสร้างฝืดแบบฝืดแปลนก็ไม่ว่า ลดงบประมาณตัดรายจ่าย ผมไม่ว่า เอามาใช้จ่ายส่วนกลางเท่าไร ผมไม่ว่า นี่เขาปิดทุกอย่างปิดทุกเรื่อง”⁷⁵

ผู้ใหญ่บ้านอีกคนหนึ่งก็สงสัยการทำงานของฝ่ายบริหารเช่นกันเขากล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

⁷⁴ สัมภาษณ์ นาย ก. (นามสมมุติ) ผู้ใหญ่บ้านตำบล แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 24 ก.พ 2543

⁷⁵ สัมภาษณ์ นาย ก. (นามสมมุติ) ผู้ใหญ่บ้าน ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 11 กุมภาพันธ์ 2543.

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

นอกจากนั้นผู้ใหญ่บ้านบางคนก็สงสัยการทำงานของฝ่ายคณะกรรมการบริหารซึ่งมีกำนันเป็นประธานคณะกรรมการบริหาร โดยเขาไม่ได้หยุดอยู่แค่การสงสัย มีการเข้าไปสอบถามกับคนในชุมชนในพื้นที่ เรื่องการจัดทำถนนเข้าวัดบางนางลีใหญ่ บริเวณหมู่ที่ 3 ตำบลสวนหลวง ที่ไม่ได้มาตรฐาน และนำข้อมูลที่ได้จากคนในชุมชนมาตั้งกระทู้ถามโต้แย้งในที่ประชุม

“ก็สงสัยแกตั้งแต่ไอ้คนมาประมูลแล้ว รู้ว่าแกทำ ผมก็เคยไปถามคนในชุมชนตรงหมู่ 3 ที่ว่าทำไมถนนเข้าวัดนะ คนในชุมชนก็บอกว่าไม่มี รถบดมาเลย ไอ้ห้าถ้าแกเอารถมาบดสะพาน้อยก็ไม่มีเรื่องแล้ว นี่ไม่เอามาเลย ไม่ฉลาด”⁷⁹

ผู้ใหญ่บ้านบางคนก็สงสัยนำเรื่องไปพูดคุยกันในองค์การบริหารส่วนตำบลเรื่องการจัดทำโครงการ มีการสอบถามปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเรื่องการจัดทำโครงการ ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งได้กล่าวถึงการการแสดงความสงสัยว่า

“ปลัดก็ท้วง กำนันแกไม่ฟัง ผู้ใหญ่หมู่อื่นไม่มีหน้าที่รับผิดชอบก็เลยไม่รู้ไม่ได้ดูแล แต่ก็มียางคนก็เห็นแต่ไม่กล้าเตือน บางคนเอาไปพูดในสภา ถามปลัด ปลัดบอกว่าเตือนแล้ว”⁸⁰

จากข้อความนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ใหญ่บ้านบางคนก็รู้เรื่องอยู่บ้างมีความสงสัยในการทำงานของกำนัน และสงสัยว่าทำไมจึงปล่อยให้ทำโครงการที่ไม่ได้มาตรฐานต่อไป จึงมีการสอบถามยังปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากการแสดงความสงสัยในเรื่องนี้วิเคราะห์ต่อได้ว่า ยังมีการนำข้อมูลที่ได้จากชกถามไปโต้แย้งต่ออีกด้วย

ผู้ใหญ่บ้านบางคนก็สงสัยการทำงานของฝ่ายบริหารที่อาจชักนำคนอื่นเข้ามาประมูลงานและเรียกเก็บค่าหัวคิวจากการช่วยให้ได้ชนะการประมูลงานโดยมูลเหตุที่สงสัยก็เนื่องจากผู้ที่ประมูลได้มักจะประมูลได้ในมูลค่าที่ใกล้เคียงกับราคากลางที่อบต. ได้ตั้งไว้จนผิดสังเกต

“การชักนำใครมาประมูลแล้วกินหัวคิว ตรงนี้เราไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ แต่ว่ามีแน่นอน เพราะใครจะทิ้งหลักฐานไว้จริงไหม อย่างเขาไปกระซิบบอกว่าไอ้ห้องไอ้งานสร้างถนนเอ็งเคยทำมาแล้วเขาราคากลางตั้งไว้ ล้านนี้เองไปประมูลเลยนะเคียวข้าจะกันคนอื่นออกไปให้หมดให้เองได้ แล้วถ้าเองได้ต้องร้อยละนะ ราคาที่มันมาแปลก ๆ เกิดเพราะราคากลางมันรั่ว ราคากลางเป็นราคาที่ทางราชการปกปิด ปกปิดนักหนาเพื่อไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามรู้แต่ให้ฝ่ายตนเองรู้ ควรจะใช้คำอย่างนี้ได้ไหมไปบอกอาจารย์ชัช ราคากลางเป็นราคาที่ทางราชการปกปิดกันนักหนาเพื่อไม่ให้ฝ่ายตรง

⁷⁹ อ่างแล้ว

⁸⁰ อ่างแล้ว

ข้ามที่จะเข้าประตูรู้แต่ฝ่ายของตนเองต้องรู้ก่อนว่าราคากลางเท่าไร? จึงได้เรียกว่า งานปกปิด เขาจะพิมพ์หน้าของว่าลับเฉพาะลับเราเข้าใจว่าลับหูลับตาเพื่อไม่ให้ใครรู้ไม่ให้ใครเห็นแต่ว่าเฉพาะคนคนหนึ่งคณะหนึ่งที่จะต้องรู้ เราจึงใส่คำว่าเฉพาะต่อไปจากตรงนั้นด้วยเมื่อเอา สองคำมารวมกันแล้วก็ได้ลับเฉพาะใครคนหนึ่ง”⁸¹

การเกิดความสงสัยย่อมมีการแสดงออกที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง เช่นการพูดคุยโต้ถามกันเอง ตามงานบุญต่างๆหรือเข้าไปซักถามผู้ที่ควรจะรู้เรื่องราวหรือเข้าไปพิสูจน์โดยตรง ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว กระบวนการต่างๆที่ได้กระทำทำให้ รู้เรื่องราวมากขึ้น จนสามารถนำมาพูดคุย แสดงความคิดเห็น จนถึงการโต้แย้งและเรียกร้องได้เมื่อไม่เห็นด้วยเช่นการที่คนในชุมชนแสดงความสงสัยและพูดคุยกันจนรู้ถึงผู้ใหญ่บ้านและสอบถามผู้ใหญ่บ้าน ประกอบกับผู้ใหญ่บ้านก็สงสัยอยู่แล้วจึงได้แลกเปลี่ยนข้อมูลกัน พลังความสงสัยทั้งสองฝ่าย แผ่ขยายเข้าหากัน จึงเกิดกระบวนการโต้แย้งต่อไป

เรื่องการโต้แย้งและเรียกร้องอย่างไม่เกรงใจ

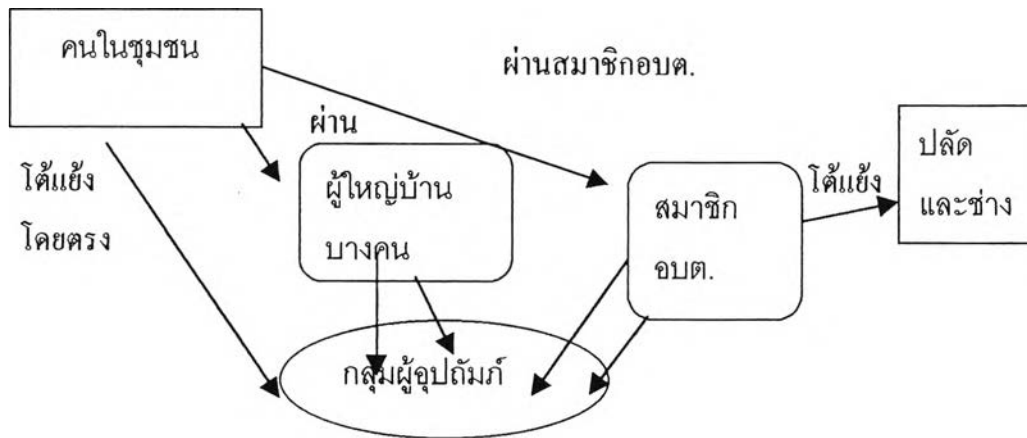
ในที่นี้การโต้แย้งหมายถึงการที่คนในชุมชนหรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลช่วยกัน ซักถามและเสนอความคิดเห็นในเรื่องที่ทราบข้อมูลอยู่บ้างแล้วแต่ไม่เห็นด้วย การกระทำดังกล่าวกระทำทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้ที่พูดในที่สาธารณะ โดยอาจมีการแสดงออกซึ่งสีหน้าและน้ำเสียงที่ ผิดปกติไปจากเดิม และผู้ที่โต้แย้งมีความมุ่งหวังให้การโต้แย้งนั้นมียผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง เช่นการแสดงความไม่เห็นด้วยในการทำถนนที่มีความจำเป็นน้อยและใช้งบประมาณมาก

การเรียกร้องหมายถึงการแสดงออกเพื่อให้ทราบถึงความต้องการของคนในชุมชน การแสดงออกดังกล่าวมีทั้งการแสดงออกที่เป็นคำพูดและการกระทำเพื่อให้เกิดการปฏิบัติใดๆต่อไป เช่น คนในชุมชนมารวมกันเป็นกลุ่มและส่งตัวแทนมาพูดคุยเกี่ยวกับความต้องการของกลุ่ม เพื่อให้มีจัดสร้างสะพานท่อ การโต้แย้งและเรียกร้อง

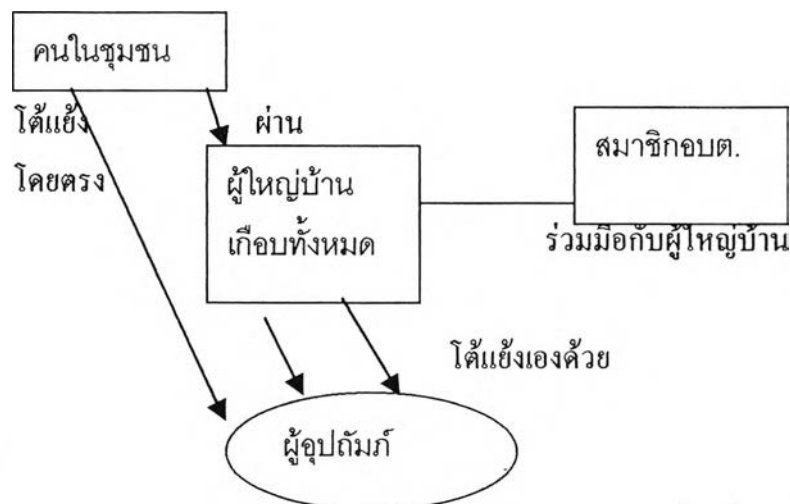
⁸¹ สัมภาษณ์ นาย ง. (นามสมมุติ)ผู้ใหญ่บ้าน ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 19 กุมภาพันธ์ 2543.

แผนภาพ4.5 เรื่องการโต้แย้งและเรียกร้อย

ในตำบลแพรกหนามแดง

ตำบลสวนหลวง

ตำบลแพรกหนามแดงคนในชุมชนมีการโต้แย้งและเรียกร้อยเรื่องที่ทำกินและการประกอบอาชีพโดยตรงต่อผู้อุปถัมภ์และโดยอ้อมผ่านผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกอบต. แต่ในสวนหลวงไม่เคียดร้อนเรื่องการประกอบอาชีพจนเกิดการเรียกร้อยแบบนี้อย่างเด่นชัด เรื่องการทำงานของฝ่ายคณะกรรมการบริหารที่เกิดการทุจริต คนในชุมชนรวมตัวกันได้โต้แย้งเรียกร้อยโดยตรงและโดยอ้อมผ่านผู้ใหญ่บ้าน และให้การสนับสนุนเป็นพรรคพวกของสมาชิกอบต. สวนหลวงคนในชุมชนโต้แย้งและเรียกร้อยโดยตรงและโดยอ้อมผ่านผู้ใหญ่บ้านเรื่องการทุจริตของผู้อุปถัมภ์ ผู้ใหญ่บ้านในแพรกหนามแดงโต้แย้งและเรียกร้อยให้มีการแบ่งค่าคอมมิชชั่น ในการทำโครงการ ให้กับตนเองบ้างและเรียกร้อยให้ทำถนนเข้าหมู่บ้านของตนเอง แต่ในสวนหลวง ผู้ใหญ่บ้านไม่มีการกระทำเช่นนั้น ผู้ใหญ่บ้าน

เกือบทั้งหมดร่วมมือกับสมาชิก อบต. ทำการโต้แย้งและเรียกร้องเรื่องการทำงานของฝ่ายบริหารที่ทำงานเพื่อประโยชน์เฉพาะหมู่ตน และการทุจริตการทำโครงการ ในแพรกหนามมีลักษณะแบบนี้เช่นกัน ผู้ใหญ่บ้านร่วมมือกับสมาชิก อบต. โต้แย้งการทำงานของฝ่ายบริหารที่ให้ประโยชน์เฉพาะพรรคพวกและเอาเปรียบทำให้คนอื่นเดือดร้อน

ในตำบลแพรกหนามแดง

คนในชุมชนในหมู่ที่ 2 และ 3 โต้แย้งและเรียกร้องให้มีการทำสะพานท่อแทนท่อส่งน้ำเพราะถ้าทำเพียงท่อส่งน้ำ เมื่อถึงฤดูฝน น้ำจะมีมาก ประกอบกับพื้นที่ในสองหมู่บ้านนั้น เป็นที่ต่ำ น้ำจะระบายไม่ทัน จะมีฝักตบขามาเกิดขวางการระบายน้ำทำให้น้ำท่วมพื้นที่ทำกินซึ่งส่วนใหญ่เป็นบ่อปลา เกิดความเสียหาย ทุกคนจะมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น มีความเดือดร้อนกันมาก มีการรวมกลุ่มเรียกร้องโดยตรง ต่อกำนัน และโดยอ้อมเรียกร้องผ่าน สมาชิก อบต. และผู้ใหญ่บ้าน มีการโต้แย้งและเรียกร้องอย่างรุนแรง เพราะถ้าไม่ได้ดังคำที่โต้แย้งและเรียกร้องไป พวกเขาต้องประสบความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอย่างมาก ในเรื่องนี้ ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิก อบต. ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“คนในชุมชนเขาจะเอาสะพานท่อกันผมก็เห็นด้วย พอหน้าน้ำน้ำมันจะระบายไม่ทันสวะมันจะโคนคั่นอยู่ปากท่ออุดปากท่อหมดน้ำก็ท่วมกันหมด ไปคูถนนตรงทางเข้านี้ ตอนนี้อยู่ยังไม่เห็นคนเขาหลบท่อไปแล้ว ระบายไม่ได้นี่ยัง ตกลงกันไม่ได้เลย”⁸²

และอบต. คนหนึ่ง กล่าวถึงเรื่องที่คนในชุมชนมาเรียกร้องผ่านตนเองว่า

“เมื่อวานเขาก็ประชาคมที่หมู่ 2 ไร่เรื่องถนน เรื่องท่อ มันจะเกิดเรื่องแล้ว หละ นี่ได้ถ้าไม่ได้ผลมันจะเกิดเรื่อง ลองดูเอาเอง น้ำมันท่วมบ่อเสียหาย ผมเคยได้ แสนกว่าบาท นี้ได้แค่ สามหมื่นกว่าบาท จะเอาอย่างไร น้ำมันท่วม”

“สะพานท่อเป็นเรื่องฉุกเฉิน ถ้าไม่ทำน้ำจะท่วม ที่แรกประชาชนรวมตัวจะเอาสะพานท่อ ทีนี้ท่านกำนันมาคุยกับผมให้อาถอนนยะอะ เพื่อปีหน้าจะลง ทีแรกผมไม่ได้เข้าประชุมผมก็อยู่บ้านอย่างนี้ กำนันให้คนมาตามผมไปพูด ประชาชนเขาก็ยอมกันเขาก็เชื่อผม ว่าให้ทำถนน งบทำถนนก็ไม่ได้ ให้ที่ 100 เมตร 200 เมตร เราอุดส่าห์ เคลี้ยกับประชาชนให้ ให้เขายอมทีแรกเขาไม่ยอม อยู่มาจนบ้านนี้ 3 ปี แล้วอ้างว่า รพช. จะเข้า เข้าแล้วต้องทุบทิ้งอยู่ดี ก็บอกว่า ผู้ใหญ่เป็นมา 20 ปี ได้แค่ เก้า

⁸² สัมภาษณ์ นาย ก. (นามสมมุติ) ผู้ใหญ่บ้าน ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 20 กุมภาพันธ์ 2543.

ร็อยกว่าเมตร มันน่าจะไปชนได้แล้ว ตอนเป็นสภาตำบลเขาจะเถลี่ยกันที่ว่าให้หมู่บ้านมั่งหมูนี้มั่ง ได้ทั่วๆกันไป เป็นอบต.รู้สึกมันจะมองเป็นพวกๆกัน”⁸³

คนในชุมชนยังรวมตัวกันได้แข็งและเรียกร้องโดยตรงต่อกลุ่มผู้อุปถัมภ์และเรียกร้องผ่านผู้ใหญ่บ้านและให้การสนับสนุนเป็นพรรคพวกของสมาชิกอบต.ให้ทำการโต้แย้งและเรียกร้องในองค์การบริหารส่วนตำบลเรื่องการกระทำการทุจริตในโครงการ 5 โครงการ

ผู้ใหญ่คนหนึ่งได้กล่าวถึงการโต้แย้งและเรียกร้องนี้ว่า

“คนเริ่มไม่พอใจในขณะนี้ยังคิดอยู่อีก 4 โครงการ ไอ้โครงการลานตากข้าวมันจลลงไปแล้ว เขากำหนดไว้ที่แรกเนื้อที่ 1 งานแต่ให้ช่างมาวัดแล้ว ค้วยเจตนาหรือไม่ว่าเจตนาไม่รู้ช่างก็ไม่ไปแจ้ง แต่ที่มันไม่พอ น่าจะแจ้งก็ไม่บอก ทำไปเลยที่นี้มันไม่พองานนี้ ก็มาทับบนถนนเอาให้พองาน เสร็จแล้วสมาชิกก็ร้องเรียนว่าไปทับถนนเขาทำไม ที่นี้ปรากฏว่าช่างคำนวณผิด ผิด แทนที่ว่า ที่สมาชิกเขาชื่อว่าไอ้ดินตรงที่เป็นถนนเอาไปไหนเบิกเงินไปแล้ว ไม่ต้องถม ใช้ลูกรังนี่ เงินเป็นส่วนเกินตรงนั้นเอาไปไหน มันเป็นเรื่องสวนร้าง มีต้นมะพร้าว ช่างคำนวณผิด ช่างคำนวณ 106 คิวจริงแล้ว ใช้ไป 200 กว่าคิวก็ไม่พอ ตรงนั้นพอจะหักล้างกันได้ว่า ถึงแม้ถนนไม่ได้ถม คำว่าสวนมันก็เกินอยู่ดีก็เลยยอม อนุโลม ให้แล้วช่างเขาออกมารับผิดชอบว่าคำนวณผิดก็เลยจบไป ตอนนี่เหลือ 4 โครงการ โครงการที่เหลือผิดจริง”

“บางหมู่ก่อให้เกิดแตกแยกกันบ้าง คือว่าคนของอบต.ก็ไปส่วนหนึ่งคนของผู้ใหญ่บ้านก็ไปส่วนหนึ่ง” หมู่ 6 คนร้องเรียน แต่ว่าตัวอบต.ไม่ได้มาเหนี่ยวรั้งประชาชนแต่เขาวิเคราะห์วิจัยแล้วว่าอบต.พูดในสิ่งที่ถูก ก็เลยเป็นมวลชนของคนอบต.ไป พอผู้ใหญ่ทำอะไร คนในชุมชนเขาจะมองถ้าอบต.มาอบต.มาค้ำช่วยเปล่าเขาไปค้ำช่วย มันเป็นผลดีคนในชุมชนหูตาสว่าง แต่ก่อนกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทำอะไรกันคนในชุมชนไม่รู้”⁸⁴

ผู้ใหญ่บ้านก็โต้แย้งและเรียกร้องเช่นกันมีทั้งการโต้แย้งและเรียกร้องในเรื่อง ผลประโยชน์จากค่าคอมมิชชั่นและโต้แย้งการทำงานของผู้อุปถัมภ์ที่มีการทุจริต

โต้แย้งเรื่องการแบ่งผลประโยชน์

⁸³ สัมภาษณ์ นาย ล. (นามสมมุติ),สมาชิกอบต. ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 20 กุมภาพันธ์ 2543.

⁸⁴ สัมภาษณ์ นาย ฎ. (นามสมมุติ),ผู้ใหญ่บ้าน ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 20 กุมภาพันธ์ 2543.

เป็นการโต้แย้งแบบป้องกันตัวมีการกล่าวออกตัวว่าเกรงใจไม่อยากจะกล่าวก่อน แต่การกระทำไม่เป็นเช่นนั้น ไม่มีความเกรงใจ

“เดี๋ยวถ้า ! นี่ไม่ใช่การลอบประดม” ถามว่าเรื่องส่วนตัวผมเคยโกรธเคืองเกลียดใครสักคนไหม ไม่มี แต่ว่าการประมูลงานรับเหมา พูดตรงๆเลยว่ามีรายได้เสียกัน สมมุติว่า ถนนตัวนี้ 900,000 ตั้งไว้ แต่รู้สึกว่ามีมูลค่าจะเกินกว่าคนอื่นเขา พื้นที่ใกล้เคียงนี้จะเกินหมู่อื่นเขา แล้วก็ไปเหมาขาดกับผู้รับเหมา ว่าถนนสายนี้ ให้ 600,000 แล้วเงินส่วนนั้น ฝ่ายบริหารก็เอามาจอยกันกับพวกฝ่ายบริหารไม่ได้แบ่งไม่ได้อะไร ในเมื่อผมจับได้อย่างนั้นแล้ว ผมก็เลยต้องพูดว่าเอ ไม่ถูกต้องผมว่า ผมก็ขอเสนอว่าให้หักเปอร์เซ็นต์ไว้เหมือนอำเภอเหมือนจังหวัด 10 เปอร์เซ็นต์ 5 เปอร์เซ็นต์ ก็ไม่ว่าพอสิ้นปีก็เอามาแบ่งกันทั้งฝ่ายสภาฝ่ายบริหารนั้นแหละจะไม่มีการขัดแย้งกัน แต่เขาก็ไม่ยอมรับเขาว่าเดี๋ยวก็ เดี่ยวเกิดมีการร้องเรียนกันขึ้นมีอะไรขึ้นก็จะผิด ก็ผมก็เลยบอกว่าผู้รับเหมาเขาให้ด้วยเสนหา แล้วมันเป็นระเบียบขึ้นมาผู้รับเหมาเขาให้มันจะมาผิดอะไรผู้รับเหมาทุกคนให้เอง 10 เปอร์เซ็นต์ทุกงานหละครบทุกงานไม่มีงานไหนที่จะไม่ได้ แต่ว่า อบต. ที่อื่นเขาก็ทำกัน ทำเขาทำกันแบบนี้เอา 10 เปอร์เซ็นต์ 10 เปอร์เซ็นต์ต้องงานส่วนรวมเอามาใช้ได้ถ้าหากมีกำไรผมไม่ได้ว่านี่ เดี่ยวจะว่ากำนันก็ต้องออก ผมก็ออกต้องควักกระเป๋า มันไม่ถูก แล้วงานถวายพระพรหมดไปเท่าไร เอาเงินตัวนี้ไปใช้สิ จังหวัดนี้มีงานจังหวัดเคลื่อนที่ผู้กมิตร์ร่วมใจที่หน่วยงานทั้งจังหวัดออกมา ถ้าปีไหนเวียนมาตรงตำบลเรา ก็เอาเงินตรงนั้นไปจัด ผมเสนอให้เอาไปใช้ ถ้าเหลือค่อยเอามาแบ่งไม่เหลือไม่ว่าแต่อย่ามากินคนเดียว กินเป็นคนคนผมไม่ชอบ ไอ้สร้างคิดแบบคิดแปลนก็ไม่ว่า ลงงบประมาณตัดรายจ่าย ผมไม่ว่า เอามาใช้จ่ายส่วนกลางเท่าไร ผมไม่ว่า นี่ เขาปิดทุกอย่างปิดทุกเรื่อง

ลองถ้าเป็นเปอร์เซ็นต์สบาย ไม่มีใครกำหนดหรือกว่าเท่าไร ขอให้มีเถอะ ในแพรงหนามแดงกิจกรรมเยอะ เงินมันต้องทำเยอะ”⁸⁵

โต้แย้งเรื่องการทำงานที่มีการทุจริตและการทำงานของฝ่ายบริหารที่บริหารงานโดยไม่สนใจคำแนะนำหรือไม่สนใจการโต้แย้งของสภาเพราะเมื่อโต้แย้งแล้วก็เกิดความไม่พอใจกัน

“มามาก็มันหนักกันไม่พ้นแล้วต่อมาต่อมามันก็คิดแบบคิดแปลนที่ สี ห้า โครงการที่เคยออกหนังสือพิมพ์ ผิดหมด ถนนก็หุด ออกแบบไปคดแต่พอสร้างเข้าจริงๆมันตรงแล้วเนื้อที่ก็ลุด แต่เงินไม่ลุด แล้วก็ป้ายเฉลิมพระเกียรติหมู่เดิม หมู่ 5 หมู่ 6 หมู่ 4

^{*} ลอบประดมในที่นี้หมายถึงการลอบลู่คู่มุขมนตรีหรือการนินทาว่าร้าย

⁸⁵ อ้างแล้ว

ระบุไว้ว่าแผ่นเหล็กหนา 4 มิล เอามาจริงๆ 1.5 แล้ว เงินก็ไม่ลด เอ้อ ! เงินก็ไม่ลด เป็นอย่างนั้น แล้วพื้นที่เท่ากันเดียวไปคูสิตาบลัดประคู้ หมู 10 ตรงนี้ ป้ายยังไม่รู้ แต่ถนนของหมู 3 นี้ ไฮนี้ 170 เมตร ตั้ง แก้นแสนกว่าแถมป้ายไม้ปัก ไฮนี้เขา 400 เมตร เขาเงิน แสนกว่าเขาปักเรียบร้อย แล้วเส้นทางตามเงินมันจะเหลือเท่าไร อันนั้น 400 เมตร แสนห้าหมื่นกว่า ไฮนี้ 170 เมตร น้อยกว่าตั้งก่อน ไฮนี้เขามากกว่า ตั้ง 230 เมตรแต่เงินเขาน้อยกว่า เนี่ยเขาทำกันแบบนี้แล้วพวกพวกผมจะอยู่ได้หรือ ก็เริ่ม พุดพุดเขาก็เริ่มเกลียดเอา พอเสนออะไร ไปเขาก็ไม่ค่อยฟังทำเฉยละ ⁸⁶

โต้แย้งการทำงานของกำนันในฐานะประธานฝ่ายบริหารอย่างไม่เกรงใจโดยระบุว่าเป็นการกระทำของกำนัน กำนันเป็นคนทำผิด

“กำนันรับไปทำคนเดียวมาแจ้งเอาตอนจะรับเงินพอทำเสร็จแล้วก็เอาผมเป็นผู้ตรวจ รับวัสดุก็ผู้ใหญ่ปรีชาก็จัดซื้อจัดจ้างจริงๆแล้วเขาไม่ได้บอกใคร
“แต่ว่ากำนันคนเดียวที่ ชื่อมา หินเท่าไร เหล็กเท่าไร ปูนเท่าไรเขาซื้อของเขาคนเดียวแล้วเงินเขารับมาแล้วจ่ายให้กับร้านเท่าไรเขาไม่เคยชี้แจง”
“ไอ้หอกระจายข่าวออกมาแบบต้องเป็นแบบนี้แต่กำนันแกเอาไปตั้งบนถ้ำน้ำ ไม่มีขาแต่ตอนนี้ไปตั้งใหม่แล้ว ที่ข้างฉาง นะ ไปตัดเอาเสาวิทยุมาทำ แต่ก่อนบ้านกำนัน มีเสาวิทยุ แต่มาทำหลังจากถูกร้องเรียน มาตั้งหลังจากถูกร้องเรียนจะใช้ได้หรือ ร้องเรียน เมื่อ ปี 42 เดือน สิงหาคม แล้วมาทำเมื่อ วันที่ 5 ธันวาคม มาทำเห็นว่าคนร้องเรียน ก็ไม่สร้างอะไรเลยแบบก็มีอยู่ แล้วก็ของเก่าด้วย แล้วแกเคยพูดอยู่ครั้งนึง พุดในเทพ แกว่าถ้าแกไม่ทำอย่างนี้แกจะถอนทุนยังไฉน ก็ของผมได้จบ ส.ส. แต่ของแกไม่ได้ แกก็กลัวคนในชุมชนจะว่า แกก็เลยสร้างของแกขึ้นมาแข่งแกไม่ได้จบของใคร เสร็จแล้ว เอาเงินส่วนตัวแกสร้าง ในแบบแปลนข้อบังคับมันออกมา แล้วทำไมไม่มีสมาชิกก็ ตาม แกก็พูดขึ้นมาคือในเทพคุณ ต.(นามสมมุติ)บอกว่าถ้าแกไม่ทำอย่างนี้ แกจะถอนทุนได้ยังไฉนแกพูดของแกคือๆ ทุนที่แกไปสร้างไว้ก่อน สร้างเพื่อจะให้เหมือนหมูอื่นเขาบ้าง ⁸⁷

นอกจากนั้นสมาชิกอบต. ในหมู่บ้านของกำนันก็ยังโต้แย้งและเรียกร้องในที่ประชุมมีการตั้งกระทู้ถามหลายครั้งซึ่งผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งได้กล่าวถึงการโต้แย้งของสมาชิกอบต. ว่า

“แกก็กลัวคนในชุมชนจะว่า แกก็เลยสร้างของแกขึ้นมาแข่งแกไม่ได้จบของใคร

⁸⁶ อ้างแล้ว

⁸⁷ อ้างแล้ว

เสร็จแล้ว เอาเงินส่วนตัวก่อสร้าง ในแบบแปลนข้อบังคับมันออกมา แล้วทำไมไม่มีสมาชิกก็ถาม แกก็พูดขึ้นมาคือในเทปคุณ ต.(นามสมมุติ)บอกว่าถ้าแกไม่ทำอย่างนี้ แกจะถอนทุนไฉนยังไงแกพูดของแกคือๆ”⁸⁸

และสมาชิกอบต.อีกคนหนึ่งที่เคยเป็นช่างของตำบลได้กล่าวถึงการโต้แย้งของสมาชิกที่อยู่ใน หมู่ของกำนันว่า

“ต(นามสมมุติ)กับ จ.(นามสมมุติ) ไอ้คนร้อง เขาก็ถกนึ่งกัน ช่วยเหลือกันมาตลอด ประชาชนตั้งมา ก็ต้องค้ำมั่งไปตามกันหมด ก็ล้มจมกันหมด เขาเป็นฝ่ายตรวจสอบ อยู่ ดีก็ไม่ดี”⁸⁹

และยิ่งไปกว่านั้นผู้รับการอุปถัมภ์ที่ถือได้ว่าจงรักภักดีและซื่อสัตย์ที่สุดเขาไม่เคยโต้แย้ง และเรียกร้องอะไรเลย แต่เขาก็ทนไม่ได้ต้องออกมาโต้แย้งในเรื่องที่ผู้อุปถัมภ์ทำไม่ดีและทำให้เขาเคืองครีอน

“มันมีเรื่องผมก็ไม่รู้ที่แรกผมไม่รู้หรอก เราพูดกันจริงๆผมไม่รู้หรอก เขาให้เรา เซ็นต์ตรวจรับงานถนน ถนนมันขาด ถนนมันขาดไม่ได้มีระยะทาง พอผมก็บอกว่าขาด แล้วเขาบอกว่าจะทำไม ทางผู้รับเหมา ทางปลัดนั่นเขาก็คุยกัน ว่าเดี๋ยวเขาจะหिनคลุกมาโรยทับถนน ไอ้ที่เขาทำแล้วเขาก็ทำสมเหตุผล คราวนี้มาคุยที่คณะกรรมการ ตรวจสอบความทุจริตความผิดรุนแรงเขาบอกว่าไม่ได้ต้องเอาโครงการมาเข้าตัดทอนจำเพาะที่ทำไปไอ้ที่เหลือต้องเอาเงินมานั้นกลับออกมา ถึงจะถูกต้อง ต้องเอาคืน ก็ที่แรกไม่รู้กฎหมาย ว่าไอ้ถนนไปทับโรยที่ถนนอื่นได้หรือเปล่า เขาว่าไม่ได้ถ้าเป็นถนนเอกชนทำได้ ของรัฐทำไม่ได้ต้องเอาเงินกลับมาทำแค่นั้นต้องคิดแค่นั้น ก็โดนตรวจสอบมา ก็มันนึกว่าประณีประยอมกันได้อย่าง ปลัด อย่างช่างเขาเรียนมาสูง อย่างนิติแบบนี้ใช้ใหม่ ก็คิดไปแบบนั้น ผมแค่ ป. 4 ไปรู้อะไร ถึงเวลามาสอบผมนานกว่าเพื่อน ผมอยู่คู่นานกว่าเพื่อน”⁹⁰

คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นได้ว่าเขาพยายามโต้แย้งและแสดงความไม่เห็นด้วยต่อการกระทำของผู้อุปถัมภ์และพยายามปฏิเสธอย่างป้องกันตนเองนอกจากนั้นเขายังพยายามหาวิธีในการโต้แย้งโดยการลาออกจากฝ่ายคณะกรรมการบริหารเพื่อให้การโต้แย้งทำได้สะดวกมากขึ้น

⁸⁸ อ่างแล้ว

⁸⁹ สัมภาษณ์ นาย ล. (นามสมมุติ),สมาชิกอบต. ต.แพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 21 กุมภาพันธ์ 2543.

⁹⁰ อ่างแล้ว

“เพราะที่แรกไม่รู้ความจริง อัคอัน ลาออกแล้วพูดด้วย อย่างแบบนี้เขาให้เอาคาค เขียว เอา คาคเหลืองคาคคาคแดงไปทำให้เขาเราไม่รู้ผมเซ็นรับ 3 สี อย่าง ชุ่มเฉลิม พระเกียรติเหล็กก็ผิดขนาดเขา ไม่ต้องไ้ขนาดเขาตรวจมีเรื่องมาแล้วอย่างหอบ กระจายข่าวก็ยังให้ผิดเดินก็ทำให้ผิดแล้วเราจะเอาไว้ทำไม ก็คิดกันอย่างนี้ ก็ตะกัน วันที่ 1 ก็คัดกันอีก”⁹¹

ในตำบลสวนหลวงคนในชุมชนทราบเรื่องได้จากการสอบถามผู้ใหญ่บ้านและการเฝ้าดูมีการสอบถามว่าถนนทำไมมีผิวถนนที่บางหลายคนนำไปเปรียบเทียบกับถนนนอกหมู่บ้าน จึงมีการโต้แย้งโดยตรงต่อผู้อุปถัมภ์ในเรื่องการทำให้โครงการที่มีการทุจริตแต่ก็ไม่ได้มีการแก้ไขใดจึงมีการรวมตัวกันอีกครั้งเรียกร้องผ่านผู้ใหญ่บ้านและให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทนในการโต้แย้งซึ่งได้ผลทำให้เกิดการสอบสวนและหยุดการทุจริตไว้ได้ชั่วคราว

คนในชุมชนในตำบลได้กล่าวโต้แย้งการกระทำของผู้อุปถัมภ์ว่า

“โธ กำนัน ใครก็รู้กัน ตัวกินเลย คุณนเข้าวัดนางลีลี แป็บเดียวเป็นหลุมเป็นบ่อพังไปหมด ถนนอะไรของแก”⁹²

และคนในชุมชนอีกกลุ่มได้พูดในทำนองเดียวกันว่า

“คนรู้เห็นตั้งแต่แรกตั้งแต่ฐานล่าง แต่ต่อมาทำตามแผน ให้มีถนน แต่ก็ไม่ได้ทำ ตามพิมพ์เขียว ก็เลยโดน”⁹³

นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านยังมีการรวมกันโต้แย้งต่อผู้อุปถัมภ์อย่างไม่เกรงใจตำแหน่งกำนันซึ่งไม่เคยทำมาก่อน

“ตอนเป็นสภาตำบลฮู้กันมีคนโวยวายแต่เขาไม่เชื่อ เป็นอบต.คนโวยมากขึ้นแล้วก็ได้ผล”⁹⁴

พวกเขาได้โต้แย้งในที่ประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล แม้จะโดนตวาดอีกแต่ก็ไม่ยอมในเรื่องนี้ประชาชนสงสัยและไ้ถามมาทางผู้ใหญ่บ้านหลายครั้งจนผู้ใหญ่บ้านที่นำจะเกรงใจกำนันในตำบลไม่เกรงใจอีกต่อไป ผู้ใหญ่บ้านเกือบทุกหมู่บ้านตั้งกระทู้ถามในสภา ให้กำนัน

⁹¹ อ่างแล้ว

⁹² สัมภาษณ์ นาย ณ. (นามสมมุติ), 25 กุมภาพันธ์ 2543.

⁹³ สัมภาษณ์ นาย สม.(นามสมมุติ), 25 กุมภาพันธ์ 2543.

⁹⁴ สัมภาษณ์ นาย ช. (นามสมมุติ),ผู้ใหญ่บ้าน ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 25 กุมภาพันธ์ 2543.

ตอบ แต่กำนันว่าก็ยืนยันว่าถูกต้องจึงขอแบบพิมพ์เขียวไปตรวจสอบ และนำคนทั้งหมดขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งฝ่ายคณะกรรมการบริหาร ฝ่ายสภา ช่างและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ไปลงพื้นที่เพื่อทำการพิสูจน์ ตั้งแต่การเปรียบเทียบแบบพิมพ์เขียวกับ งานโครงการ ทำการขุดเจาะเพื่อพิสูจน์ ชั้นของวัสดุ ผลปรากฏว่า งานที่ทำมาไม่มีอะไรถูกต้อง กำนันต้องยอมรับออกมาเอง ว่า

“ผมยอมรับว่านาย ม.(นามสมมุติ)เป็นคนของผมที่ส่งลง ไปเอง แต่ที่ทำผมเป็นคนทำเอง”

ผู้ใหญ่บ้านบางคนก็พยายามโต้แย้งเมื่อมีโอกาสโดยเขาลาออกจากฝ่ายบริหารมาอยู่ฝ่ายสภา โดยเขากล่าวว่า

“ผมอยู่ตรงนั้นเหมือนถ่มน้ำลายรดตัวเอง”⁹⁵

หรือแม้แต่ประธานสภาก็ยังลาออกเพราะอยากโต้แย้งแต่ก็เกรงใจ

“ประธานสภาคนเก่าลาออกแกลงเห็นว่าไม่มีบทบาทค้ำ ใครก็ไม่ได้”

นอกจากนั้นผู้ใหญ่บ้านยังกล่าวถึงการโต้แย้งของผู้ใหญ่บ้านเกือบทั้งหมดที่ได้ร่วมมือกันกับสมาชิกอบต.และปลัดในการโต้แย้ง

“ปลัดก็ท้วง กำนันแกไม่ฟัง” “ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านอื่นไม่มีหน้าที่รับผิดชอบก็ทำอะไรไม่ได้ บางคนเห็นแล้วแต่ก็ไม่กล้าเตือน บางคนก็เอาไปพูดในสภา ถามปลัดบ้าง ปลัดก็บอกว่าเตือนแล้ว ไปตั้งกระทู้ในสภา เขาก็ยืนยันว่าถูกต้อง เลยขอแบบพิมพ์เขียวมาดู แล้วก็พากันไป ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน กำนัน ปลัด ยกอบต. ไปเลยไปเจาะกันตรงนั้นเลยเจาะดูกัน ผลออกมาไม่ตามแบบ กำนันก็ยอมรับที่ไปเจาะว่าผมทำเอง”

“นาย ม.(นามสมมุติ)เป็นชื่อคนประมุขงาน แต่คนทำงานเป็นอีกชุดหนึ่ง ก็เป็นพวกของกำนัน” และผู้ใหญ่บ้านอีกคนให้ความเห็นเสริมเรื่องนี้ว่า

“ช่างก็ของกำนัน การจ้างก็กำนันจ้าง เอาไปทำเอง แล้วก็มาแจ้ง กำนัน เคยชินกับการทำงานคนเดียว จ้างคนเดียว พอเป็นอบต.ก็ทำอีก ทนไม่ไหว เลยต้องค้ำกันหน่อย”⁹⁶

⁹⁵ อ่างแล้ว

⁹⁶ สัมภาษณ์ นาย ข. (นามสมมุติ)ผู้ใหญ่บ้าน ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 26 กุมภาพันธ์ 2543.

ผู้ใหญ่บ้านบางคนก็กล่าวโต้แย้งและประชดการทำงานของสมาชิกอบต.บางคนว่า

“อบต.เป็นองค์กรหนึ่งที่เราลองผิดลองถูกกัน เป็นคาบสองคม คมหนึ่งก็เลื่อนเนื้อตัวเองไป” เป็นองค์กรที่ไม่มีมีอิสระทางด้านการเงิน การใช้ความคิดบางอย่างต่อไปอบต.จะมีลักษณะซ้ำกัน โต้แย้งไม่เห็นด้วยกับการมีความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์อบต. “บุคคลกรของเราเอกภาพในตัวของตัวเอง เกิดจากสิ่งที่ควรได้ อาจสูญเสีย เพื่อจะได้มีภัยมาสู่ตน”⁹⁷

นอกจากนั้นผู้ใหญ่บ้านบางคนยังให้ความเห็นโต้แย้งและไม่เห็นด้วยต่อการที่มีการนำเอาระบบอุปถัมภ์มาใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบล

“คำว่าอบต.นี้เมื่อก็นี้ผมกำลังนั่งพูดกับน้องสะใภ้ผม ต่อไปอบต.จะเป็นระบบมาเฟียร์ของตำบล เมื่อรูปแบบอบต. เป็นเบ็ดเสร็จ 2 ประธานเป็นคนอยู่ในกรู๊ปเดียวกัน ลูกทีมก็ซ้ำกัน มันจะไปในทิศทางที่เขาต้องการ ถ้าต่อไปนี้ในจังหวัดสมุทรสงครามนี้ซึ่งเป็นจังหวัดเล็กๆ ชาวได้เป็นส.ส. เมียได้เป็นสจ. ลูกชายคนหัวปีได้เป็นประธานบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลใดตำบลหนึ่ง ทั้งหลานซึ่งอยู่ตำบลนั้นตำบลนี้ได้เป็นฝ่ายบริหารของอบต. มากๆตำบล ถามว่าในจังหวัดนั้นจะเกิดอะไรขึ้น เมื่อสส.คือตัวฉัน ตัวฉันคือประธานอบจ. แล้วลูกฉันก็อยู่ฝ่ายตำบลนั้นตำบลนี้ผมคิดว่าถ้ากันระบบนี้ไม่อยู่พังนะ พังเยอะเลยมันเป็นไปได้นะ เชื่อไหมถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดมาจากการเลือกตั้ง เชื่อไหมไอ้พวกเจ๊กโรงน้ำปลาเมืองแม่กลองผูกขาดหมด ไอ้พวกทหารค้าจังหวัด พวกนี้มันตัวมีเงินทั้งนั้น มันจะเป็นระบบผูกขาดหมด ถามว่า 76 จังหวัดจะอยู่ในมือใคร เอากันตรงๆว่า แต่ละจังหวัดก็จะตั้งฮาเริ่มเป็นของตัวเองได้เลยจะทำอะไรก็ได้เต็มที่ แล้วถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเป็นญาติกับผู้ว่าจังหวัดนั้นอย่างลึกซึ้งจังหวัดนั้นก็อยู่ฮ้อมว่าเราจะทานระบบนี้อยู่หรือ”⁹⁸

คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นได้ว่ากลุ่มผู้ใหญ่บ้านไม่เห็นด้วยต่อระบบอุปถัมภ์ที่มีการนำมาใช้ทั้งในการเมืองระดับชาติ ถึงระดับท้องถิ่น เขาตระหนักว่าระบบอุปถัมภ์ก่อให้เกิดผลเสียต่อการกระจายอำนาจ เป็นสิ่งที่มาบั่นทอนการกระจายอำนาจ ทำให้การกระจายไม่ได้ผลประชาชนไม่ได้มีการปก

⁹⁷ สัมภาษณ์ นาย ง .(นามสมมุติ)ผู้ใหญ่บ้าน ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 14 กุมภาพันธ์ 2543.

⁹⁸ อ้างแล้ว

ครองและจัดสรรทรัพยากรในท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง ทรัพยากรและอำนาจจะกระจุกตัวอยู่กับคนเพียงไม่กี่คน

4.2.2 การเพิ่มพูนและการเสื่อมถอยของการช่วยเหลือแบบต่างตอบแทนในครรลองอุปถัมภ์ระหว่างผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นสมาชิกคนสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลกับข้าราชการส่วนภูมิภาค

กำนันผู้ใหญ่บ้าน ปัจจุบันยังเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตำแหน่ง และนอกจากนั้นยังเป็นผู้ได้บังคับบัญชาของส่วนภูมิภาคด้วย การสร้างความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอและแนบแน่น สร้างความสัมพันธ์อันดีกับราชการส่วนภูมิภาค อาจมีส่วนให้การประสานการแก้ปัญหาความเดือดร้อนทำให้รวดเร็วมากขึ้นเพราะงานในการพัฒนาต่างๆแม้ว่าจะเป็นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล แต่การพัฒนานั้นองค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถทำได้เองทั้งหมดสาเหตุประการหนึ่งอาจเป็นเพราะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและความรู้ความเข้าใจ ในโครงการที่ไม่สามารถจัดทำได้ ต้องอาศัยการประสานที่ดีกับส่วนราชการข้าราชการ โดยเฉพาะโครงการที่ต้องมีการจัดทำอย่างเร่งด่วนเช่นปัญหาจากภัยธรรมชาติ

ในตำบลแพรกหนามแดง มีความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติบ่อยครั้ง การคมนาคมไม่สะดวก ประชาชนมีการร้องขอ ผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็นำเรื่องราวข้อเรียกร้องต่างๆ ไปเสนอต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจในหน่วยราชการส่วนภูมิภาคหากข้อเรียกร้องได้รับการตอบสนองการแก้ปัญหาทำให้รวดเร็ว ผู้ที่มีส่วนในกระบวนการตอบสนองข้อเรียกร้องก็จะได้รับความเคารพนับถือจากคนในชุมชน ส่วนตำบลสวนหลวง แม้จะไม่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยธรรมชาติมากเท่ากับตำบลแพรกหนามแดง แต่การคมนาคมก็ไม่สะดวกเช่นกัน หลายหมู่บ้าน ถนนชำรุดเดินทางลำบาก การออกไปที่ว่าการอำเภอต้องใช้เวลามาก ทั้งที่อยู่ห่างออกไปแค่ 6 กิโลเมตร ในส่วนนี้ก็เป็นความเดือดร้อนเช่นกันหากผู้มีอำนาจในการตัดสินใจคนใดให้การอนุมัติการปรับปรุงถนน เขาผู้นั้นก็จะเป็นผู้ที่มีบุญคุณกับคนในชุมชน เช่นการตอบสนองข้อเรียกร้องโดยอนุมัติเงินงบประมาณ จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ดังเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการอย่างมาก เพราะเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ และยังขาดแคลนอยู่มาก

การตัดสินใจแต่ละครั้งในการอนุมัติของผู้มีอำนาจในหน่วยงานส่วนภูมิภาค ผู้มีสถานภาพเหนือกว่าประชาชน เป็นที่สนใจของผู้นำในชุมชนและประชาชน เมื่อส่วนภูมิภาคอนุมัติให้ทำโครงการขนาดเล็กก็อาจมอบหมายให้ผู้นำชุมชนนำไปดำเนินการ หรือถ้าเป็นโครงการขนาดใหญ่ ทางราชการส่วนภูมิภาคก็มักดำเนินการเอง ทุกโครงการก็ได้ จัดทำเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนทุกสถานภาพ ตั้งแต่ผู้มีอำนาจตัดสินใจ ผู้นำชุมชนและประชาชน ก่อให้เกิดหนี้บุญคุณที่ได้คู่คี่สำคัญมาให้ความเจริญมาให้

แต่ก่อนตำบลแพรกหนามแดง ข้าราชการในส่วนภูมิภาคกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์ที่สนิทสนมให้เห็นเด่นชัด จนมีความแตกต่างจากตำบลเช่นเดียวกันกับตำบลสวนหลวง ที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ได้บังคับบัญชาและข้าราชการส่วนภูมิภาค การสร้างความเจริญในทั้งสองตำบลนี้ บางส่วนก็มอบให้กำนันผู้ใหญ่บ้านดำเนินการเปิดโอกาสให้ได้รับประโยชน์จากการก่อสร้าง และใช้การก่อสร้างนั้นเป็นเครื่องมือในการสร้างความน่าเชื่อถือ ที่จะเป็นผู้อุปถัมภ์ต่อไป ส่วนที่จัดทำเองเป็นโครงการขนาดใหญ่ เช่น ถนนคอนกรีต ก็อาจให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ช่วยประสานงานให้ การกระทำเช่นนี้ที่มอบงานบางอย่างให้ผู้นำชุมชนเช่นการจัดสร้างถนนลูกรัง และทำงานในโครงการขนาดใหญ่เอง แม้จะมองได้ว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบของทางราชการ แต่ก็ยังสามารถมองได้อีก การนำสิ่งที่เป็นที่ต้องการ ไปให้ผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่ำกว่า และผู้นั้นก็ได้ตอบแทนด้วยการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน เคารพเชื่อฟังยอมรับคำแนะนำ และต้อนรับอย่างดีเมื่อไปตรวจเยี่ยม เพื่อต่อไปราชการส่วนภูมิภาคจะเลือกที่จะสร้างความเจริญให้อีก เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอุปถัมภ์ ถึงจะไม่เด่นชัดก็ตาม

ก. การเพิ่มพูน ของการช่วยเหลือต่างตอบแทน ในตำบลแพรกหนามแดง

เมื่อเกิดองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นมา ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เด่นชัดขึ้นมา แม้องค์การบริหารส่วนตำบล มีเงินงบประมาณของตัวเอง มีอำนาจในการจัดทำกิจการต่าง ๆ ของตัวเอง แต่นายอำเภอยังมีบทบาทอยู่มาก เช่นการกำกับดูแล อบต.* อีกทั้งสมาชิกส่วนหนึ่งที่มาจากกำนันผู้ใหญ่บ้าน ยังเป็นผู้ได้บังคับบัญชาของนายอำเภอ ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่ราชการส่วนภูมิภาคให้นโยบาย นายอำเภอซึ่งเป็นข้าราชการส่วนภูมิภาคไว้ใจมอบหมายให้กำนันผู้ใหญ่บ้านทำงานตามโครงการที่ได้จัดสรรไปให้ และช่วยเหลือให้ได้รับความดีความชอบ ให้ประโยชน์จากการทำโครงการพัฒนาที่ส่วนภูมิภาคจัดสรรมาให้ กำนันผู้ใหญ่บ้านตอบแทนด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งของข้าราชการส่วนภูมิภาคอย่างเคร่งครัด ให้ความเคารพและเชื่อฟัง ให้การต้อนรับอย่างดีเมื่อมีการมาตรวจเยี่ยม รวมทั้งให้ประโยชน์บางส่วนเมื่อเข้าประมุลงานกับทางราชการ

ในตำบลแพรกหนามแดง กำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทอย่างมาก ใน อบต. มีความสัมพันธ์อันดีกับราชการส่วนภูมิภาค การเสนอข้อบังคับ งบประมาณ การอนุมัติ การใช้จ่ายเงินทำได้ด้วยความรวดเร็ว กำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้รับความดีความชอบจนคนในตำบลอื่นสงสัย กำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลแพรกหนามแดงได้รับรางวัลแทน ทองคำจากทางราชการ 3 ปีติดกัน คือ

ปี 2541 กำนัน ละม่อม รัชอินทร์

ปี 2542 ผู้ใหญ่ วงษ์ คชาชื่น

ปี 2543 ผู้ใหญ่ เฉลา สาหรัยรักษ์

* มาตรา 90 ให้นายอำเภอมีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับของทางราชการ

รางวัลดังกล่าวมีคุณค่าทางจิตใจและเป็นที่ต้องการของเหล่ากำนันผู้ใหญ่บ้านมาก เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและเกียรติภูมิ จนมีบุคคลเหล่านี้ต้องใช้ความพยายามมากกว่าปกติเพื่อให้ได้มา ในเรื่องนี้ มีข้าราชการคนหนึ่งกล่าวว่า

“ไอ้กำนันผู้ใหญ่บ้าน บางทีวัน ๆ ไม่ทำอะไร
วิ่งหาแต่แหวนบ จนบ่าไม่มีที่ติดอยู่แล้ว”⁹⁹

และ เจ้าหน้าที่คนหนึ่งใน อบต. กล่าวเสริมเรื่องนี้อย่างร้อนตัวว่า

“สงสัยของเรา เขาคงว่าเรา ของเราได้กันบ่อย”¹⁰⁰

เหตุที่มีการหยิบยกเรื่องการได้แหวนบทองคำเพราะเมื่อได้แหวนบแล้ว การประสานงานกับส่วนราชการจะทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

การประสานงานกับหน่วยงานส่วนภูมิภาคทำได้ดีและรวดเร็ว นายอำเภอและข้าราชการส่วนภูมิภาคคนอื่น ๆ มาตรวจเยี่ยม ในตำบลบ่อยครั้ง และได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากกำนันผู้ใหญ่บ้าน กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลได้กล่าวถึงการสร้างความสัมพันธ์กับข้าราชการส่วนภูมิภาคและประโยชน์จากการได้รับแหวนบทองคำว่า

“ผมทำหมดแหละ งานพัฒนา สาธารณสุข ปกครองป้องกัน พัฒนากลุ่มสตรี อะไรอีกล่ะ เขวชน เกษตร คนชราด้วย ติดต่อบุคลากรได้ดี พัฒนาของเด่น ๆ ในชุมชนให้เห็น เช่น ปลูกลงไม้ ทำแท่งค้ำน้ำ เขาเห็นว่เราทำได้ดี เลยได้แหวนบทองคำ ผู้ใหญ่วงศ์ก็ได้ กำนันก็ได้ สามปีซ้อนเลย แพรกหนามแดงของเรา ได้ติดคือ”

จากข้อความนี้ทำให้ทราบได้ว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านมีความภาคภูมิใจในการได้รับรางวัลแหวนบทองคำมากและพยายามทำตามคำสั่งหรือคำแนะนำที่ส่วนภูมิภาคต้องการ โดยไม่มีการโต้แย้งหรือเสนอความคิดเห็นค้านใดๆ นอกจากนั้น การได้รับรางวัลแหวนบทองคำ ยังทำให้เกิดประโยชน์ด้านอื่นได้เช่นการได้รับการพัฒนามากกว่าพื้นที่อื่น

⁹⁹ ตัมภภณณ์ นาย ศ.(นามสมมุติ) ข้าราชการใน อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ,15 มกราคม 2543 .

¹⁰⁰ ตัมภภณณ์ นาย ภ.(นามสมมุติ) เจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ,18 มกราคม 2543.

“พอได้ແหนบแล้ว เราก็ได้รับความเชื่อถือจากส่วนราชการมากขึ้น คล้ายกับว่าถ้า หิงบประมาณมา ก็จะไม่สูญเปล่าประชาชนได้รับเต็มที่ จะได้รับการดูแล สนับสนุนส่งเสริมมากขึ้น เช่น อบรมกลุ่มสตรีพัฒนาทางการเกษตร อาจได้รับ โครงการใหม่ พวกเกษตรทฤษฎีใหม่ อะไรเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม”

นอกจากนั้นการประสานงานกับส่วนราชการที่สามารถทำได้มีการทำงานที่รวดเร็ว มากขึ้นและยังไปกวนั้นข้าราชการส่วนภูมิภาคอาจให้โอกาสในการใช้เงิน ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านได้ ประโยชน์จากการใช้เงิน

“แต่ก่อนซ้ำ ที่อำเภอ ก่อนนี้เบิดดั่งค์ซ้ำ เคียวนี้ซ้ำของเรา อำเภอวู้! เร็ว”

“ส่งไปอำเภอ นายอำเภอจะอนุมัติทุกครั้ง
เห็นชอบทุกครั้ง เพราะถือว่ามาจากประชาชน”

“พูดง่าย ๆ ว่าประธานบริหารเหมือนผู้ว่าฯ อนุมัติเงินเป็นล้าน”

“ที่นี่ไม่มีตะถ่วง”¹⁰¹

ข้าราชการส่วนภูมิภาคยังสามารถแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับผู้นำในชุมชนที่เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านได้เมื่อมีการรับเหมากับทางราชการส่วนภูมิภาค จึงทำให้

อบต. แพรกหนามแดง ได้รับการปฏิบัติอย่างดี จากการดำเนินความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้านกับราชการส่วนภูมิภาค ผู้ใหญ่บ้านได้คนหนึ่งกล่าวถึงการสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้อุปถัมภ์กับข้าราชการว่า

“ผมเคยเหมาที่อำเภอที่จังหวัดเขาตั้งไว้เลย 10 เปอร์เซนต์ทุกงานหละครับ ไม่มีงาน ไหนที่จะไม่ได้ แต่ว่า อบต. ที่อื่นเขาก็ทำกัน เขาทำกันแบบนี้เอา 10 เปอร์เซนต์ แต่ว่า คนในชุมชนบางที่ ผมพูดเปรียบเทียบนะ เกลียดตำรวจหาว่าตำรวจรีด ไรแต่ขอโทษ เถอะนายอำเภอแก ได้ตั้งค์เงียบๆ โครงการที่ต้องไปเสนอที่อำเภอหักเป็นเปอร์เซนต์ อยู่แล้วนายอำเภอ ไม่มีหน้าที่อะไรเลยมีแต่ถ้าใคร ไปยื่นของกับเสมียนตรา กับการ คลัง เขาบอกว่ารู้ระเบียบแล้วไซ้ไหม คำว่ารู้ระเบียบแล้ว อย่างผม ขอโทษเถอะนะ

¹⁰¹ สัมภาษณ์นาย ช. (นามสมมุติ) ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ,10 มกราคม 2543.

ก็รู้ว่าเป็นผู้รับเหมาด้วยกันนี่พอจบแล้วต้องหักให้เขา 10 เปอร์เซ็นต์หักไว้ ตั้งแต่ นายอำเภอ มา ยันปลัด คนตรวจงานยันใครๆ ได้หมดแต่ว่าคนในชุมชนไม่รู้หรือก นายอำเภอ ได้กิน แบบว่ารีดไถทางอ้อมไม่รู้หรือแต่ไปเกลี้ยคนตำรวจนั่นมันชัด”¹⁰²

คำกล่าวดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าข้าราชการส่วนภูมิภาคมีโอกาส ได้รับประโยชน์ ได้รับเงิน คอมมิชชั่นจากผู้รับเหมาที่เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน แม้ว่าผู้ใหญ่บ้านบางคนรู้สึกว่าการแลกเปลี่ยนตอบแทนไม่สมควรแต่เขาก็ต้องดำเนินความสัมพันธ์เช่นนี้เรื่อยไป เพื่อความสะดวกในการรับเหมากับทาง ราชการ เช่นต้องมอบเงินบางส่วนจากการประมูลงานหรืออาจช่วยสนับสนุนการจัดงานพิธีต่างๆ ซึ่ง การกระทำเช่นนี้ช่วยให้การทำงานร่วมกับข้าราชการส่วนภูมิภาคเป็นไปด้วยดีและผู้ที่ให้ประโยชน์ กับข้าราชการก็อาจได้รับความดีความชอบได้เช่น ได้รับแหวนทองคำ สิ่งนี้เป็นวิธีการหนึ่งของการ ช่วยเหลือและการตอบแทนในระบบอุปถัมภ์

ข. การเสื่อมถอยของการช่วยเหลือต่างตอบแทนในตำบลสวนหลวง

ในตำบลสวนหลวงไม่เป็นเหมือนตำบลแพรกหนามแดงการดำเนินความสัมพันธ์แตกต่าง ออกไปมาก

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นสมาชิกโดยตำแหน่ง ในองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ยอมรับ การอุปถัมภ์ ไม่เป็นผู้รับการอุปถัมภ์ของราชการส่วนภูมิภาค ปฏิเสธที่จะทำตามคำร้องขอ ไม่เชื่อ ฟังและเคารพในผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า ไม่ตอบแทนด้วยการวางเฉยต่อการกระทำของส่วนภูมิภาค เพื่อให้ได้ผลประโยชน์จากอนุมัติโครงการ นอกจากนั้นพวกเขายังแสดงออกในเรื่องความสงสัย และ ไม่เกรงใจต่อข้าราชการส่วนภูมิภาคมีการซักถามและโต้แย้งอย่างไม่เกรงใจจนทำให้

ราชการส่วนภูมิภาคพยายามลดการให้ความช่วยเหลือ ไม่ทำโครงการให้ ไม่เป็นผู้อุปถัมภ์ ต่อไป ซึ่งเกี่ยวข้องกับกรณีดังต่อไปนี้

กรณีการจัดซื้อครุภัณฑ์สนับสนุนงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่ทางราชการส่วนภูมิ ภาครับรอง กรณีการจัดทำศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร และ กรณีโครงการอบรมเพื่อ พัฒนาทางการเกษตร

กรณี การจัดซื้อครุภัณฑ์สนับสนุนงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ทาง

ราชการส่วนภูมิภาคร้องขอ

แม้องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง ได้ปฏิบัติงานต่างๆ ได้อย่างถูกต้องตามระเบียบ แล้ว แต่ก็เชื่อว่า จะไม่ต้องจ่ายผลประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อตอบแทนให้กับผู้ใด หรือหน่วยงาน

¹⁰² สัมภาษณ์นายภู.(นามสมมุติ) ผู้ใหญ่บ้านตำบลแพรกหนามแดง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ,14 มกราคม 2543

ใด เช่น อำเภอ แม้การจ่ายพิเศษหรือการมอบของให้กับอำเภอเป็นการสร้างธรรมเนียมปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง แต่สมาชิกอบต.บางส่วนต้องกระทำเพื่อความราบรื่นในการปฏิบัติงาน

ในเรื่องนี้เกิดจากการที่ทางราชการส่วนภูมิภาค (อำเภอ) ได้มีคำสั่งลับ ๆ ผ่านมาที่องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวงให้องค์การบริหารส่วนตำบล ชื้อเครื่องถ่ายเอกสารเพื่อสนับสนุนงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่อำเภอ ซึ่งหมายความว่า ต้องใช้เงินของ อบต.ที่จัดเก็บรายได้ในท้องถิ่น เพื่อใช้ในการจัดซื้อครุภัณฑ์ให้ทางที่ว่าการอำเภอใช้ ประโยชน์ที่เกิดแก่ที่ว่าการอำเภอแต่ใช้เงินของ อบต. อบต.ไม่ได้ประโยชน์ด้วยเลย เมื่อเป็นเช่นนี้ ที่ประชุมส่วนใหญ่จึงไม่เห็นด้วย มีการโต้แย้ง และไม่ให้การสนับสนุนเครื่องถ่ายเอกสารให้กับอำเภอ ทางอำเภอก็ไม่พอใจที่ไม่สนองคำขอ จึงใช้วิธีการไม่อนุมัติการใช้เงิน ในการจัดทำถนน หมู่ที่ 11 และหมู่ที่ 13 ซึ่งเงินก็เป็นของ อบต.เอง เมื่อสอบถามไปที่อำเภอ ก็ได้รับคำตอบว่า ร่างข้อบังคับงบประมาณยังไม่เหมาะสม ให้ทำมาใหม่ เมื่อเสนอเข้าไปใหม่ก็ยังมีการประวิงเวลา ยังไม่มีการลงนาม

ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งก็ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของข้าราชการส่วนภูมิภาคและยังกล่าววิจารณ์อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลว่า

“มีคำสั่งลับ ๆ มาจากอำเภอขอเปอร์เซ็นต์จาก อบต. ขอสนับสนุนครุภัณฑ์เพื่อสนับสนุนการทำงานของ อบต. ที่อำเภอ พอเราไม่ให้ก็ไม่อนุมัติงบประมาณเข้าหมู่บ้าน ไหนว่ากฎหมายว่า ให้อิสระเรื่องการทำงาน จริง ๆ ไม่เห็นเป็น”

“มันเป็นระบบที่เขาเคยได้ออยู่ มันตามมากิน”

“คน อบต. บางคน ยังกลัวเขาอยู่ กลัวงานตัวเองสะดุด เลยยอมให้อำเภอกิน บางส่วนก็ต้องเอาเงินไปส่งสวย”

“อีกหน่อยก็ต้องสนับสนุนแอร์ ขนาด 13000 BTU เพื่อใช้ในงาน อบต.ที่อำเภอ”¹⁰³

คำพูดดังกล่าวทำให้ทราบได้ว่า แม้ผู้ใหญ่บ้านจะต้องทำงานประสานกับส่วนภูมิภาค ต้องเป็นลูกน้องของนายอำเภอซึ่งควรจะมีใจและความปฏิบัติตามโดยไม่มีการแสดงความไม่เห็นด้วยใดๆ เพราะตนเองเป็นผู้ย่อย แต่ผู้ใหญ่บ้านในตำบลสวนหลวงกลับไม่เห็นด้วย ไม่มีความเกรงใจผู้ที่มีฐานะตำแหน่งเหนือกว่า วิจารณ์การทำงานให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเขาคำนึง

¹⁰³ สัมภาษณ์นาง จ. (นามสมมุติ)ผู้ใหญ่บ้านตำบลสวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 24 กุมภาพันธ์ 2543

ถึงผลประโยชน์ของชุมชนมากกว่าเรื่องความจงรักภักดีที่ต้องเป็นผู้ได้บังคับบัญชาที่ดี จึงแสดงความไม่เห็นด้วยที่ต้องนำเงินรายได้ของท้องถิ่นไปมอบให้แก่คนอื่น

กรณีการจัดทำศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร เป็นโครงการที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้สำนักงานเกษตรจังหวัดมาดำเนินการในพื้นที่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 10 ของตำบลสวนหลวง โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลช่วยในการประสานงาน การถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรใช้พื้นที่ของประชาชนที่อุทิศให้ทำการทดลองและถ่ายทอดแต่ละช่วงแต่ละแขวง มีอุปกรณ์ในการทดลอง เช่น อุปกรณ์เกี่ยวกับการให้น้ำ อุปกรณ์ให้ปุ๋ย เจ้าหน้าที่เกษตรจะเป็นผู้ให้คำแนะนำในขณะที่เกษตรกรผู้เป็นเจ้าของ ล้วนเป็นผู้ดูแลตามคำแนะนำเมื่อผลผลิตสามารถเก็บขายได้จะนำบางส่วนซึ่งเป็นส่วนน้อยมาเป็นวัสดุในการศึกษาวิจัยต่อไป ผลผลิตส่วนใหญ่เกษตรกรเจ้าของสวนจะเก็บขายเพื่อเป็นรายได้

ในการทำโครงการศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรนี้ มีส่วนที่ปฏิบัติการเพียงไม่กี่แห่ง เกษตรกรเจ้าของสวนแต่ละส่วนมีโอกาสพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในเรื่องผลผลิตของตนได้ มีการเยี่ยมชมผลัดเปลี่ยนกันไปสวนของผู้อื่น มีการเปรียบเทียบกันในเรื่องผลผลิต และวิธีการดูแลตามคำแนะนำ ซึ่งรวมถึงอุปกรณ์ต่างที่ใช้ในการทดลอง จนทำให้ทราบว่าอุปกรณ์ในการทดลองไม่เท่ากันในแต่ละพื้นที่ทดลอง เกิดเป็นความสงสัยว่าเพราะเหตุใดทำไมจึงไม่เท่ากัน ส่วนที่ขาดไปไหน มีการสอบถามไปที่เกษตรจังหวัด แต่พวกเขาได้รับคำตอบว่ามีตามจำนวนที่ได้รับไป การให้คำตอบเช่นนั้นไม่ได้ทำให้ความสงสัยหมดไป เกษตรกรบางคนยังสงสัยและสอบถามต่อไปจนภายหลัง มีการตั้งคณะกรรมการสอบสวน หาข้อเท็จจริง คณะกรรมการดังกล่าวเข้าสอบถามเกษตรกรเจ้าของสวนทุกรายว่าอุปกรณ์ครบหรือไม่ ผลปรากฏว่าในครั้งแรกเกษตรกรในหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 10 ให้คำตอบว่าครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ในโครงการ มีเพียง หมู่ที่ 2 ซึ่งเป็นสวนของผู้ใหญ่บ้านเท่านั้นที่ไม่ครบ เมื่อตรวจสอบในทางกลับกันอีกครั้ง พบว่า อุปกรณ์เกี่ยวกับเรื่องน้ำ ไม่ครบทั้งสปริงเกอร์ หายไป 108 หัว ท่อน้ำ ท่อนละ 4 เมตร หายไป 100 ท่อน แต่อย่างไรก็ตาม เจ้าของสวนก็ได้กล่าวไว้ว่า ครบ กรรมการตรวจสอบจึงใช้วิธีตรวจสอบที่ละสวนและเดินนับที่ละร่องที่เปลี่ยนแปลง เปรียบเทียบกับแผนโครงการที่ระบุมา และรู้ว่าหากบอกว่าครบ แต่พอนับแล้วไม่ครบ ที่เหลือหายไปไหน ต้องรับผิดชอบ ซ้อมมาใช้ให้ครบ เจ้าของสวนต้องออกค่าใช้จ่ายเรื่องอุปกรณ์เอง ทำให้เจ้าของสวนเปลี่ยนใจ และเปลี่ยนคำพูดเสียใหม่ ไม่ครบ และให้ข้อมูลต่ออีกว่า ได้รับมาแล้วนี้ที่เหลือเกษตรจังหวัดนำไปเก็บไว้เอง และที่ให้คำตอบว่าครบนั้น เพราะเกษตรจังหวัดขอร้องให้พูดเช่นนั้น

ในกรณีนี้ วิเคราะห์ได้ว่า เกษตรจังหวัดมีลักษณะเป็นผู้อุปถัมภ์ มีทรัพยากรในการอุปถัมภ์ ที่มีอำนาจในการจัดการจัดหาสิ่งที่เกษตรกรผู้เป็นเจ้าของต้องการ และได้ประโยชน์ เป็นผู้นำการ

พัฒนาและรายได้มาให้ เป็นผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าคนในชุมชน และมีสิทธิ์เลือกที่จะให้การอุปถัมภ์ ให้อุปการะในการทดลองแก่ใคร และเท่าใด ก็ได้ แม้จะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ที่เป็นทางการแต่ก็สามารถปฏิบัติอย่างไม่เป็นทางการได้เช่น ให้อุปการะไม่ครบ เกษตรกรบางรายอาจได้อุปการะมากกว่าคนอื่น เกษตรกรเจ้าของสวนก็ตอบแทนผู้อุปถัมภ์โดยการวางเฉย ไม่บอกความจริง เกรงใจ และรับรู้คุณที่ผู้อุปถัมภ์นำความเจริญมาให้ และถ้าพวกเขาพูดไป ก็จะทำให้ ผู้อุปถัมภ์เคียดแค้น และยิ่งไปกว่านั้น ผู้อุปถัมภ์ก็ได้ขอร้องมาว่าให้ตอบว่าอุปการะครบ การให้คำตอบว่าครบ ถือว่าเป็น การตอบแทนผู้อุปถัมภ์อย่างหนึ่งในการลดหนี้สินทางจิตใจ

เมื่อมีบุคคลอื่นมาทำให้ผู้รับการอุปถัมภ์เคียดแค้น ผู้อุปถัมภ์ไม่สามารถคุ้มครองและปกป้อง ได้ ผู้รับการอุปถัมภ์จึงจำเป็นต้องกระทำการที่ไม่เป็นที่น่าพอใจต่อผู้อุปถัมภ์ แม้ผู้อุปถัมภ์จะมีบุญคุณ แต่ผู้รับการอุปถัมภ์ต้องเสียประโยชน์ต้องเคียดแค้น ในเรื่องนี้จึงมองได้ว่า ผลประโยชน์มีบทบาทมากกว่าบุญคุณ หากผลประโยชน์มีไม่มากพอแต่ความเคียดแค้นมีมากกว่าผู้รับการอุปถัมภ์ก็ไม่อาจวางเฉยหรือยึดแต่เรื่องบุญคุณอยู่ได้ และการตอบแทนที่ผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์สามารถให้กันได้ นั้นมีเฉพาะด้านเท่านั้น เช่น การให้อุปการะทดลองและการวางเฉย

การสอบสวนยังมีต่อไป เป็นผลให้ผู้อุปถัมภ์ที่เป็นข้าราชการส่วนภูมิภาคเคียดแค้น กำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นกรรมการสอบสวนไม่ยินยอมรับเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ เช่น ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ออกมาเรียกร้องตั้งแต่แรกว่าอุปการะไม่ครบ ซึ่งเกษตรกรรายอื่นยอมรับและวางเฉย และในภายหลังเกิดความเคียดแค้นต่อตัวของเกษตรกรเอง จึงมาให้ข้อมูลกันใหม่ว่าอุปการะไม่ครบและมีบางส่วนที่เรียกร้องกันว่าส่วนภูมิภาคต้องจัดหามาให้ครบ การกระทำเช่นนี้ สร้างความขัดแย้งระหว่างข้าราชการส่วนภูมิภาคกับสมาชิก อบต. โดยตำแหน่งและรวมถึง อบต. ในส่วนภูมิภาคพยายามจะยกเลิกโครงการแนะนำไปจัดทำที่ตำบลอื่น ในเรื่องนี้กรรมการสอบสวนคนหนึ่งได้เล่าให้ฟังว่า

“มันน่าสงสัยตั้งแต่แรกแล้วว่าทำไม จังหวัดมาทำเอง ทำไมไม่ทำผ่านอำเภอ”

คำกล่าวนี้ทำให้เห็นว่ามีกำนันผู้ใหญ่บ้าน การแสดงออกซึ่งความสงสัยในการทำงานของ ส่วนภูมิภาคแม้พวกเขาเป็นผู้ที่ต้องรับนโยบายมาปฏิบัติ แต่เขาก็ยังแสดงความสงสัยในเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของท้องถิ่น

“เขามาทำศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ให้คนในชุมชนก็เกรงใจไม่พูดกัน บอกว่าครบกันหมด มีผู้ใหญ่หมู่ที่ 2 แคนันที่บอกไม่ครบ หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 10 ครบกันหมด พอรู้ว่า ถ้าบอกครบแล้วที่เหลือหายไป ต้องหามาใช้ต้องออกดั่งค์เอง ที่นี้บอกว่าไม่ครบแล้ว คนในชุมชนไม่รู้อะไรหรอก ไม่สนใจมาตรฐานอะไร ขอแค่ให้มี ใครมาให้ก็นับถือ เป็นบุญคุณ เกรงใจเขา เขามาขอร้องไม่ให้บอกความจริง

“ให้ช่วย ที่ให้บอกว่าครบก็ทำตามกัน ผมว่ามันไม่ถูกต้อง เอาตรงนี้ให้ดีกว่า ใครจะว่าอะไรผมไม่สนใจ เอาให้ถูกต้อง”

“เรื่องนี้พอพูดกันเข้าหน่วย ผมได้ยืนกับหูเลยว่า ตำบลสวนหลวงไม่ต้องให้มันหรอก มันหัวแข็ง ย้ายไปทำปลายโพงพางดีกว่า”¹⁰⁴

จากคำกล่าวชี้ให้เห็นได้ว่า แม้พวกเขาในฐานะตำแหน่งต่ำกว่าซึ่งควรจะให้ความเคารพและยอมรับทำตามเพราะผู้ที่มีฐานะตำแหน่งสูงกว่าได้นำความเจริญและประโยชน์มาให้เป็นการสร้างบุญคุณ แต่เขาก็ยังแสดงความไม่เห็นด้วยและแยกเรื่องบุญคุณออกจากเรื่องความถูกต้องเรื่องผลประโยชน์ของท้องถิ่น

กรณี โครงการอบรมเพื่อพัฒนาการเกษตร

โครงการอบรมเพื่อพัฒนาการเกษตรเป็นโครงการที่ส่วนภูมิภาคส่งเสริม มีการจัดอบรม ให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้ปลูกไม้ผล เช่น ส้มโอ ลิ้นจี่ สถานที่ดำเนินการอบรม ใช้สถานที่เดียวกับที่องค์การบริหารส่วนตำบล ใช้ประชุมผู้เข้าอบรมไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น มีอาหารจัดเลี้ยงในแต่ละมื้อ ซึ่งอาหารนี้เป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ ผู้เขียนโครงการควรที่จะทราบราคาและประมาณการรายจ่ายเกี่ยวกับค่าอาหารไว้แล้ว แต่ในโครงการนี้ไม่เป็นเช่นนั้น ผู้ดำเนินโครงการซึ่งเป็นข้าราชการส่วนภูมิภาค พยายามถามและต่อรองราคา กับกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มาช่วยดูแลในเรื่องอาหารจัดเลี้ยง จนเป็นที่น่าสงสัย และพูดคุยกันในกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านว่า ปกติคนที่ทำโครงการต้องทราบว่ามีงบประมาณเท่าไร ตั้งแต่ก่อนเขียน โครงการ แต่ทำไมต้องมาถามและต่อรองราคา และเมื่อได้ราคาที่ต่อรองแล้ว จะเอาเงินที่เหลือไปไหน

ลักษณะดังกล่าว ทำให้ทราบได้ว่า ผู้ดำเนินการโครงการที่เป็นข้าราชการส่วนภูมิภาค พยายามแสวงหาประโยชน์จากการดำเนินโครงการ ซึ่งอาจเป็นเงินบางส่วนที่เหลือจากการดำเนินโครงการ แม้โครงการอบรมจะเป็นการนำเอาความเจริญการพัฒนามาให้ชุมชนให้ประโยชน์กับชุมชน แต่ส่วนหนึ่งก็เป็นประโยชน์แก่ผู้ดำเนินโครงการด้วยแต่ผู้เดียว โดยไม่แบ่งให้ใคร ไม่อุปถัมภ์ใคร

กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ช่วยดูแลค่าอาหาร กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“มันก็น่าแปลกนะว่า ทำไมต้องมาถามผม เขียนโครงการเองไม่รู้หรือ ถามผู้ใหญ่บอกเท่านั้นได้ไหม ก็มีเงินเท่าไรก็ให้มาสิ ทำไมต้องถาม แดมมัดมือชกอีก จะเอา

¹⁰⁴ ตัมภาษณ์ นาย ข. (นามสมมุติ) ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลสวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ,11 กุมภาพันธ์ 2543

หัวละเท่าไร ก็บอกไปตั้งแต่แรก ผมรู้เขาคิดอะไร ผมเลยเลิกคุย ผมบอกผมขอตัวก่อน สงสัยเขาจะไม่พอใจ ก็ปล่อยเขา เงินที่เหลือไปไหน ใครรู้อ่าง”¹⁰⁵

คำกล่าวนี้ทำให้ทราบว่ากลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านมีความสงสัยและไม่เห็นด้วยไม่พอใจและไม่เกรงใจ ในการทำงานของส่วนภูมิภาค พวกเขาคำนึงถึงผลประโยชน์ของท้องถิ่นมากกว่า

4.2.3 การเปลี่ยนไปของการอุปถัมภ์ระหว่างกลุ่มคนในท้องถิ่น กับผู้อุปถัมภ์ภายนอกชุมชน

ผู้อุปถัมภ์ภายนอกชุมชนเป็นนักการเมืองของพรรคการเมืองหนึ่ง ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดสมุทรสงครามหลายสมัย จนอาจเรียกได้ว่า ผูกขาด นักการเมืองผู้นี้ มีความสนิทคุ้นเคยกับข้าราชการและประชาชนในอำเภออัมพวาเป็นอย่างดี เขตอำเภออัมพวาเป็นอำเภอหนึ่งที่เขาได้รับการสนับสนุนอย่างมาก และในการสร้างความนิยมชมชอบหรือการหาฐานเสียงนั้น นักการเมืองส่วนใหญ่มักมุ่งเข้าไปสร้างความสนิทสนมกับผู้นำในชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และขอให้ช่วยเป็นหัวคะแนนให้ช่วยคุณฐานคะแนนเสียงในตำบล

ก. การช่วยเหลือและตอบแทนในครรถองอุปถัมภ์

ในตำบลแพรกหนามแดงแต่เดิมนักการเมืองสร้างความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์กับประชาชน โดยส่งมอบทรัพยากรในการอุปถัมภ์ผ่านผู้ใหญ่บ้านเช่น การจ้างงาน หรือสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ และให้ผู้ใหญ่บ้านนำไปดำเนินการต่ออีกที ทำให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นทั้งผู้อุปถัมภ์ในชุมชนและผู้รับการอุปถัมภ์จากภายนอกไปพร้อมกัน ผู้ใหญ่บ้านได้รับเงินจากนักการเมืองผ่านสภาตำบลนำมาปรับปรุงถนนที่ชำรุด และได้รับมอบหน้าที่ให้เป็นคนประสานงานกับเจ้าของที่เพื่อขอที่ทำถนน ขยายถนน เช่น ถนนเข้าหมู่บ้านที่ 3 ต.แพรกหนามแดง ในบางครั้ง นักการเมืองก็จะประสานงานกับส่วนราชการให้ เช่น การขยายเขตไฟฟ้า นักการเมืองผู้นี้ เป็นผู้อุปถัมภ์ของตำบล ให้ความช่วยเหลือตามที่ประชาชนเรียกร้องเป็นส่วนใหญ่ ประชาชนในตำบลก็ถือว่าเป็นผู้มีบุญคุณ นำเอาความเจริญมาให้ ก็ตอบแทนด้วยการสนับสนุนให้ความไว้วางใจเมื่อมีการเลือกตั้ง นักการเมืองผู้นี้ก็จะได้รับการสนับสนุนเสมอ

ตำบลสวนหลวง นักการเมืองคนเดียวคนนี้ก็ให้ความช่วยเหลือ การพัฒนาความเจริญในสวนหลวงเช่นกัน กำนันในตำบลเป็นผู้อุปถัมภ์ในตำบลและเป็นผู้รับการอุปถัมภ์จากนักการเมือง กำนันประสานงานกับเจ้าของที่ริมแม่น้ำแม่กลอง ขอที่ดินในรายที่สามารถให้ได้ บางรายต้องซื้อในราคาที่แพงกว่าราคาประเมิน เช่น ไร่ละ 40,000 บาท แต่ต้องซื้อในราคา 100,000 บาท เพื่อทำสะพานข้ามแม่น้ำแม่กลองเชื่อมต่อระหว่างตำบลสวนหลวงกับถนนสายอัมพวา-สมุทรสงคราม มีงบประมาณ 33 ล้านบาท และเป็นเงินที่ได้จากงบ ส.ส. รวมกับเงินที่กำนันเรียกรายจากคนในชุมชนในตำบล

¹⁰⁵ สัมภาษณ์นาย ข. (นามสมมุติ)ผู้ใหญ่บ้าน ต.สวนหลวง อ. อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ,10 กุมภาพันธ์ 2543

กำนันสามารถดำรงการเป็นผู้อุปถัมภ์ในตำบลโดยอาศัยทรัพยากรในการอุปถัมภ์จากบุคคลภายนอกชุมชน จากผู้อุปถัมภ์ภายนอกชุมชน

ข. การอุปถัมภ์ที่ถูกลดทอนลงจนเปลี่ยนไปเป็นเรื่องที่เป็นทางการ ซึ่งมีการตกลงล่วงหน้า ซึ่งในที่นี้การลดทอนหมายถึง การที่มีสิ่งหนึ่งมาทำให้อีกสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งมีความสำคัญ มีปริมาณลดลง

เมื่อได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นในแพรกหนามแดงและสวนหลวง หน้าที่ในการพัฒนาความเจริญ เช่น โครงสร้างพื้นฐานถูกยกให้เป็นของ อบต. แพรกหนามแดง ประชาชนเรียกร้องผ่านนักการเมืองคนเดิมที่เคยสัญญาไว้ แต่นักการเมืองผู้ที่เป็นผู้อุปถัมภ์จากภายนอกชุมชน รับปากกับประชาชนในตำบลว่าจะสร้างความเจริญให้ แต่ทำไม่ได้และไม่ได้ให้ความสนใจ ประชาชนเริ่มเสื่อมศรัทธาที่นักการเมืองพูดอย่างหนึ่งแต่ทำอีกอย่างหนึ่ง ไม่มีสิ่งจะเหมือนเดิม จึงให้การช่วยเหลือ องค์การให้ทรัพยากรในการอุปถัมภ์ ซึ่งอาจเป็นเงินงบประมาณหรือสาธารณูปโภค ความนิยมชมชอบจึงได้ลดลง ในขณะเดียวกัน ก็มีนักการเมืองอีกคนหนึ่งเข้ามาในพื้นที่ และให้ประโยชน์มากกว่า ประชาชนเริ่มให้การสนับสนุนนักการเมืองคนใหม่ที่เข้ามาใหม่ และหันไปให้ความสนใจกับการเมืองการบริหารส่วนตำบล พยายามทำการเรียกร้องให้องค์การบริหารส่วนตำบลสร้างความเจริญในพื้นที่ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลแก้ปัญหาเร่งด่วนต่าง ๆ เช่น ภัยธรรมชาติ ศรัทธา ความซื่อสัตย์ ความภักดี ที่ ประชาชนตอบแทนให้กับนักการเมืองคนเดิมลดลงไปพร้อมกับการงดให้ความช่วยเหลือและความไม่มีสิ่งจะในคำพูด

จะเห็นได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลได้มีส่วนลดทอนความสัมพันธ์ระบบอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองระดับชาติที่เป็นผู้อุปถัมภ์ภายนอกชุมชนกับประชาชน และแม้แต่นักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกสภาจังหวัดก็ต้องตระหนักถึงผลกระทบในเรื่องนี้ด้วย เพราะเขาเป็นคนที่เป็นผู้รับการอุปถัมภ์จากนักการเมืองระดับชาติ ได้รับเงินทุนสนับสนุนในการเข้ามาเป็นสมาชิกสภาจังหวัด และยังเป็นผู้อุปถัมภ์คนหนึ่งในชุมชน เมื่อนักการเมืองระดับชาติให้การช่วยเหลือในชุมชน ประชาชนก็ต้องเรียกร้อง เมื่อเรียกร้องไปแล้วไม่ได้รับการช่วยเหลือก็จะเปลี่ยนมาเรียกร้องผ่านสมาชิกสภาจังหวัดผู้นี้ ซึ่งทุกคนก็ทราบว่าเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ของนักการเมืองระดับชาติที่ตอบแทนด้วยการควบคุมฐานคะแนนเสียงในพื้นที่ให้ (หัวคะแนนหลัก) ยิ่งถ้าการเรียกร้องไม่ได้ผลอีกครั้ง สมาชิกสภาจังหวัดผู้นี้ก็จะถูกลดความสำคัญ ศรัทธา ความน่าเชื่อถือ ก็จะลดลงไปด้วย ในเรื่องนี้ เจ้าหน้าที่คนหนึ่งในองค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดงได้กล่าวว่า

“ก.(นามสมมุติ)เคยรับปากว่าจะให้แล้วทำไมไม่ได้ คนเลยเสื่อมศรัทธาก็พอดี หมอโอเข้า เสียงก็เลยน้อยลง ยิ่งตอนนี้ก็มี อด.แล้วคนก็เริ่มสนใจมากกว่าเราคงทำอะไรให้เขาได้ มั่งมั่ง”¹⁰⁶

ในสวนหลวง นักการเมืองระดับชาติ ยังสามารถดำรงการเป็นผู้อุปถัมภ์จากภายนอกชุมชนให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ในการพัฒนาสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนที่เชื่อมระหว่างหมู่ที่ 5 กับหมู่ที่ 7 ต.สวนหลวง ประชาชนในพื้นที่ยังให้ความนับถือ และไว้ใจ มีศรัทธากำหนดในตำบลยังสามารถนำทรัพยากรในการอุปถัมภ์จากนักการเมืองมาใช้เป็นทรัพยากรในการอุปถัมภ์ประชาชนต่อไปได้

องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง ไม่อาจลดทอนความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์นอกชุมชนกับประชาชนในพื้นที่ได้เพราะประชาชนมักมองการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม เช่น ถนน สะพาน ผู้อุปถัมภ์ภายนอกสามารถอุปถัมภ์และตอบสนองได้ดีกว่า สามารถจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ โดยอาศัยทรัพยากรการอุปถัมภ์ที่เกิดจากอำนาจหน้าที่และตำแหน่งที่เป็นทางการ ในขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้บางส่วนเท่านั้น ผู้อุปถัมภ์ภายนอกไม่ได้ลดหรือลดการช่วยเหลือ ในขณะที่ อด. ก็ไม่สามารถเพิ่มความช่วยเหลือได้อย่างชัดเจน ผู้อุปถัมภ์ภายนอกจึงรักษาการเป็นผู้อุปถัมภ์ไว้ได้ แตกต่างกับที่ตำบลแพรงหนามแดง ที่นักการเมืองผู้อุปถัมภ์คนเดียวกันนี้ งดให้ความช่วยเหลือ ทำให้บทบาทของอด. โคดเด่นขึ้นมา การช่วยเหลือของผู้อุปถัมภ์ภายนอกชุมชน มีความสำคัญต่อความเชื่อความศรัทธาของประชาชนอย่างมาก ซึ่งรวมถึงผู้นำในชุมชนด้วย ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งได้กล่าวถึงในเรื่องนี้ว่า

“ไม่รู้หะ คนไหน ให้งบ ให้ถนน ในหมู่ผมได้ ให้ความเจริญ
ผมถือว่าเป็นคนดี ผมไม่ได้เอาคนเดียวนี้ ได้ทั้งหมด”¹⁰⁷

จะเห็นได้ว่าคำกล่าวเช่นนี้สะท้อนให้เห็นชัดว่ามีการคำนึงถึงผลประโยชน์เป็นหลัก เมื่อใครให้ผลประโยชน์ก็จะนิยมชมชอบและนับถือคนนั้นเห็นว่าคนนั้นเป็นคนดี และไม่แต่เท่านั้น ความสัมพันธ์ทางจิตใจก็ยังแปรเปลี่ยนไปยังวัตถุมากขึ้นด้วยดังเห็นได้ต่อไป

¹⁰⁶ สัมภาษณ์ นาย ศ. (นามสมมุติ) ข้าราชการใน อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม 18 มกราคม 2543

¹⁰⁷ สัมภาษณ์ นาย จ. (นามสมมุติ) ผู้ใหญ่บ้านใน ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม, 11 มกราคม 2543.

ค.การแปรเปลี่ยนมากยิ่งขึ้นของความสัมพันธ์ทางจิตใจไปสู่ความสัมพันธ์ทางวัตถุ

ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่ผู้อุปถัมภ์ภายนอกชุมชนได้สร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน แม้จะยังมีความสัมพันธ์อันดีในตำบลหนึ่ง แต่อีกตำบลหนึ่งก็เปลี่ยนไป เหตุเพราะผู้อุปถัมภ์ภายนอก มิได้สร้างความสัมพันธ์ทางจิตใจ ไม่ผูกพันทางใจ แม้จะเคยมีการไปช่วยงานบุญต่างๆ แต่คนในชุมชนมักถือว่าเป็นการหาเสียง และนักการเมืองคนอื่นก็กระทำเช่นเดียวกัน เมื่อผ่านการเลือกตั้งไปแล้ว ก็ไม่พบปะพูดคุยเช่นเดิม ผู้อุปถัมภ์ภายนอกใช้การสร้างความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เชิงวัตถุ เป็นเรื่องของการให้เงินทอง สิ่งของ สิ่งปลูกสร้างแก่ผู้รับการอุปถัมภ์ สนับสนุนช่วยเหลือได้เฉพาะด้าน

- เมื่อผู้อุปถัมภ์งดให้การช่วยเหลือในด้านนั้นที่เคยช่วยเหลืออยู่ ผู้รับการอุปถัมภ์เกิดความเคียดแค้น และไม่เคยชินกับภาวะที่ขาดแคลน และอาจเข้าใจว่าผู้อุปถัมภ์ภายนอก งดให้การอุปถัมภ์ เลิกเป็นผู้อุปถัมภ์ ไม่อุปถัมภ์อย่างสม่ำเสมอ จึงเกิดการตอบแทน ไม่สนับสนุนเรื่องคะแนนเสียง ไม่สนใจเรื่องความภักดี และความซื่อสัตย์ต่อกัน ไม่ยึดถือตัวบุคคล คำนึงแต่ใครให้ประโยชน์ก็สนับสนุนคนนั้น เห็นว่าคนนั้นเป็นคนดี เมื่อไม่ให้ประโยชน์ ไม่ทำตามคำสัญญาที่ให้ไว้ ก็เลิกนับถือไม่ศรัทธา ไปศรัทธาและสนับสนุนผู้ที่ให้ประโยชน์มากกว่า ตัวอย่าง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแพรกกานามแดง สามารถทำถนนเข้าหมู่บ้านได้ ซ่อมแซมถนนที่ชำรุดได้ ในขณะที่นักการเมืองไม่ได้ให้ความสนใจ ไม่ช่วยทำให้ถนนที่ชำรุดดีขึ้น ประชาชนก็จะหันมาสนใจ องค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้ที่มีอำนาจในองค์การบริหารส่วนตำบลแทน แล้วไม่เพียงเท่านั้น ประชาชนบางส่วนยังให้ความสนใจและเฝ้าติดตามการทำงานของส่วนภูมิภาค จนในบางพื้นที่ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างข้าราชการส่วนภูมิภาคกับผู้ใหญ่บ้านซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวแทนของชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย

สรุป

การกระจายอำนาจในรูปองค์การบริหารส่วนตำบลได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบอุปถัมภ์ทั้งในและนอกชุมชน นอกชุมชนความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองระดับชาติ กับประชาชนและผู้นำชุมชนในแพรกกานามแดงความสัมพันธ์ไม่ราบรื่นนัก อนาคตดูเหมือนจะเข้ามามีบทบาทบางส่วนในการตอบสนองความต้องการของประชาชน การสร้างความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการในการอุปถัมภ์มีการเปลี่ยนไป มีการกะเกณฑ์ตกลงกันคล้ายกับเรื่องสัญญาที่มีการทำไว้ล่วงหน้า ซึ่งต่างจากระบบอุปถัมภ์ที่ไม่มีการตกลงกันไว้ล่วงหน้า ในสวนหลวงการอุปถัมภ์จากผู้อุปถัมภ์ภายนอกที่เป็นนักการเมืองระดับชาติยังมีบทบาทในการอุปถัมภ์ประชาชนผ่านผู้นำในชุมชนแต่ทั้งนี้ก็อาจเปลี่ยนแปลงไปเหมือนแพรกกานามแดงก็ได้หากผู้อุปถัมภ์ภายนอกขาดการช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ

ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนภูมิภาคกับชุมชนในแพรทนามแดงยังมีความราบรื่นดี หน่วยราชการส่วนภูมิภาคให้การอุปถัมภ์อย่างสม่ำเสมอมีการตอบแทนกันอย่างดี กำนันผู้ใหญ่บ้านได้รับความดีความชอบ ชุมชนได้รับการจัดสรรโครงการพัฒนา ข้าราชการส่วนภูมิภาคได้รับการต้อนรับอย่างดี กำนันผู้ใหญ่บ้านให้ความเคารพเชื่อฟังและมีความเกรงใจ ในขณะที่สวนหลวงเป็นในทางตรงกันข้าม ราชการส่วนภูมิภาคเสียประโยชน์และพยายามลดการให้ความช่วยเหลือลงไป กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนของชุมชน โดยมีการโต้แย้ง ชักถามเรื่องที่สงสัยและไม่เกรงใจข้าราชการส่วนในเรื่องผลประโยชน์ของท้องถิ่น

ในชุมชน แพรทนามแดงแม้ผู้อุปถัมภ์จะพยายามขยายการอุปถัมภ์เพียงใดแต่การแสวงหาประโยชน์การไม่คำนึงถึงเรื่องทางการถ้อยที่ถ้อยอาศัยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้รับการอุปถัมภ์ มีการเอาเปรียบและเรื่องการตอบแทนที่ไม่เสมอภาคมากเกินไป สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้ผู้รับการอุปถัมภ์ไม่อาจอยู่นิ่งเฉยและยึดแต่ความภักดีไว้ได้ในเมื่อตัวเองต้องเดือดร้อน จึงออกมาเรียกร้องความเป็นธรรมในเรื่องผลประโยชน์ที่ควรจะได้ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ส่วนตัวหรือส่วนรวม ในสวนหลวงผู้อุปถัมภ์ไม่พยายามขยายการอุปถัมภ์ในชุมชนแต่ให้การอุปถัมภ์เฉพาะลูกน้องของตน นอกจากนั้นยังหาประโยชน์เข้าตนเอง จนไปเบียดเบียนและขูดรีดคนอื่น ดังนั้นผู้ที่เคยได้รับการอุปถัมภ์ที่ เป็นผู้ น้อยจึงไม่อาจทนการขูดรีดได้ ต้องออกมาทำการประท้วงและเรียกร้องอย่างไม่เคยกล้าทำมาก่อน ในสภาพตำบล การกระทำเท่าที่กล่าวมาทำให้เห็นได้ว่า ระบบอุปถัมภ์นั้นได้เปลี่ยนแปลงไป มีการยึดผลประโยชน์มากขึ้น มากกว่าเรื่องบุญคุณ การยึดแต่เรื่องบุญคุณไม่สามารถทำให้ผู้รับการอุปถัมภ์ ดำรงชีวิตได้อย่างปกติโดยไม่ได้รับความเดือดร้อน การกระทำของผู้อุปถัมภ์และการแสดงออกของผู้รับการอุปถัมภ์เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์

